

Julius V. Andler, 1845.

DE

**THEOPHRASTI NOTATIONIBUS MORUM
COMMENTATIO PRIMA.**

QUA

EXAMEN SOLEMNE

IN

SCHOLA FRIEDLANDIENSI

DIEBUS XX. ET XXI. MENSIS MARTII MDCCCXXXIV.

PUBLICAE INSTITUENDUM

EA QUA PAR EST OBSERVANTIA

INDICIT

HENRICUS EDUARDUS POSS

PHILOSOPHIAE DOCTOR SCHOLAE RECTOR.

BRANDENBURGI NOVI

TYPIS EXSCRIPSIT CAROLUS HOEPFNER.

Nostrā memoriā quicumque praestantissimum libellum, quo Theophrastus Eresius pravos hominum mores adumbravit atque descripsit, aut illustrare instituunt aut emendare, ii fere se excusare solent ac veniam petere, quod, quum maxima videatur esse copia bonarum editionum, tamen haud reformident denuo ingredi viam dudum ab excellentibus ingenio viris tritam. Atque est sane haud exigua commentariorum si minus multitudo ac numerus, saltem ubertas et amplitudo; quod primum quidem recte attribuas orationis generi eleganti fucatoque nitore alieno, deinde vero etiam admirabili in depingendis moribus accurationi et subtilitati, qua non modo Graecorum vel Atheniensium, qui illa vivebant aetate, effingitur ratio et consuetudo, sed ea, quae mortalium omnium naturae videtur esse propria et accomodata. Quae libri indoles ac ratio quum iam per se ipsa ad legendum invitet atque alliciat, stimulumque semper eruditis hominibus addiderit, ut quae sibi cum suavitate lecta essent, eorum venumstatem aliis quoque et explicando et emendando aperirent, tum poposcit sibi etiam et excitavit admirabiles doctorum virorum labores egregia eius difficultas et iniqua, in qua et diu iacuit et iacet etiamnum, obscuritas, fatorumque, quae perpessus est, magna varietas et vicissitudo. Etenim Theophrastus, quum de Graecorum moribus Graecis scriberet, fieri non poterat quin multa commemoraret illis quidem cognita et diuturno usu trita, quorum tamen nobis explicatio e longinqua reconditaque antiquitatis memoriā est repetenda. Deinde vero quum temporum ratio haud paucis inferioris notae libris pepercerit, hunc etsi servavit nobis, tamen tot tantis aspersit maculis, ut, quum gaudere velimus, saepe nobis sit dolendum et comploranda eius fortuna; nam quae servata sunt, ea nec integra nobis nec omnia eodem data tempore, sed quasi frustra quaedam, longis intervallis intermissis, ita nobis obiecta, ut, quae gaudium debebant excitare, scrupulos potius iniicerent afferrentque dubitationes. Postquam enim Bilibaldus Pirckheynerus a. 1527 opusculum altera parte truncatum primus edidit, a Jo. Baptista Camotio a. 1532 novi characteres inventi et editi sunt octo, quibus Js. Casaubonus a. 1598 alios quinque addidit; duorum praeterea indices quidem in nonnullis codicibus ascripti erant, ipsi tamen, diu frustra desiderati, a. 1786 demum a Jo. Chr. Amadæo Italo in Palatino quodam codice reperti cupientibusque oblati sunt. Sed iam interierat felix illud faustumque aevum, quo, quae partim a maioribus tradita partim benignā quadam sorte sibi oblata accipiebant homines, sancte pieque colebant; oborta erat furiosa novandi dubitandique lubido, qua quae firmissima olim et multorum saeculorum usu et observantiā stabilita videbantur, iam pessum dare et convellere properabant. Inde factum, ut non modo de duabus hisce recentissimis notationibus sed etiam de nonnullis earum dubitaretur, quae Casauboni auctoritate ante vel maxime firmatae videbantur. Mox nova ambiendi allata est materies.

Fama a Prospero Petronio olim disseminata percubuerat, in Palatino codice, — unde Amadutius postrema sumpsit capita, — etiam alia tredecim, quae prius vulgatorum novissima erant, multis additamentis aucta legi; qua fama motus Siebenkeesius codicem contulit atque in anecdotis suis et recentissima duo et reliqua tredecim, de quibus dixi, edidit. Sed regina Fortuna, quasi eludere vellet doctorum hominum iam haesitantium in diversissimasque partes discedentium ingenia, postquam uberioris codicis notitiam in vulgus aperuit, ecce! iam Christianum Wurmium suscitavit, qui in codice quondam Augustano, nunc Monacensi XXI notationes vulgatis breviores multoque contractiores reperiret; quod recentissimum Theophrastei libri exemplum in Act. phil. Mon. III. fasc. III. p. 365. sqq. invenitur, addito Fr. Thierschii, praestanti ingenio viri, epilogo; neque enim defuit, qui defenderet illud, atque alios characteres integros, aliorum certe partes nunc primum genuinā formā publicatas esse affirmaret. Itaque quae in aliis antiquitatis litterarum monumentis, quae ad nostram memoriam pervenerunt, singula solent in dubitationem disceptationemque vocari, ea in hoc libro incerta sunt et ambigua universa. Est enim, quoniam partim librorum culpā partim temporum iniuriā maximus in eo mendorum est numerus, summa de singulis verbis paene ubivis dissensio; dubitant deinde de scriptore, num Theophrastus sit an alius, posterioris aetatis homo; ac, Theophrastus si sit, quo scripserit vitae anno. Et alios libros etsi quis composuerit incertum est, esse tamen libros concedunt; hunc autem ne librum quidem esse patiuntur, sed epitomen quandam ab ignobili aliquo librario e Theophrasti philosophicis libris sedulo comportatam compositamque asseverant. Sunt denique, qui, etsi Theophrasti librum esse crediderint, tamen temperare sibi nequeant, quin aliquas saltem ei partes particulasse malo surripiant dolo. At vero, inquis, olim fortasse fuerunt discordantes et inter se dissidentes opiniones, nunc tamen recentissimorum editorum ingenio ac sollertia ita illae controversiae sunt diiudicatae et diremptae, ut, quid in quaque re statuendum sit, iam haud amplius videatur dubitationibus esse obnoxium. Hoc etsi vehementer erat optandum, tamen meā quidem sententiā multum abest ut factum sit; quippe qui post inventum a Wurmio codicem Monac. de omnibus hisce quaestionibus disputarit, ne dicam absolverit disputationem, ego scio neminem. Nam Schneiderus quamquam in operum Theophrasteorum plena editione (Lips. 1818 — 1821) morum notationes non omisit, abstinuit tamen ab eius generis disceptationibus, satius ducens (Vol. IV. p. 825.), adiecto aliquoties auctario repetere ea, quae olim, quum talibus rebus magis vacaret, commentatus erat. Itaque mihi, spero, perobscuras illas et difficiles quaestiones tractaturo, venia dabitur, ac ne ii quidem gravabuntur, quorum sententias impugnare, quum, quod multi in his ipsis caussis omiserunt, argumentorum firmamentis, non commentis opinionum me, quantum humana fert imbecillitas, niti intellexerint.

Et quoniam de libro aliquo quaestio incidit, primum videtur esse et maxime necessarium cognovisse, a quo scriptus sit. Neque tamen in animo mihi est, hanc primariam, imo ne primam quidem ponere disceptationem; nam etsi morum notationes, quales nos habemus, a Theophrasto nonnulli abiudicarunt, paene omnes tamen concedunt, res in libro expositas non modo dignas esse tali scriptore, sed ab ipso esse Theophrasto profectas. Tantum igitur et sumo mihi et omnium consensu me sumere confido, ut, donec accuratius de ea re disserendi datus fuerit locus, Theophrastum et dicam et habeam auctorem. De altera dubitationis parte, liber sit Theophrasti an epitome ex diversis eius scriptis composita, sincerum ac subtile fieri vix potest iudicium, nisi antea, quae vera

genuinaque libri, de quo agitur, forma sit, extra dubitationem ponatur. Quapropter hoc totius commentationis est fundamentum, quo et nobis et omnibus, quicumque de Theophrasti libro disserere velint, insistendum est, ut, quid de variis istis discordantibusque codicibus statuendum sit, diligens et accurata fiat disceptatio atque cognitio.

Ad hanc quaestionem apte instituendam subtiliterque diiudicandam viam munire videtur comparatio codicis Monacensis, cuius etsi non eandem utilitatem censeo atque Fr. Thierschius (p. 376. sqq.), tamen haud spernendum arbitror esse auxilium. Et Thierschius quidem prooemium et quinque priores characteres, quales in Mon. leguntur, Theophrasti puram et incorruptam orationem exhibere putat, in sequentibus autem capitibus, etsi plura tam brevia sint, ut vix integros characteres referant, tamen dictionem etiam in minimis ita integram esse et Theophrasteam, ut non recte epitomen te habere statuas. Et de nomine quidem molesta est et parum utilis altercatio; quid enim refert, epitomen appelles an centones laciniave libri Theophrastei, dummodo verum sit, quod Thierschius affirmat; quamquam ego, etiamsi ita esset, tamen epitomae quam alio nomine uti malletm. At vero non sunt semper in sedecim illis capitibus, nam de quinque prioribus post videro, eadem verba, sed argumentum in vulgatis exemplaribus accurate expositum, saepius paucissimis verbis iisque nec isdem semper nec apte lectis explicatur. Velut c. 10. postquam sordidae parsimoniae definitio notaeque nonnullae, in Mon. omissae, expositae sunt, in vulgatis libris haec leguntur: *καὶ τῆς γενναίας ἀποβολούσης τριχάκων, οἷος μεταφέρειν τὰ σκεύη καὶ τὰς κλῖνας καὶ τὰς βιωτοὺς καὶ διαφῆν τὰ καλύμματα*; quae in Mon. ita sunt in compendium redacta: *οἷον διαφῆν τινὰ τὰ ἐν οἰκίᾳ*; in quibus quum inepta sint nonnulla illa, quae excutiat sordidus, ineptius etiam est, quod, cur excutiat, non affertur causa. Simili ratione epitomator Monacensis, iam enim ita licebit appellare, c. 11. versatus est, ubi male faceto et impuro homini hanc addit notam: *δεικνύναι τὰ ἐσθημένα καὶ παρακαλεῖν ἐπὶ ταῦτα*. Certissima autem epitomae sunt indicia, quando quae a Theophrasto certo aliquo exemplo sigillatim declarata sunt, quae propria et praeclara eius est consuetudo, ea in Mon. generatim atque universe significantur. Velut capite 11. quo de importunitate agitur, quum, quod vulgo scribitur: *καὶ πλεῖστον δὲ ἐπαγαγῆσαι τὸν παῖδα κεράσαι ἢ ὅσα δύνανται οἱ παρόντες ἐκτελεῖν*, id ita expressum est: *ἢ ἀναγκάζειν τινὰ ἐν τοῖς ἐπὶ ἐξουσίᾳ*; in quibus qui defendere velit librarium Mon. corrigere possit: *ἢ ἀναγκάζειν τινὰ ἐν πόσει ἐπὶ ἐξουσίᾳ*, at ne sic quidem quisquam prudentior, propter eam, quam dixi causam, novam hanc appellet veram sinceramque ipsius Theophrasti orationem. Itaque hoc certum est et exploratum, sedecim capitum posteriorum in Mon. nos habere epitomam a librario conscriptam, qui licet pleeneque copioseque explicata nonnulla peranguste refert. Ita autem laboris taedio videtur fuisse captus, ut interdum (c. 7. c. 15.) praeter definitionem nihil ferme assumeret, interdum oscitans et paene dormitans verba eligeret. Paulo diversum iudicium est de prooemio deque prioribus quinque capitibus, quae Thierschius plane integra et tota a Theophrasto profecta existimat. De prooemio quidem in praesentia tacere praestat, quum qui de eo exponit non possit, quin de scriptore simul longiorem textat disputationem. Capita autem illa postremis esse uberiora, id quidem primo quisque intelligit obtutu; at etiam in his tamen non modo desunt haud pauca in vulgatis libris reperta,

quae non sine summa iniuria a Theophrasto abiudices, sed etiam multa ita sunt expressa, ut epitomen a te legi cognoscas. Ita non modo in extremo capite 1. plura praetermissa sunt, sed in medio quoque illa paullo difficiliora: *καὶ πρὸς τοὺς δανειζομένους καὶ ἐραυζήοντας, ὡς οὐ ποιεῖ, καὶ μὴ πωλῶν, φῆσαι ποιεῖν*; quae ut non intelligas, vix tamen propter eam quidem causam furcā expellas. Deinde c. 2. adulator, quemadmodum vulgo scribitur, ad latus eius, qui rex ei et pater audit, incedens, viden', inquit, ut te intueantur omnes? hoc totā urbe nemini contingit praeterquam tibi; et longam deinde fabulam narrat, quanto opere celebratus, quantis laudibus in porticu a praesentibus omnibus affectus sit et cumulatus. Quid contra Monacensis? Hem! huius adulator videtur severus quidam esse nec multorum homunculus verborum; arbitratur ille, etiamsi cum patrono non loquatur nisi paucissima, tamen eius gratiam sibi favoremque haud defuturum. Sed Monacensem audiamus ipsum: *ὁ δὲ κόλας τοιοῦτος, οἷος λέγειν ὡς ἀσυνεὺς εἰ καὶ περιβλεπτός καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν ζηλωτότατος*. Nonne philosophum aliquem tibi videris audire, qui quum verbis parcere et velit et debeat, ut paucis complectar, ait? Sane, qui in Theophrasti oratione nec vident quicquam nec laudant praeter simplicitatem ac brevitatem, ii procedant licet eo opinionis, ut priora illa ab aliquo librario, si Dis placet, existiment inepte interpolata et amplificata; qui recte iudicant non possunt, quin eam potius primariam et veram Theophrasti virtutem habeant, quod in hac vitiorum descriptione eam cuique attribuit non agendi modo sed etiam loquendi rationem, quae eius ingenio moribusque sit accommodatissima. Neque sequentia quisquam paullo prudenter Theophrasto ita impertiat, quemadmodum a Mon. mutilata sunt et quasi decurtata. Librarius enim postquam unam adulatoris orationem quam fieri poterat brevissime exhibuit, iam quasi nomenclator quidam diligens expromere incipit eius facinora: *ἔργα δὲ, inquit, τὸ ἀρελεῖν ἀπὸ τοῦ ἱματίου κροκίδα κτλ.* e quibus *ἔργα* δὲ vulgo recte omittuntur, nam verborum factorumque putida distinctio ne vera quidem est, quum, quae adulatores dicere soleant, plurima sequantur, et ab ipso Mon. in factorum numero statim reponatur: *ἔτι ὑπομεριδιῶντα εἰπεῖν*. — Quod in libris, quales vulgo feruntur, adulator, siquando patronus male dicax fuit, cachinnari et, quasi tenere nequeat risum, vestem in os inferre dicitur, id, quamquam praetermissum a Mon. aegre tamen idonei existimatores desiderant. — Quicumque vividam alicuius hominis imaginem nobis ante oculos statuere volunt, ii sine dubio, ubi eius loquendi rationem nos docere cupiunt, plus assequuntur, si non describunt, quid dicant, sed ipsos esse loquentes nobis proponunt; sicut qui risum movere conantur aliorum, non, quam ridiculum sit illud quo de agunt multis describere debent, sed id ipsum oratione repraesentare; dummodo ridiculum sit, non deerit risus. Hac de caussa Cervantes Quichotii nobilissimi equitis vitam enarrans, os risu diducit; Wielandius in simili genere elaborans, vix quicquam efficit. Ita quum adulator e vulgari ratione patroni puerulos pyris et malis donans et in conspectu patris osculatus dicit: optimi parentis pulluli! vide quam ieiune haec describat Monacensis: *καὶ τοῖς ἐκείνου παιδίοις τραγῆματα προσφέρειν καὶ μακαρίζειν τὸν γεννήσαντα*. Adulatorum mores si quis veterum describere instituebat, negligere non poterat, quatenam illorum inter epulas esset ratio, quas quam anxie expetiverint si quis nesciat, is Luciani velim legat Gallum. At Monacensis tamen iste sive malis Monachus, fortasse quia e quibusdam verborum difficultatibus sese expedire nesciebat, egregium illum locum, quo Theophrastus summo artificio parasi rationem depingit laudantis in coena patronum, curantis, defixis oculis intuentis, ad aurem insusurrantis, plane omisit. — Num vero pluribus opus est exemplis, quibus demonstrum, veram

Theophrasti orationem, siquidem omnino est Theophrasti, id quod ponimus, non in Mon. sed in vulgariis exstare codicibus? Haud credam! imo vero paucioribus defungi me posse essem arbitratus, nisi Thierschii, doctissimi viri, auctoritas longiorem mihi extorsisset orationem. Sed si cui nondum omnes exempti sint scrupuli, is tertium legat caput, expendat diligenter ac subtiliter quae in Mon. aut omissa sunt aut mutata, atque intelliget, opinor, Monacensis ille si sit Theophrastus, librarius contra, qui vulgata exempla confecit, librarium Theophrasto et ingenio et orationis facultate esse superiorem. Itaque id iam maneat in caussa nostra, prima quinque capita, etsi sequentibus pleniora, nihilo tamen minus e Theophrasti libro esse excerpta. Is autem, qui hoc opus suscepit, initio quidem strenue ac diligenter illud perfecit; neque enim mutavit nisi paucissima et nihil fere omisit; unde factum, ut primum caput ex magna parte cum vulgato exemplo conveniat. Mox tamen laboris fastidio et satietate affectus nonnulla, quae nimis dilatata videbantur, angustius coegit, multa, imo, ut supra docui, interdum et plurima et pulcherrima praeteriit; plerumque tamen, id quod inprimis tenendum, a libri, de quo hausit, verbis aut parum aut plane non recessit. Sed fuit etiam, quemadmodum de duobus locis supra indicavi, quum, quae non intelligebat, satius duxit penitus inducere. Sed si quis iis, quae adhuc a me sunt disputata, in eam sententiam adducatur, ut nec utilitatem ullam esse codicis Mon. nec referendam gratiam Thierschio Wurnioque arbitretur, is meā sententiā in magno versetur opinionis errore. Nam etsi librarius aliquis quae scripta ibi exant excerpserit, excerpserit tamen e meliore codice quam sunt praeter unum omnes ii, quorum notitia adhuc nobis est patefacta. Hoc maxime inde patet, quod, quum c. 9. alii codd. plerique *τίμει*, pauci *τιμώταται* exhibeant, in uno illo *Τίμει* reperitur, addito scholio: *Τίμει, δουλικὸν ὄνομα ὡς καὶ Λαρόιον καὶ Γέναι καὶ τὰ τοιαῦτα*. Ita autem legendum esse olim iam coniecit Salmasius, et nunc vix quisquam addubitare audeat. Sed sunt etiam alia, in quibus aut a vulgari ratione discrepantiam aut additamenta quaedam deprehendas, quae si homo brevitatis, ut vidimus, studiosissimus ipse finxisset neque in libro suo invenisset, iure admirareris. Velut c. 1. ubi vulgo legitur: *καὶ τοῖς (οἷς ἐπέθετο λάθρα) συλλυπεῖσθαι ἡτημένους*, Mon. habet: *καὶ συνάχθεσθαι πάσχονσι κακῶς ἢ ἡτημένοις*. — C. 3. in garrulitatis definitione adiectum est *οὐ καιρῶν*; et in extremo eodem capite haec Mon. codicis: *ὁ γὰρ χρόνος οὐδὲ τοῖς καιρῶν ἐξαρκεῖ* mirum quantum cum vulgatis discordant hisce: *ἔργον γὰρ, συναρκεῖσθαι τοῖς μῆτε σχολῇ μῆτε σπουδῇ διαγωνίσασθαι*. — C. 4. verbum quod ad *ταῦτα τῆς νυκτός* requiritur, *αἰτεῖν* esse Astius coniecit; quod Mon. addit *ζητεῖν*, etsi ne ipsum quidem in locum convenit, demonstrat tamen, *ἔλαιν* potius quam *αἰτεῖν* esse interponendum; nam quemadmodum, ut monuit Dorvilius ad Charit. p. 233. Lips. *ἔζητει* et *ἔζητει* facile inter se confunduntur, ita *ἔλαιν* facilius quam *αἰτεῖν* in *ζητεῖν* mutatur. Cf. Herm. ad Aristoph. nub. v. 1316. — Eod. c. in codd. paene omnibus *καὶ δ' ἄριστον ἔχρηται*, in uno tantum *καὶ εἰ τὸ ἄριστον* deest. — C. 5. (ap. Astium c. 21) verbis *Λακωνικὰς κίνας εἰς Κυζικὸν* Mon. interponit *πέμπειν*, quod ne quis librarii inventum dicat, impedit cod. Rheding. recens excussus, unde idem illud Schneiderus (c. 6) recepit. — C. 13. post *καὶ ἀρεταῦ τοῦ ἡγεῖσθαι* Mon. haec collocat: *τὴν ὁδὸν καταλιπόντα*, diversa ab iis quae vulgo sequuntur: *εἰτα μὴ δύνασθαι εὐρεῖν οὐ πορεύεται*. — Denique c. 14. *τι* ad *ἀποδείξει* addit, quod nonnulli editores quum desiderarent, post *λαβὼν* posuerunt. Non est igitur nihili, quod in epilogi clausula Thierschius futuris Theophrasti editoribus nitile fore codicem Monacensem praedicat, quamquam non eā, qua ipse putavit ratione. Cuius utilitatis in praesenti satis habeo unum commemorare

exemplum, e c. I. depromptum. Derisor enim, ait Theophrastus, τοιοῦτός τις, οἷος προσελθὼν τοῖς ἐχθροῖς ἐθέλειν λαλεῖν, οὐ μισεῖν. Est haec plurimorum codicum lectio, sed dudum ea ab editoribus impugnata. Schneiderus enim, quum olim characteres ederet, referente quidem Astio p. 46, nam ipsi mihi tantum maiori operum omnium Theophrasteorum editione licuit uti, editionem characterum a. 1799. curatam quamvis studuerim per bibliopolas comparare, opera me fefellit; Schneiderus igitur cod. Florentini scripturam *φιλεῖν glossam verbo ἐθέλειν appositam haberi posse* putans, tamen omnium maxime *φιλεῖν* οὐδὲ μισεῖν placere dixit; sed mutata postea, ut videtur, sententia, in maiori editione *λαλεῖν* scripsit, nulla in annotatione dubitationis addita nota, motus fortasse opinione Hottingeri, *μισεῖν* ita explicantis, ut non animum inimicum odioque imbutum sed agendi rationem odii indicem significari contendat. Quae etsi minime inepta est opinio, tamen, ut recte animadvertit Astius, prava est oppositionis ratio inter *λαλεῖν* et *οὐ μισεῖν*. Sed multo gravius est, quod *ἐθέλειν* addidit Theophrastus. Etenim *μισεῖν* poterat ita usurpari, ut voluit Hottingerus, *ἐθέλειν* autem, quum non affectum quandam sed voluntatem, hoc est ipsam cur ita agat causam significet, non poterat ullo modo. Ineptus sane fuisset Theophrastus, si, quum exprimere vellet, non, velle derisorem deponere odium, sed ita agere ac si sedatum illud sit, ipso illo *velle* usus esset; quid erat, cur non simpliciter diceret *προσελθὼν τοῖς ἐχθροῖς λαλεῖν, οὐ μισεῖν*? Ita labe factatum praeterea est, quod Astius proposuit: *ἐθέλων φιλεῖν, οὐ μισεῖν*, quod licet ipse verterit: *ultra eos amice non inimice accipit*, *ἐθέλων* tamen non potest quin ad mentem ac voluntatem referatur; neque etiam *ἐθέλων* significat *ultra*. Aliam inivit explicandi rationem Meierus, vir et ingenii acumine et doctrinā praestans, qui quum ex vetere instituto quasi lance quadam exquisitae eruditionis plena apposita adolescentes litterarum studiosos ad apparatus a doctoribus lautas litterarum epulas invitare ac paene allicere vellet [ind. lectt. acad. Hal. aestat. 1830] tum de prooemio tum de nonnullis notationum dictis disseruit. Is igitur p. 6, repudiata cod. Flor. lectione, *λαλεῖν* retinet atque *οὐ μισεῖν* inde pendere statuit, ita quidem ut derisor se inimicos suos non odisse dicat; *ἐθέλειν* solendi significatione accipit. Ego vero primum quidem verear *λαλεῖν* cum *οὐ μισεῖν* copulare; aliud est enim, ut ait Schaeferus app. ad Dem. I. p. 224. *λαλεῖν*, aliud *λέγειν*, Theophrasti saltem meliorumque omnium scriptorum aetate. Deinde vero *ἐθέλειν* nunquam, opinor, significat *solere*. Et Buttmannus quidem ind. ad Plat. dialogg. de rebus inanimis hanc valere vim dicens, hoc certe recte posuisse videtur, ubi de hominibus agitur, de illa significatione ne cogitari quidem posse; itaque quocunque modo illud verbum alias explices, id quidem minime dubium, quin ab hoc loco illa notio sit aliena. Sed de inanimis rebus etsi licet interdum *ἐθέλειν* vel *βούλεσθαι* ita vertere, tamen rectius dicas, ab animantibus ad illud genus vocem esse translata; qualia sunt, quae Cicero orat. c. 24. §. 81. affert: *gemmare viles, sitire agros, lactas esse segetes, luxuriosa frumenta*. Ita Plat. Men. 39. c. *πολὸν δὲ χρόνον οὐκ ἐθέλουσι (αἱ δόξαι αἱ ἀληθεῖς) παραμένειν*. Xenoph. Anab. VI. 4. 36. *Κρίγ. μοι μὲν οὐκ ἐθέλει γενέσθαι τὰ ἱερὰ ἐξάγειν*. Plut. Alex. c. 63. *ἐβούλετο δ' ἡ εἰκὼν ἐνδεῖς εἶναι τοῦ τὰ μέσα δεῖν μάλιστα τῆς ἀρχῆς πλεῖν*. Xenoph. Mem. III. c. 12. §. 8. Alia v. ap. Ast. p. 46. Eadem in eodem verbo est Latinorum consuetudo. V. Viger. p. 264. not. Sed antequam ipse ad verba, in quibus versamur, ordinanda accedo, pauca mihi de cavillatoris vel derisoris, quem describit Theophrastus, indole et ingenio videntur esse monenda. Hottingerus, qui saepius Graecorum vocabulorum usum et significatum Theophrasto acutius sibi videtur perspexisse, *εἰρωνε* eum putat esse hominem infamem maximoque opere abominandum, qui quum risum sibi excutere velit omnesque alios ridere

homines, prae se ferat agendi quandam loquendique rationem a vera sua et propria plane remotam ac diversam, ita quidem, ut quum intelligat quisque, vitiiis eum esse contaminatissimum et turpem hominem, nemo tamen dicere audeat (Hotting. p. 47). Horum omnium nec in definitione nec in ipsa notarum expositione a Theophrasto quicquam significatur; sed Hottingerus ea quam sibi finxerat Socraticae *εἰρωνείας* notione deceptus est. Hanc enim (p. 45.) faciem quandam appellat cavillationem, quā, quum contrarium agere videamur, alios ridere volumus. Talis vero non erat veterum sententia. Aristoteles enim cavillationem opponit ostentationi (*ἀλαζονείᾳ*), quum cavillator minus vero, ostentator contra plus dicat. Moral. Eudem. II. 3. p. 1221. Bekk. *ἀλαζὼν δὲ ὁ πλεῖον τῶν ἐπαρχόντων προσποιούμενος, εἰρων δὲ ὁ ἐλάττω*. Nicomach. II. c. 7. p. 1108. *περὶ μὲν οὖν τὸ ἀληθὲς ὁ μὲν μέσος ἀληθὲς τις καὶ ἡ μέσότης ἀλήθεια λεγέσθω, ἡ δὲ προσποιήσις ἡ μὲν ἐπὶ τὸ μεῖζον ἀλαζονεία καὶ ὁ ἔχων αὐτὴν ἀλαζὼν, ἡ δ' ἐπὶ τὸ ἐλάττω εἰρωνεία καὶ εἰρων*. Cf. Nicom. IV. 13. p. 1127. Ab hoc cavillationis genere etsi diversa est, ut Casaubonus iam docuit, haec Theophrasti *εἰρωνεία*, in eo tamen ambae conveniunt, quod *εἰρων* aliter et agit et loquitur atque eius fert indoles; Aristotelius quidem ille ita, ut minus dicat, Theophrastus, ut aliter, sive deterius sive melius, sive minus sive plus, dummodo nemo veram eius mentem perspiciat; ita commodissime putat se prava sua consilia posse consequi (*ἐπὶ χεῖρον*). Nemo rectius significantiusque *εἰρωνείαν* vertit quam Sallustius Cat. c. 5. cuiuslibet rei et simulationem et dissimulationem. Ita Horatius sat. II. 6. §. 54. a civibus derisor audit, quia, etsi de Dacis audisse putatur, nihil tamen novi iis impertit; unde derisoris sermones a Theophrasto commemorati illustrantur: nihil ego scio! mirum narras! vix crediderim! et quae eiusdem sunt generis. Quapropter Horatius ep. I. 9. 9. postquam Septimio roganti, ut Claudio Tiberio se laudaret, multa dixit, cur excusatus abiret, tandem timuit, ne sua minora finxisse putaretur,

dissimulator opis propriae, sibi commodus uni;

quod quantum vitium existimarit, statim docet:

Sic ego maioris fugiens opprobria culpaе

Frontis ad urbanae descendi praemia.

Poterimus iam expiscari, derisor quando obviis fit inimicis, quid et agere et dicere debeat. Nempe quum oderit, non vult tamen, alii id penitus intelligant; quamvis scire sibi videantur, avet tamen iis persuadere, se ab odio esse remotum. Quamobrem amice accedens blande benigneque adversarium alloquitur. Quid enim? istumne inimicum, qui tam familiariter illo utatur? — Itaque si qui sint qui verba Theophrasti ita velint explicare: cavillator ita confabulatur cum inimicis, ut odium deponere se velle dicat, ii non recte perceperunt eius naturam; nunquam enim tam aperte loquitur, ut dicat: *desinamus odisse*. Sed quam modo docui sententiam esse oportere, ea praeclare expressa est in Mon. *οἷος προσελθὼν τοῖς ἐχθροῖς ἐνδεῖνυσθαι οὐ μισεῖν*, nam *ἐνδεῖνυσθαι* significat fere ostentare, prae se ferre. V. Schaefer apparat. I. p. 411. Reisk. ad Dem. fals. leg. p. 391. 18. Tamen vero, in vulgatis libris *ἐνδεῖνυσθαι* pro *ἐθέλειν* aut *ἐθέλειν λαλεῖν* si velles scribere, festinantius id factum iudicarem; saepius enim loco verborum, quae vulgo usurpata sunt, in Mon. alia eiusdem aut similis notiones reperiantur, velut c. I. Vulg. *παρόντας*. Mon. *ἀναγινώσκον*. ibid. V. *φῆσαι*. M. *λέγειν*. ibid. V. *λέγειν*. M. *ἐπαγγέλλεσθαι*. ibid. V. *οὐκ εἰδέναι*. M. *ἀγνοεῖν*. c. 2. V. *κελεύσαι*. M. *ἐπιτέλλεσθαι*. ibid. V. *ἐπιστήναι κελεύσαι*. M. *ἐπείχειν*. c. 6. V. *δεσπονηρίον*. M. *κέρματος*. Deinde *ἐνδεῖνυσθαι οὐ μισεῖν* si scriberetur, aegre requireretur significatio eorum, quae tandem faciat cavillator, ut mentem suam

obtegar. Sic igitur censeo: *λαλεῖν* ante *ἐθέλειν* esse collocandum et una cum *προσέλθῳ* ad *ἐχθροῖς* referendum; sapere enim *λαλεῖν* cum dativo construitur. Dem. Mid. p. 578, 15. *ἐνθ' ὅλοι κινεῖς ἦσαν ἀνθρώποι τῶν πάντων τοῦτ' αὐτὸν λαλοῦντων ἡδέως*. Bernhady. syntax. Gr. p. 99. Jam quum derisor nihil aliud velle possit nisi videri, ita legatur tota sententia: *καὶ προσελθὼν τοῖς ἐχθροῖς λαλεῖν, ἐθέλων [δόξαι] οὐ μισεῖν*. Simili modo Aeschin. epist. 11, 4. p. 481. Bekk. [ed Berolin.] *τῶν πολιτονομήτων οἱ μᾶλλον ἐπιπλήττειν ἢ χάρεσθαι ἐθέλοντες ὅτιν δοκεῖν*. Est enim *λαλεῖν*, *ἐθέλων* δόξαι i. q. *ἐνδείκνυσθαι*; libanius eum sua ratione illud exprimens, non actionem ipsam posuit, sed id, cuius quasi signum et indicium illa est actio; ut saepe quidem fecit. Deinde *οὐ μισεῖν* i. q. *φιλεῖν*, indeque cod. Flor. scriptura orta; *δόξαι* autem, quo nonnulli audacius fortasse interpolatam existiment orationem, minime a me fictum, sed in plurimis codd. prave interpositum est verbis infra sequentibus: *καὶ ἀκούσας τι μὴ προσποιεῖσθαι*, ubi quum praeter alios etiam Rheding. codex illud omittat, haud recte cum Valckenario ad Euripid. Hippol. v. 462. *προσποιεῖσθαι* e glossa natum putes atque inducas, etsi non dubium est, quin *δοκεῖν* et *προσποιεῖσθαι* saepe idem significant. Cf. Schaefer apparat. V. p. 199. — Quam parum autem sit audax, *δόξαι* interponere, quum singulorum verborum omissio in omnibus huius libri codicibus nimis quam frequens sit, infra luculentissime patebit. *Φιλεῖν* interponere, ut ea sit oppositionis ratio, cufiss exempla contulerunt Meierus p. 6. Valckenarius ad Herod. III. 25. [Vol. III. p. 224. ed. Gaisf. Lips.] Brunckius ad Soph. Oed. tyr. v. 58. valde est lubricum, tum quia haud necessarium est et vix aptum rei hic expositae, tum quia in hoc oppositionis genere Graeci aut *καί* aut *τέ* aut *δέ* plerumque addunt; aliena aut hoc genere sunt haec a Meiero allata: *εὐδὺς, οὐκ εἰς μακράν* Demosth. p. 237, 17. *τρίς, οὐκ ἀπὸς* ibid. p. 374, 27. Apud Latinos in genere simili, non eodem, similis exstat usus, de quo egit Matthiae ad Cic. pro Sext. Rosc. §. 92. p. 45. pro Muren. §. 75. p. 229. Cum notione *ειρωνείας* supra a me illustrata aptissime cohaeret alius loci emendatio, quam etsi a proposito paullo remotiorem, tamen quasi praeteriens attingam. E clausulae verbis *ἀλλ' ὅρα, μὴ δὲ θᾶπτον πιστεύσῃς τοιαύτας φωνὰς καὶ πλοκάς* αὐτὸ *παλιλλογίας* postremum hocce interpretum exercuit ingenia. Hottingerus quum explanare nequiret, *παλιμβολίας* legendum esse coniecit, recte idcirco notatus ab Astio, quum, quam Hottingerus illi voci tribuit significationem, ea non possit demonstrari. Astius contra *παλιλλογία* linguae analogiā quum maxime censet defendi, *quum sermones et dicta significet contraria* eius, quod verum sit vel quod dissimulatur sentiat ac cogitet, et contraria simul aliis eius dictis. Et ultima quidem verba recte habent, priora nullo modo; nam quum *παλιν* proprie retro, eadem quidem viā, deinde, vi dilatata, denuo, iterum, significet, *παλιλλογία* nihil possunt esse nisi aut dicta repetita, unde ducta notio grammaticis usitatissima *iteratio*, *tautologia*, ut Phot. lex. p. 372, 9. Pors. *παλιλλογία: παντολογία*, aut dicta retractata; adsit igitur oportet commemorationis eorum, quae iam dicta sunt, quoniam ne poni quidem potest contrarium, nisi significatur id cuius est contrarium. Itaque Photius p. 374. *παλινφθία: ἐναντία ὁδῷ ἢ τὸ τὰ ἐναντία εἰπεῖν τοῖς προτέροις*. Lucian. piscat. 35. *παλινφθία τῶν λόγων πρὸς τὸ ἐναντίον*. id. apolog. merced. cond. 1. *παλινφθεῖν πρὸς τὸ χεῖρον*. Ita apud Homer. Odys. 13, 254. οὐδ' ὅγ' ἀληθέα εἶπε, πάλιν δ' ὅγε λάξεο μῦθον non per se *παλιν* significat mendaciam a veritate aversum, sed propterea quod ad ἀληθέα refertur; recte enim Eustathius p. 1740, 37. *παλιν δ' ὅγε λάξεο μῦθον ἡγουν πρὸς ψεύδος ἐλάλησεν. ἀντίπαλιν γὰρ τῆς ἀληθείας τὸ ψεύδος*. Inde illustrandum, quod Astius commemorat e Pind. Nem. 1, 58. *παλιγγλωσσον δὲ οἱ ἀθάνατοι ἀγγέλων ἔχσιν θέσαν*; in quo si falsum nuntium vertere velis *παλιγγλωσσον*

ἔψιν ἀγγέλων, ea vix digna lyrico poeta esset explicatio. Intellexit autem Amphitruo, quum summum de filio morte luctum afferri a nuntio putaret, allatum sibi contrarium, summam propter filii virtutem felicitatem. Quapropter etiam ego παλλογίας plane reiiciendum et καλλιλογίας eius loco ponendum esse arbitror, ad quod veterum librorum vestigia deunt. Codex enim Darmstadt. in actt. Mon. III. 3. p. 427. παλλογίας habet, et veteres nonnullae editiones apud Fischerum p. 17. παλλιλογίας. Quam vero aptum sit καλλιλογία, tum ex iis patet, quae de cavillatore inimicos amice salutante supra a me sunt disputata, tum ex his Dionysii antiq. Rom. VIII. c. 32. p. 1575. Reisk. ἀρα οὐ φανερόν, οτι καλλιλογεῖτε καὶ εἰρωνεύεσθε, ὦ Μινυῖαι, νόημα καὶ δὸν ἔργῳ περιέχοντες ἀνοσίῳ. Vix mirum autem, si librarii usitatissimam vocem καλλιλογίας legere sibi viderent.

Persoluta hoc modo prima quaestione quae erat de codice Monacensi, licet iam accedere ad alteram multoque graviolem de codice Palatino eiusque additamentis. Haud inexpectata viris doctis illa Palatini cod. auxilia obveniant, propterea quod de vulgatorum exemplorum multiplici et varia corruptela iam olim vix ulla erat dubitatio. Et quoniam de iis, quae in posterioribus notationibus male desunt, post acturus sum, etsi priorum lacunas nunc non omnes possum coarguere, tamen, ut in his quoque melioris codicis opem efflagitari ostendam, unam indicabo indicatamque explere conabor. Capituli enim 9. quo impudentis ratio notatur, ultima haec sunt verba: *δαινὸς δὲ καὶ πρὸς τὰ χαλκεία τὰ ἐν τῷ βαλανεῖῳ προσελθὼν καὶ βάψας ἀργύρῳ τὴν βοδινὸς τοῦ βαλανεῶς αὐτὸς αὐτοῦ καταχέσθαι καὶ εἰπεῖν, ὅτι λέγονται, ἅπλων κακεῖ οὐδερμία σοι χάρις.* Vulgatae huius scripturae explanatio ab Hemsterhusio (ad Lucian. I. p. 148), quem Fischerus sequutus est, proposita, ex qua *κακεῖ* et ibi, et tum porro vertitur, tum propter ea, quae a novissimis editoribus notata sunt, reprobanda est, tum potissimum propterea, quod *ἁπλῶν* neque cum *κακεῖ*, neque, ut vulgo quidem collocatur, cum *εἰπεῖν* coniungi potest. Hottingeri deinde sententia suspicantis, in *κακεῖ* balneariorum aliquod nomen cum convicio coniunctum latere, licet acuta appelletur, tamen, quia nullum eius generis verbum inventum aut e tenebris erutum est, parum nos adiuvat. Demetr. Nic. Dardanis Graecus, qui Theophrasti librum Graeco commentario instructum Vienn. 1815. edidit, scribens (c. 16. p. 22.) *καὶ εἰπεῖν, ὅτι λέγονται ἁπλῶν κακεῖνο οὐδερμία σοι χάρις*, qua tandem ratione *ἁπλῶν* cum *λέγονται* conglutinari, exputare plane nequeo, quamvis ipse omnia illa magnam venustatem et Atticam urbanitatem redolere putet: *ὁ γὰρ τὴν ἀναισχρῆτος, αἰτ, εἰπὼι ἂν βαρβαρίζων. Φάγε τὰ σκατά μου.* Quod autem *κακεῖνο* coniecit, in eo Coraes cum eo convenit, qui in censura editionis Schneiderianae (ap. Schneid. V. p. 177.) *εἰπεῖν κακεῖνο* proposuit, et in illo ipso *κακεῖνο* Schneideri assensum tulit. At qualis tandem non adulatoris alicuius vel garruli, cuius effingantur mores, sed ipsius Theophrasti loquacitas, qui etsi simpliciter poterat: *καὶ εἰπεῖν, ὅτι λέγονται* (vel potius *ὅτι λέγουμαι), καί. Οὐδερμία σοι χάρις*, malebat tamen interponere *εἰπεῖν κακεῖνο*. Talia quidem si in codicibus legerentur, aegre ferremus; coniecturā quominus scriptori obtrudamus, quam maxime est cavendum. Aliam plane viam olim inivit Pavius, coniectans: *καὶ εἰπεῖν, ὅτε λέγονται, ἁπλῶν. Κάκεν οὐδερμία σοι χάρις*, quod, qui unice probat, Astius ita explicat: *homo impudens postquam se ipse aqua perfundit, discedens balneario dicit: in tus me voca; nihil tibi debeo.* At primum mihi verba *ὅτε λέγονται*, quum *ἁπλῶν* sequatur, nimis quam supervacanea videntur esse; ecquis tandem crediderit, talem hominem abiturum esse illotum? Deinde quum *οὐδερμία σοι χάρις* minime significet *nihil tibi*

debeo, quidni dixit impudens: *καλεῖν οὐδέν σοι δεῖται*; alioqui enim balneator intelligere plane non poterat illud *καλεῖν*, sic quoque ambiguum. Denique ne verisimile quidem est, in re tam pusilla iudicii mentionem iniici ab impudente; ego certe verear, coniecturā eiusmodi sententiam elicere. Quapropter correctionem equidem illa Pavi emendatione haudquaquam difficiliorem hanc adhibendam esse arbitror: *καὶ εἰπεῖν, οὐτι λέγονται* [καὶ] *ἀπὸν καλεῖν οὐδεμία σοι χάρις*. Hic quod *καὶ* interposui, tum propter praecedens *ταὶ* facillima est mutatio, tum in hoc libro nihil illā particulā frequentius omissum. *Οὐτι λέγονται*, quod languidum iudicavit Astius, plane egregie exprimit hominis impudentiam, exsultantis et superbe ridentis miselli balneatoris clamores: en, nullā tuā operā tamen lotus sum! *Καὶ ἀπὸν* autem recte idcirco interpositum, quod non statim, sed vestibus tantum indutus abire potest. Abiens vero, ubi ad portam venit, non ut bene moratus aliquis fecerit, salutat balneatorem, imo ne tacite quidem discedit, sed praeterquam quod numo hominem fraudavit, quasi gloriabundus clamat etiam: nulla tibi gratia.

In hac libri Theophrastei corruptela, cuius nunc quidem unum attuli exemplum, aliquando multo plura in prioribus capitibus commonstraturus, quis non arbitretur exsultasse gaudio viros doctos, codicem nactus, cuius auxilio tum duorum recentium capitum possidebant exemplum, tum etiam tredecim aliorum et vitia corrigere et lacunas explere posse videbantur. Sed quemadmodum Beckius et post eum plurimi alii de duobus novissimis capitibus dubitabant, ita ipse Siebenkeesius anecd. praef. p. VII. (Ast. proleg. p. 40) additamenta, a se ipso inventa, Theophrasti verbis recentiori aetate intrusa esse iudicavit. Eum quum Coraes, interdum quidem paullo dubitantiū sequebatur, (praef. p. LXVI. not. 2. p. 249.), omni asseveratione affirmavit Hottingerus, paene omnia ab aliena manu esse inserta, eumque sequuti sunt recentissimi editores Astius, cui non semel Hottingeri auctoritas et copiosa disserendi elegantia imposuit, et Darbaris, vir imprimis audax et ad coniecturas proclivis. Quaeris autem, cui tandem tantam illi tribuerint audaciam, ut suis commentis Theophrasti, excellentissimi philosophi, qui a dicendi suavitate nomen invenit, praestantissimam orationem interpolaret? *Librarium* tibi informant, qualis, opinor, nec fuit unquam, nec potuit esse. Mirum omnino et paene dixerim portentosum a viris doctis fictum est et excogitatum librarium genus; calamitosum vulgus et, nisi mortui essent nominaque longā premerentur oblivione, plane miserandum. Nam quis unquam foedius vapulavit, quis pluribus turpioribus conviciis obrutus est, quam ii, qui maxime humanitatis doctoribus inservierunt? Diuturno nocturnoque labore, summo hand dubie taedio veterum scripta magnam partem non intellecta describentes, laboriosi diligentissimique homunculi antiquorum ingeniorum nobis reliquerunt monumenta, quibus si careremus etiamnum spissis barbariae tenebris obvolti iaceremus; et tamen quam iis studii et assiduitatis gratiam habemus nos, qui humanarum litterarum studio sumus exculiti? Hem! apicem litterulamve aliquando lucubratione defessus praetermisit? oscitavit ineptus librarius! Excidit vocula, oculorum fugiens aciem? dormitavit insulsus scriba! Quid? haeret editor in aliqua voce sententiave, neque scit, quo se vertat? suum foetum flagitiosus tenebrio, nebulo, simiolus divino ingenio supposuit! Vides tamen, ab negligentia et bonarum litterarum inscitia plerumque carpi librarios; Palatino autem illi Hottingerus Astiusque non possunt quin doctrinam magnamque antiquitatis cognitionem gratulentur (Ast. proleg. p. 19. animadv. p. 146. p. 164. Hotting. p. 423), imo commodum interdum sensum eius commentis

attribuant (Ast. p. 204. p. 153. p. 193. Hotting. p. 447. cf. Coraes p. 307. Darbaris p. 33). Sed quem modo laudarunt, continuo tamen ineptum et insulsum doctrinae ostentatorem appellant, plane ut intelligas, doctrinae copia et antiquarum rerum scientia quam parum tueatur ab ineptiarum infamia. Longe alia mens fuit Schneideri, qui et olim omnia Palatini libri recepit supplementa et nupera sua editione apertissime declaravit, aliorum conatibus, si modo novit eos (cf. II. p. 625), ne *hilum* quidem de priore sententia se esse deductum aut deiectum. Hunc sequuti sunt Schweighauserus, qui notationes, a Labruyero Gallice versas, suis annotationibus auctas Paris. 1802. edidit (v. p. 70. 71.) et Severinus Blochius, qui characteres peculiari editione a. 1814. emendatos atque dispositos illustrare conatus, nonnulla quidem subtiliter observavit, plus tamen profecisset, si severius iudicasset. Qui viri etsi omnes de Pal. codice disseruerunt, nemo tamen rem ita pertractavit, ut omnibus, quaecunque in utramque partem disputari possent, diligenter libratis et certo iudicio ponderatis, eam absolvisse videatur. Et Schneiderum quidem Astius proleg. p. 42. dicit copiosius de cod. Vaticano disseruisse, sed quum eius editio mihi ad manus non sit, ea tantum novi, quae Blochius p. XIV. — XVIII. repetivit; sunt tamen ea, nisi fallor, pleraque omnia, ab illo de hac caussa disputata. Id certe constat, Schneiderum non omnibus persuasisse, et ex iis, quae de singulis additamentis olim commentatus post repetivit, intelligere mihi videor, qui fieri potuerit, ut non persuaderet. Blochius deinde etsi p. XII. p. XXX. paullo longiorem de ea quaestione scripsit commentarium, tamen non tam argumenta quam suas quasdam opiniones proposuit, quae etsi de mea sententia non semper sunt reiiciendae, tamen opposita aliqua opinione nimis facile refutantur; ut ab Astio factum. Et quis libenter assentiat Blochio, cuius tanta est mutandi temeritas et corrigendi lubido, ut nihil ferme integrum relinquat, sed misceat omnia et conturbet? Inde factum, ut Astii auctoritate moti plurimi additamenta Palatini spuria iudicent atque vel in vulgaria compendia ea irrepserit opinio. V. Schweigeri Handb. d. class. Bibl. I. p. 321. Itaque ego firmissime asseveraturus ac demonstraturus, Palatini MS. supplementa etsi vehementer plerumque corrupta, tamen quam maxime esse genuina et ab ipso Theophrasto profecta, omnes qui haec legerint velim rogatos, ut missis praedicatis opinionibus argumenta a me proposita recte percipiant, diligenter expendant, et, ubi probarint, assensum ne cohabeant.

Codices, e quibus vulgata Theophrastei libelli exempla sunt exscripta, nec vetustate nec bonitate admodum probari, nemo ignorat nisi qui ipsum librum ignorat; nam non modo in gravioribus mendis et lacunis, sed in tenuioribus quoque, quae erranti librarii calamo recte imputes, mirifice inter se congruunt, ut unam eorum quasi familiam quandam esse recte statuas, stirpe nec antiqua valde nec plane integra generatam. Multo praestantior esse Palatinum codicem ita est apertum, ut vel ipse Astius proleg. p. 47. eum antiquitate et praestantia excellere affirmet. Quod etsi in dubium vocari nequit, tamen quo melius pateat, scripturas eas, quae nunc Palatini auxilio correctae sunt, in unum corpus collectas hic apponam. C. 16. pro *δάφνης* recte exhibet, ut Astius p. 144. narrat, specimen codicis aeri incisum (in Siebenk. anecd.) *δάφνην*. — ibid. *σοφὴν*, quod omnes tenent libri, in P. recte in *ῥῆν* mutatum, ut primus olim coniecit Lycius. — ibid. *περίδοις* a Casaubono pro librorum scriptura *περίδοις* editum, P. confirmat. — ibid. *ἐπιδράψαι* P. pro *ἀπογράφαι*, quod Casaub. in *ἀπογράφαι*, Lycius in *ἐπιγράφαι* mutarat. — ibid. pro *καθαρίεν*, unde Pavus et Reiskius *καθαίρειν* fecerant, rectius in P. legitur *καθαίρειν*. — ibid. Libri *λέχει*, P. *λεχῶ*, quod in marg. Auber. repertum Cas. Pav. et Reisk.

probarant; Cas. praeterea λέγει coniecit. — c. 17. pro νίκη νικήσας Sylburg. et Cas. dudum δίκην νικ. coniecerant; ita P. — c. 18. Libri corrupte ἐκδύναι s. ἐκδύναι; P. (ed. Goetz. p. 51.) ἐκδοῦναι, ut Cas. — c. 19. Librorum lectioni συγγενῇ recentes editores συγγενικά recte praetulerunt. — ibid. P. ἔμα πιών, L. ἔμα πειν, ab Auberio iam emendatum. — c. 20. P. μασσόμενος, ut Cas. voluit; L. μασσόμενον. — ibid. ἐποχωρήμασι, in plurimis L. decurtatum: ἔπο . . . , in P. plene scriptum reperitur. — c. 21. L. ἀποδοῦς, P. rectius ἀποδοῦς, ut Cas. maluit. — ibid. δέχεσθε, iam a Cas. pro vitioso δέχεσθαι vel δέχεσθε coniecturā repertum, P. confirmat. — c. 22. L. ὑπὸ τοῦ καταστρώματος, P. ἐπὶ τ. κ. cum Cas. — ibid. L. προιδόμενος, P. Salmasii coniecturam firmans, προιδόμενος. — c. 23. L. πιθανά, P. πιθανῶς, recte ab Astio praelatum. — ibid. L. ἀκολουθεῖν, P. ἀκολουθεῖ, ut primus Needhamius scripserat. — ibid. L. δίοι. P. καὶ οἱ, iam a Cas. propositum. — c. 24. L. ἐστιῶν, P. ἐστιῶν, de quo infra disputabitur. — c. 25. L. αἰσθάνεσθαι, P. πυνθάνεσθαι; ita iam Cas. — ibid. P. ἐπὶ. L. ὑπὸ, iam a Needhamio, Reiskio et Pavo emendatum. — ibid. L. κελεύειν, unde a Cas. et a correctore in marg. Gal. 1. 2. κελύων factum, P. καὶ κελύσας. — ibid. L. θαρσύνειν, P. θαρσύνει cum cod. Jen. et Cas. — ibid. L. ὡς εἴπωκε, P. ἕνα εἴπωκα; ἕνα pro ὡς coni. etiam Cas. — ibid. Pro vitiosa librorum scriptura σκεψόμενος τοῖς φνέταις, τὸν δῆμον, plane egregie P. σκεψόμενος (calami lapsu scriptum σκεψαμένους) τοῖς δημόταις καὶ φνέταις. — c. 26. L. γλιχομένους, P. γλιχομένη. Cas. — ibid. L. ἰσχυροῦ. P. ἰσχυρῶς. — ibid. L. ὀλιγαρχος, P. ὀλιγαρχικός. Cas. — ibid. L. πύσχειν, P. πύσχομεν. — c. 27. L. ἀπατάσθαι, P. ἱππάσθαι. Clericus. — ibid. L. κατεσχέμαι, P. κατεσχέμαι. Clericus. — c. 28. L. τί ἐστιν, P. τίς ἐστιν. Cas. — Haec quidem omnia non a correctore sed e codice profecta esse, nemo dubitarit, qui locos eos consideraverit, in quibus ingeniosissimos viros non prorsus recte versatos esse vidimus. Veluti c. 16. edel. καθάρειν correctores effecerunt καθάρειν, scilicet ab litterarum ductu ea verisimilior erat scriptura; at codex καθάραι exhibet; unde illud εἶν ortum sit, infra patebit. Eadem plane ratione c. 25. correctoris est κελύων pro κελεύειν; quid enim facilius? at cod., qui non ingenium nec verisimilitudinem sed veritatem sequitur, καὶ κελύσας habet. Imo librarius iste, cuius tantopere increpant in addendo temeritatem, tam verecundus est, ut inutilia quaedam verba, Theophrasto ab aliis obtrusa repudiavit ac praeterierit; ut c. 17. τι καί, quae vulgo verbis εἰρῶν ἐν τῇ ὁδῷ inserta sunt; c. 21. ποιῆσαι post αὐτῷ μῆμα. c. 24. μῆν. c. 28. καὶ ante ἐγώ. ibid. ἄλλα ante πλείστα; quae additamentis omnia aptam orationis compositionem interrumpunt. Sed quamvis querantur de librarii additamentis, nonnumquam tamen, ubi minoris illa sunt moduli, haud verentur, tanquam necessaria vel prorsus praeclara, ea recipere, quemadmodum Astius assumpsit c. 25. τίνα post τραυματίαν. c. 26. αἰρεῖσθαι. ibid. αἴτιον, utrumque iam a Casaubono efflagitatum. ibid. αὐτούς ante ἡμῶς. V. Hotting. p. 470.

Constat igitur neque ullo modo licet dubitare, Palatinum codicem ceteris omnibus multo esse praestantiorē, et quae rectius emendatiusque in eo leguntur, ea minime a correctore aliquo esse profecta sed e vetustiore optimaē notae libro descripta. Itaque quum in illis lubentissime omnes sequamur Palatinum, quid tandem causae est, cur in maioribus additamentis recipiendis tam simus difficiles ac morosi? — Et Astius quidem Schneider hoc videtur vitio dare, quod Palatini pluris quam reliquorum codicum aestimarit auctoritatem; quippe reprehendit eum, quod additamenta receperit, quasi reliquorum librorum assensu confirmarentur (proleg. p. 43.); quasi vero viginti codicum vilitas cum praestantia unius possit contendī? Deinde quoniam bonitas illorum admodum exigua est, quae tandem aetas? Duo

quidem sunt vetustissimi Parisini, sed ii XV. priores tantummodo complēctuntur characteres (Coraes. p. LX. not. Fischer. praef. Ast. proleg. p. 48. Goetz. p. VIII.); reliquorum aut plane non est indicata aetas (Goetz. p. VII.), ea enim philologorum olim fuit consuetudo, aut non superior Palatino (Goetz. p. VIII. — X), qui aut cum Montefalconio ad saeculum XI. aut cum Goetio ad XIII. vel XIV. referendus est (Goetz. p. XIV. XV.).

Deinde quod vulgo olim creditum est, nisi in hoc uno codice additamentorum vestigia nusquam apparere, id nunc, invento Mon., quam falsum sit patet. Quum enim c. 16. quo de superstitione agitur, Pal. addit: καὶ γλαῦκα βαδίζοντος αὐτοῦ ταράσσεται καὶ εἰπὼν, Ἀθηνᾶ κρείττων, παρελθεῖν οὕτω, et paulo post: καὶ ταῖς τετάρταις καὶ ταῖς ἐβδομαῖταις προστάξας οἶνον εἶναι τοῖς ἔνδοξ, ἐξελθὼν ἀγοράσαι μυστίνας, λιβανοτῶν πίνακα καὶ ἐισελθὼν εἰς, στεφανῶν τοὺς Ἐμαρροδίτους ὅλην τὴν ἡμέραν, Mon. haec ita coarctata commemorat: ὁμοίως γλαῦκας δειδύονται. — καὶ τετράδας καὶ ἕξ ἡμέρας ἀσπυλίζονται. Quid igitur? quum duo codices, quos praestare reliquis, apertissime, nisi me fallit animus, a me est demonstratum, idem plane exhibeant additamentum, alter quidem ex more in angustum illud conclusum, tamenne aliorum librorum infirmissimae auctoritati plus tribuimus? Sed accessit praeterea nova hisce supplementis fides. Schneiderus enim ad ultimae editionis usum codicem Rheding. cum vulgatis libris comparavit eiusque scripturas interdum praestantissimas exscripsit; qui codex, quemadmodum, ut supra docui, c. 5. cum Monacensi ἐμπειν addente opportune congruit, ita saepius etiam cum Pal. concordat; velut c. 22. plene dat ὑποχωρήμασι. c. 22. προιδόμενος. c. 25. θαρσύνει; ibid. ἕνα εἴπωκα. c. 26. γλιχομένη. ibid. πύσχομεν. c. 27. ἱππάσθαι. ibid. κατεσχέμαι. c. 28. τίς ἐστι. Jam vero hic ipse Rheding. quod tertium praeter ceteros codices excellere rectissime statuas, post ἀλειγόμενον c. 27. cum Pal. οὐτε λούόμενον addit. Quod quum Astius, sicut assolet, inepto suo et insulso tribuat librario, statumusne duo librarios ineptos et insulos admirabili plane et incredibili ratione in unum idemque illud additamentum incidisse, quod ne unus quidem cur adiunxerit, quisquam potest perspicere? Sic enim censo. Quicumque ab inepto aliquo librario boni scriptoris librum glossā aliquā tanquam maculā quadam aspersum esse contendit, explicet ille necesse est, quae possit probabilis origo additionis excogitari; quae si nulla potest extricari, ego quidem admodum difficile ad credendum adducar. Illo autem, quem commemoravi, loco tolerabilem accessionis causam vix quae exiscari; sed, ut addiderit unus librarius, furiosa quadam lubidine correptus, quis tandem Deus duobus illam incussit rabiem? Nam id nolum quisquam dixerit, ex interpolato codice uno atque eodem hausisse utrumque. Etenim id si factum est, cur non cetera additamenta in Rheding. comparent? Sic igitur sine ulla dubitatione statuendum. Illud οὐτε λούόμενον in Rheding. vestigium est melioris codicis, cuius in Pal. plenum atque integrum habemus exemplum; servavit illud Rheding. quemadmodum ἐμπειν, in aliis codicibus omnibus omissum, cum Mon. retinuit. Eodem modo c. 2. ad ἀναστρέφας solus addit εἶπει. c. 9. γεγονέναι ad πιστεύσας. ibid. ἐν ad τῇ οἰκίᾳ. c. 11. ἀπαυγῆσαι; contra c. 11. post εἶναι prave omittit ἄγειν. I nunc atque δοῦναι nimis audacter a me supra additum puta!

At quares tamen, quid fieri potuerit, ut in tot codicibus tam multa interciderent. Ad haec si ante hos duodecim annos mihi respondendum fuisset, fortasse in aliqua difficultate versatus essem; saltem non potuissim certi quicquam referre, sed opinione fuisset et coniectura nitendum. Nunc vero in promptu est responsio. Minime enim interciderunt illa, quae in Pal. leguntur, desiderantur in

vulgatis exemplaribus, sed haec nihil continent nisi epitomen ex aliis plenioribusque codicibus factam. Etenim Theophrasti liber, quum imprimis hominum animos studique ad se alliceret et ad legendum invitaret, fieri non poterat, quin aevo eo, quod medium nominatur, et a multis studiosè lectitaretur et vero etiam adolescentulis in humanitatis et litterarum studio versantibus traderetur. Sed quum nonnulla aut difficiliora viderentur aut minus apta adolescentium auribus, epitome facta est ita, ut etsi a verbis scriptoris non discederetur, haud pauca tamen omitterentur. Cf. Bloch. p. XIX. Aliam eius generis epitomen Monacensis librarius suscepit, quem cur monachum supra appellari iam patebit causa; qui etsi mox labore defatigatus plurima capita admodum negligenter tractavit, novem ultima autem plane omisit, priorum tamen et proemii epitomen ita instituit, ut, si cum copiosioribus eam contendas libris, idem fere intelligas esse discrimen, ac si vulgata posteriorum characterum exempla cum Pal. componas. Haec omnia qui reputet secum animoque revolvat, concedat oportet, Pal. additamenta, nisi multis gravissimisque adversariorum argumentis probetur contrarium, Theophrasto sine dubitatione esse attribuenda. Est autem adversariorum argumentum a supplementorum indole ac natura ductum, quum prope ad unum omnia inepta ea apertissimaeque librarii alicuius commenta esse contendunt. Et hoc quidem argumentum haud adeo facile potest refutari, nam magna est additamentorum multitudo et mira corruptela, unde factum, ut editores quae non intelligerent aut emendare scirent, tanquam insulsa reicerent; quasi is recte criticam exercuisse possit putari, qui non intellecta superciliose repudiat. Nihil igitur restat, quam ut de ipsis supplementis deinceps agam, atque de ratione, qua tum emendari tum defendi possint aut debeant, accurate exponam; in quo si non omnia omnium editorum interpretumque commenta, coniecturas opinionesve exposuero et cum pulvisculo, ut dicunt, excussero, id ne quis mihi rogo vitio vertat neu obliviscatur, me non editionem parare sed scribere commentationem. Primum autem eos tractabo locos, quos in vulgatis libris lacunosos aliave ratione vitiatos esse aut ab editoribus iam est animadversum et ab omnibus concessum, aut a me probabitur. Deinde omnia quae reliqua erunt additamenta perstringam, nulla adhibita divisione; nam possim quidem ita ea distribuere, ut ea, quibus plane nova morum nota describitur, ab iis seiungam, quae notam in vulgatis expositam accuratius ampliusque depingunt, praesertim quum Hottingerus p. 440. eius partitionis quasi ansam praebeat, nolo tamen cogere lectores, nimis saepe eandem legere viam.

Primum igitur c. 16. ubi vulgo scriptum est: ὁ δὲ δεισιδαίμων τοιοῦτός τις οἷος ἀπονιψάμενος τὰς χεῖρας καὶ περιζῶνόμενος ἀπὸ ἱεροῦ, δάφνην εἰς τὸ στόμα λαβὼν, οὕτω τὴν ἡμέραν περιπατεῖν, Pal. post οἷος addit, ut Schneiderus referi, ἐπὶ χρωρῆν, ut Goezii editio exhibet, ἐπιχρωρῆν, quod vocabulum, in lingua Graeca inauditum, bonis monachis quis miretur ita movisse stomachum, ut expellerent. Et Siebenkeesius quidem, ἐπὶ κρήνην scribendum esse censens, in suam sententiam Schneiderum et Blochium adduxit, quamquam Schneideri mens potius ad ἀπὸ κρήνης inclinabat. Astius deinde satius duxit, glossema ἐπιχρωρῆν s. ἐπὶ κρήνην e textu remove, quod certe minus mirabile, quam quod Darbaris p. 69. ipsum illud ἐπὶ κρήνην in Pal. reperiri existimavit. Nempe ἐπὶ κρήνην minime ita possis cum Schneidero explicare, ac si ἐλδών additum sit, quum ἀπονιψάμενος nihil contineat, quod cum motus vel omnino loci significatione coniunctum est. Ἀπὸ κρήνης deinde incommodam additionem scite appellat Astius, quamquam quae ab eo affertur causa, rem non profligat. Etenim quum Theophrastus sacram vel lustralem aquam (ἱερόν) commemoret, qui fieri poterat, ut simul fontanam? si

eadem erat lustralis quae fontana, quidni dixit ἀπονιψάμενος — καὶ περιζῶνόμενος ἀπὸ κρήνης ἱερᾶς? si non eadem, num quoties fontana; toties etiam lustrali manus lavabat corpusque aspergebat? Itaque caveamus, ne talia obtrudamus castigatissimae orationi. Sed quum Theophrastus de superstitiosis lavationibus agat, mirum sine dubio cuique debet accidere, quod neque quando neque qua oblata occasione illis utatur commemorat. Jam vero Graeci veteres tum alias saepissime tum et ante et post coenam lavare manus solebant, quod quum ante coenam fiebat, κατὰ χεῖρός, post coenam ἀπονιψάσθαι appellabatur, ut Athenaeus docet p. 408. f. Casaub. (II. p. 900. Dind.). Itaque Aristophanes vesp. 1216. εὖδωρ κατὰ χεῖρός· τὰς τραπέζας εἰσφέρειν· δειπνοῦμεν· ἀπονιψόμεθ'· ἥδη σπένδομεν. Fuit igitur, quum ego, illud lavationis genus intelligi posse arbitratus, fortasse ἐπιχρωρῶν γῆν scribendum esse conieci; Graeci enim manus lavantes linimento (σμήμα s. σμήγμα) suaviter olente utebantur, quod ab Epigene vel Antiphane εὖδωρ γῆ appellatur apud Athen. p. 409. d. (II. p. 902.) περὶ δὲ τοῦ εὖδωρος χρίσεσθαι τὰς χεῖρας Ἐπιγένης ἢ Ἀντιγάνης φησιν ἐν Ἀρχαίῳ ἀφανισμῷ οὕτως:

Καὶ τότε περιπατήσεις, ἀπονιψέῖ κατὰ τρόπον
τὰς χεῖρας, εὖδωρ λαβὼν τὴν γῆν.

ubi Jacobsii coniectura εὖδωρ λαβὼν πηγὴν κεῖ propter ea quae antecedunt Athenaei verba, non est probanda. Verum illud lavationum genus hic non significari, primum declarant verba statim sequentia περιζῶνόμενος ἀπὸ ἱεροῦ; deinde ne sic quidem pateat causa, cur lauri folio in os sumpto totos dies superstitiosus deambulet. Et plerique quidem explanatores ad templi ingressum Theophrasti verba referunt, at ne haec quidem relatio rem plane conficit. Primum enim non modo ad templorum fores vasa aquae lustralis plena (περιζῶντήρια) sed etiam aliis locis posita erant, velut in foro (v. Casaub. ad h. l. p. 174.), unde lex apud Aeschin. Timarch. 21. p. 256. Bekk. ἐάν τις Ἀθηναῖος ἐταιρήσῃ, μὴ ἐξέστω αὐτῷ τῶν ἐννέα ἀρχόντων γενέσθαι — μηδ' ἐν τὸς τῶν τῆς ἀγορᾶς περιζῶντηρίων πορεύεσθω. Quapropter Theophrastus, ubi templorum ingressum significare volebat, eorum memoriam non debebat omittere. Deinde vero, si de illo lavationis lustrationisque genere agitur, quodnam, quaeso, exagitur superstitiosis documentum? Neque enim ipsum illud ἀπονιψάσθαι vel περιζῶνέσθαι tanquam nimiae religionis indicium perstringi poterat, quum ea Graecorum omnium esset consuetudo. Itaque superstitio non poterat nisi ultimis verbis significari: δάφνην εἰς τὸ στόμα λαβὼν οὕτω τὴν ἡμέραν περιπατεῖν. At hoc si volebat Theophrastus, quum templi ingressum indicare prorsus negligeret, cur tam accurate et paene dixerim anxie manuum lavationis mentionem fecit; nam cur περιζῶνέσθαι commemorarit, adest causa; nempe superstitiosus de ipso lauri ramo, quo se aspersit, folium decerpit, quod nisi esset, ne lustrationem quidem licebat memorare, quae per se quidem, ut dixi, nihil habebat superstitiosis; nisi forte statuamus, Theophrastum plane inutilia et supervacanea adiecisisse verba, quae quum superstitiosum debeant notare, nihil eius generis complectantur. Sed supersunt alia. Superstitiosum enim credere licet saepissime non modo in coena sed aliis etiam temporibus occasionibusque lavasse manus et corpus aspersisse; num igitur paene quovis die cum lauri folio eum circumvixisse credamus? Is sane lauriger audire debebat et quolibet imperatore facilius laurum reportabat. Denique quoniam, ut praeclear ostendit Casaubonus (cf. Darbaris p. 69.), Graeci lauro inesse vim quandam malum averruncandi credebant, patet etiam superstitiosum nostrum propter inanem aliquem timorem folium in os sumere, neque tamen credam, nullā plane timoris causā motum eum

avertere velle calamitates. Namque et definitio et aliae a Theophrasto expositae notae eam eius esse naturam demonstrant, ut in rebus iis, quae aliis hominibus, quamvis religiosis, nihil afferunt formidinis, ille summo opere trepidet. Quod inde etiam intelligitur, quod, si nullius rei metu affectus folium sumebat, nullo temporis momento illud omittere licebat. Itaque plane non dubito, quin non folium modo sed ipsa etiam lavandi lustrandique consuetudo inanem prodat timorem, cuius quoniam nulla vulgo explicatur origo, lacunam esse apparet, et nihil iam restat, quam ut, quatenus trepidationis causa illo *ἐπιχρονῆν* s. *ἐπὶ χροῶν* quasi inclusa teneatur, doceam. Scribe vero *[ἐπεὶ] ἐπὶ χροῶν ἦν*, et res absoluta est. Nihil Graeci veteres et Romani maiore cum verecundia maioreque cum reverentia prosequerentur quam propinquorum manes, quos tum aliis religionibus, tum inferis potissimum honorabant; itaque Etym. magn. p. 813, 14. *χοή, ἐκ τοῦ χροῦ. χοαί, χροῶν, τὰ ἐπιχρόμενα οἱ γὰρ ἀρχαῖοι, ἅπερ εἶχον κάλλιστα καὶ τιμιώτατα, ἤρξαινον εἰς τοὺς νεκροὺς, τιμῶντες αὐτούς*. Sed mortuorum curatio ut verecundiae, ita etiam timoris erat plena res, quippe coniuncta cum Deorum inferorum metu; itaque superstitiosus, ut paulo post a Theophrasto expositum, veretur ad mortuum accedere atque sepulcrum pede calcare. Etenim vasa ante aedes, in quibus mortuorum corpora iacebant, collocari solebant (v. Casaub. p. 183.) quae *ἄρδανίαι* s. *ὀρδάνια* appellabantur, ut docet Hesych. I. p. 520. *ἄρδανίαι. — ἃ Δωριεῖς Κύμβαλα καλοῦσι. ταῦτα δὲ πρὸ τῆς αὐλείου θύρας ἐτίθενσαν ὅτιαιος πλήρη, ἵνα, ὅποτε τις τελευτήσῃεν, οἱ πρὸς ἐμφανισμὸν ἐξίστητες, περιρῶνται (περιρῶνται).* Phot. lex. p. 346. Pors. *ὀρδάνιον: ἐν ᾧ ἦν ὕδωρ, ἵν' οἱ περιρῶνόμενοι καθαροὶ ἀπέχωνται*. Ipsam inferiarum consuetudinem cum piaculi quadam opinione copulatam fuisse, docet Etym. M. p. 337, 9. *ἐναγῆειν, τὸ χροῶς ἐπιφῆρειν ἢ θύειν τοῖς κατοικομένοις, ἢ φρονεῖν ἄγος γὰρ τὸ μῖσμα*. Inde illustratur mulierum, quae *ἐγχυρίστρια* nominabantur, duplex usus; Etym. M. p. 313, 41. *ἐγχυρίστρια: αἱ τὰς χροῶς τοῖς τετελευτηκόσιν ἐπιφῆρονσαι. — ἐγχυρίστριάς δὲ λέγει (ὁ Ἀριστοφάνης) καὶ ὅσαι τοὺς ἐναγῆς καθαιροῦσιν, αἶμα ἐπιχέονσαι ἱερῶν*. Quid igitur mirum, si inferiae tantam religionem superstitioso iniciiebant, ut ubi recessit ab iis, per totum diem earum memoriam et caerimonias coleret. Vide iam, a sententia num coniectura mea comprobetur. Etenim superstitiosus nunc non ita est insulsus homo, ut quotidie fere, quoties lavat manus vel corpus lustrat, infortunia metuat, sed, postquam inferiis affuit (v. Stanley ad Aeschyl. chœph. v. 93.) hac religione timorum perturbationumque plena ita est correptus, ut metuens, ne quid inde mali sive piaculi traxerit, per totum diem ad averruncanda, quae inde accidere sibi possint damna, omni religionum genere utatur. De aquae in expiatione usu v. Stanley ad Aeschyl. Eumenid. v. 455. A mutationis facilitate quantopere emendatio commendatur, vix attinet dicere; *ἐπεὶ* enim et *ἐπὶ* ex itacismo eundem habent sonum; *ἐπὶ χροῶν εἶναι* dictum est, ut Aristot. oecon. 2. p. 1353. *οἱ δὲ βουλόμενοι ἐπὶ τῶν ἰδίων εἶναι, ἔδωκαν ἃ προσέταξεν*. Aeschin. Ctes. 8. p. 381. *οἱ μὲν πάρεσιν καὶ ἐπακούουσι τῆσδε τῆς κρίσεως, οἱ δὲ ἅπεισαν ἐπὶ τῶν ἰδίων ἔργων*. [Isocrat. Arcopag. 52. p. 169. *μένειν ἐπὶ τοῖς ἰδίοις ἀγαθοῖς μᾶλλον ἢ τῶν κοινῶν ἀπολαύειν*.]

Eodem capite Theophrastus postquam superstitiosum narravit quovis mense cum uxore filiisque ad Orpheotelestas proficisci, haec, ut vulgo quidem scribuntur, addit: *καὶ ἐπὶ ταῖς τριόδοις ἀπελθὼν κατὰ κεφαλῆς λούσασθαι καὶ ἱερεῖας καλέσας, σκύλη ἢ σκύλη καλεῖσθαι αὐτὸν περικαθάραι*; in Pal. contra haec: *καὶ περιρῶνόμενον ἐπὶ θαλάττης*. *Ἐπιμελῶς δόξειεν ἂν εἶναι, ἅν ποτε ἐπὶ τῇ σκορδῶ, ἐστειμένον τῶν ἐπὶ ταῖς τριόδοις ἐπελθόντων, κατὰ κεφαλῆς λούσασθαι κτλ.* Verba illa, sicut in

vulgatis se habent, ulceroosa esse, et Casaubonus vidit, nihil ille de Pal. librario sentiens, et praeter Fischerum vix quisquam denegat; ipse Astius mancam orationem esse assentitur. Quod autem Casaubonus *ἐπὶ τὰς τριόδους* scribendum esse et desiderari *aliquid vocabulum aut etiam fortasse plura* arbitratus est, id Fischerus quidem, vulgatae scripturae, ut solet, tenacissimus defensor, sine causa factum existimat, quum *ἐπὶ ταῖς τριόδοις* aut cum *ἀπελθὼν* aut cum *λούσασθαι* coniungi possit. Hoc ut construendi difficultatem amoveat, tamen sententiae inhaerentes spinas, ut mox patebit, haudquaquam vellit. Hottingerus, cuius hic ut vix alibi severum requiras iudicium, summa miscens imis, omnem verborum sententiarumque invertit ordinem, ea quidem ratione, quae, ut recte dicit Astius, parum, vel nihil potius habeat probabilitatis; etenim si quis, non satis habens, auctario uti, quale est: *τὰ καθάρματα ἐκβαλεῖν κατέθεν*, praeterea, nulla fere nisus argumentorum fide, aliam plane facit enunciationum cohaerentiam, is sane prudentioribus vix persuaserit de sententiae suae veritate. Quicumque autem vulgata legit, is, quod superiori loco desiderari docui, idem hic requiri intelligit; etenim qua tandem motus causa superstitiosus caput lavat, qua oblata occasione, denique qua ratione? Quid in triviis facere soleat superstitiosus, supra iam dictum a Theophrasto: *τὸν λυπαρὸν λῖθον τὰν ἐν ταῖς τριόδοις παρὶν ἐκ τῆς ληψίδος ἔλαιον καταχεῖν, καὶ ἐπὶ γόνατα πεσὼν καὶ προσκνήσας, ἀπαλλάττεσθαι*. Quis igitur statuat, illum, quotiescunque ad trivia pervenerit, domum reversum (*ἀπελθὼν*) caput lavare? Ita si fuisset ineptus, nunquam trivia superasset. Deinde cur mulieres ad se expiandum advocet, ne minima quidem declaratur causa; nam qui cum eius profectione ad Orpheotelestas haec coniungere vellet, primum deberet *ἀπελθὼν (reversus ab Orpheotelestis), ἐπὶ ταῖς τριόδοις κτλ.* scribere, deinde vero demonstrare, qui tandem fieri potuerit, ut iter illud lustrandi expiandique haberetur causa. Etenim quia de expiatione agitur, piaculi alicuius mentionem non posse deesse quivis videt. Jam vero quum mancam esse orationem praecclare, de Astii sententia, *divinarit Casaubonus*, confitendum sane, librarii, quoniam multo ante Casaubonum idem ei suboluit, praecleariorem etiam fuisse divinandam facultatem; imo vero, quoniam explendi ratione usus est, quae recentium explicatorum, etiam doctissimorum superavit facultatem, praestantissimum ingenium inepto homini tribuere oportebit. At alteram hanc additamenti partem Astius ipse, quamvis invitatus, (p. 153.) genuinam iudicat. Vide quibus laqueis irretiantur ii, qui Palatini additamenta despiciunt. Habemus additamentum duobus constans partibus, quarum alteram, quoniam propter verborum in vulgatis exemplaribus defectionem prorsus necessaria est, Astius facere non potest quin genuinam ducat, concedens ille hac ratione, in hoc ipso loco plenioris meliorisque codicis vestigium in Pal. apparere; alteram autem, quamquam non ut prior illa rem tantum amplificat, — quo quidem indicio alias librarium certissime teneri statuunt, — sed novam per se atque integram effecit superstitionis notam, eam non dubitat tanquam inepti librarii reicere glossam. At vero aut utraque pro genuina est habenda, aut utraque librario imputanda. Verum talia si librariis imputas, vide ne totum iis attribuas librum! Sed perstringamus iam priorem supplementi partem. Recte quidem statuit Astius, *ἐπιμελῶς* superioribus verbis accurate esse iungendum, scribens: *καὶ τῶν περιρῶνόμενων ἀπὸ θαλάττης ἐπιμελῶς δόξειεν ἂν εἶναι*, ut eodem modo expressum sit, quo supra c. 6. *καὶ τοῦτων δ' ἂν εἶναι δόξειε τῶν περιρῶνόμενων τοὺς ὄχλους*, quae ut aliter scribenda sint, quemadmodum Meierus p. 7. not. arbitratur, tamen proba est constructio. Aeschin. Timarch. 49. p. 266. *τοῦτων δ' ἐστὶ τῶν ἀνδρῶν ὁ Μισγάλας*, ibid. 19. p. 256. *τῶν ἐννέα ἀρχόντων γενέσθαι*. Lys. c. Nicomach. 8. p. 374. *τῶν τετρακοσίων γενέσθαι*. Sed sicut *ἐπὶ* ab Astio recte in *ἀπὸ* mutatum est,

quod tum alias (v. Schaefer. ad Plut. vit. V. p. 25) tum in hoc libro frequentissimum est confusionis genus, ita haec ipsa confusio id effecisse videtur, ut *ἐπιμειλῶς* alieno poneretur loco. Etenim quia cum *εἶναι* coniugari nequit, post *περιβήαινομένων* collocandum est; deinde quum *τῶν* assumere minime necesse sit, totum ita scribe locum: *καὶ περιβήαινομένων ἐπιμειλῶς ἀπὸ θαλάττης δόξειεν ἂν εἶναι*. Theophrastus enim, postquam superstitiosum dixit solere ad Orphteolestas iter facere, addit, etiam in talium hominum eum conspici societate, qui aspersioniis causa (cf. Ast. p. 144.) ad mare soleant proficisci. Quae superstitionis nota cur reiciatur, causa nec exstat nec ulla ab editoribus allata est. Spiniosiora multo sunt sequentia, quibus *Ἑκάτης δειπνον* commemorari editores omnes existimarunt, quod comedere quam nefarium iudicatum sit, tum alii scriptores significant, tum Demosthenes Conon. p. 1269, 8. et Lucianus dialog. mort. 1, 1. 22, 3. tyrann. 7. Itaque coniecerunt Siebenkeesius et Schneiderus *σκορόδων ἐσθίωντα*, et in eandem sententiam Aristius meliorem proposuit coniecturam: *κἂν ποτε ἐπίθῃ σκορόδων ἐφημεμένων τῶν ἐν ταῖς τριόδοις ἀπελθῶν κτλ.* quae tamen cum Palatini scripturā comparata paullo audacior est. Ceterum *ὑπεσθῆναι* saepe i. q. *ἐσθῆναι*. Aristot. mirab. auscult. 14. p. 831. Bekk. hist. animal. VIII. 2. p. 591. ibid. VIII. 29. p. 607. Lucian. merced. cond. 26. *ἄσμενος ὑπὸ λιμοῦ παραψύμενος*. Corais coniectura ab Astio satis iam est refutata. — Mihi vero admodum lubricum videtur, incertas et temerarias de hoc loco capere coniecturas; minime autem omnium verba tam vehementer licet mutare, ut ab editoribus factum. Hoc tamen primum patet, *ἐστεμμένον* scribendum esse, quum ad *ἐπίθῃ* accusativus deesse nequeat. Praeterea mutare illud *ἐστεμμένον* nulla fulciri auctoritate, non verum est. *Στέφειν* enim saepe est circumdare, imponere tanquam coronam, ut Phot. lex. p. 14, 9. *ἐρίφ στεφάντες: ἀντὶ τοῦ στέμμα περιθέντες*. Πλάτων Πολιτείας ι' (imo γ' p. 398. Steph. p. 129. Bekk.) Athen. p. 676. d. Casaub. (III. p. 1505. Dind.) *ἐγὼ δὲ οὐκ οἶδα τίνα ὠφέλειαν ἢ ἡδονὴν ἔχει τὸ βίβλη στεφανοῦσθαι μετὰ ῥόδων, πλὴν εἰ μὴ οἱ τοῖτοις χαίροντες στέφονται ὁμοῦ σκορόδοις καὶ ῥόδα*. Artemid. Onirocr. 1, 79. (ap. Schneid. IV. p. 843.) *κρομμύοις στεφανοῦσθαι δοκεῖν τὸν μὲν ἰδόντα ὠφελεῖ, τοὺς δὲ περὶ αὐτὸν βλάπτει*. Eustath. ad Hom. II. p. 1155, 7. *ἐστεφάνονται, ἥγον κύκλῳ περιέχει*, unde *στέφειν* explicatur *πληροῦν*. Abresch. animadv. Aeschyl. Prom. v. 49. Itaque *σκορόδῳ στέφσθαι* significat: allium ad coronae similitudinem connexum capiti imponere (cf. Goetz. p. 49.). Ita enim vertere malim quam simpliciter instructum esse, manibus portare, quamquam ne ab hac quidem ratione *στέφσθαι* alienum est. Soph. Oed. tyr. v. 3.

ἱεργίοις κλάδοισιν ἐξεστεμμένοι.

ubi vid. Brunck. Theocrit. idyll. XXIV. v. 95. 96.

ἔπειτα δ' ἄλεσι μεμυμένον (ὡς νερόμισται)

Θαλλῶν ἐπιβήαινων ἐστεμμένοι ἀβλαβὲς ὕδαρ.

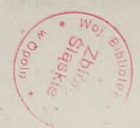
ita enim scribendum censeo cum Schaefero ad Eurip. Orest. p. 15. — Quid sibi voluerit illud coronarum genus, nunc videamus. Constat enim, veteres in triivis, quibus Hecate praeesse credebatur (Ast. p. 153.), purgamenta (*καθάρματα*), quibus in lustranda domo aut alius expiationis genere usi fuerant, abicere solitos esse. Ita enim Harpocrat. v. *δενδύμια: Λίδυρος δὲ Ἀντικλίδων λέξιν παραγράφας ἐκ τῶν ἑλληνικῶν γρησὶν δένδύμια τὰ καθάρματα λέγεσθαι καὶ ἀπολύματα. ταῦτα γὰρ*

ἀποφέρεσθαι εἰς τὰς τριόδους, ὅταν τὰς οἰκίας καθάρωσιν. ἐν δὲ τῷ ἐπομῆματι εἰς τὸν κατὰ Ἀμφιάδων τὰ ἐν ταῖς τριόδοις γρησὶν Ἑκαταῖα, ὅπου τὰ καθάρματα ἐφέροντι νινες, ἃ δένδύμια καλεῖται. Cf. Abresch. animadv. Aeschyl. choeph. v. 94. Stanlei. ad Aeschyl. Eumenid. v. 455. Hemsterhusius autem ad Lucian. II. p. 399. Bip. quum a scriptoribus non sit traditum, *idemne quod τὰ Ἑκαταῖα fuerit Ἑκάτης δειπνον an aliud ac separatum*, statuit, a lustratione aedium non purgamenta solum in trivia fuisse deportata, sed adiectum insuper aliud aliquid ciborum, quod inopem turbam iuvaret. Ego vero parum quidem probabile existimo, a divitibus ad levandam pauperum inopiam cibaria purgamentis adiuncta esse, quum comedere Hecatae epulas flagitiosum habitum sit; tamen vero verbis *Ἑκαταῖα* et *Ἑκάτης δειπνον* unam saepe eandemque rem significari statuo, quum in expiationibus purgationibusque edulia adhibita esse constet; veluti ova, unde apud Lucianum dialog. mort. 1, 1. *Ἑκάτης δειπνον* et *ὠδὸν ἐκ καθαρσίων* coniuncte nominantur. Itaque apud Demosth. Conon. 1. 1. *Ἑκαταῖα κατεσθῆναι* tanquam summum flagitium notatur. Sed quemadmodum tota Hecatae religio, ita etiam illae in triivis collocatae epulae terroris erant plenissimae, quia, nisi me fallit opinio, non modo lustrata domo, ut censet Hemsterhusius et videtur Didymus apud Harpocrationem significare, sed etiam aliis temporibus aliisque occasionibus apponebantur. Etenim Hecatae ille cultus ad sacra in mortuorum honorem facta referebatur; nam Etymologus ap. Hemsterh. interpretatur *δενδύμια τὰ καθάρματα τῶν νεκρῶν, ἃ δὴ καὶ Ἑκαταῖα λέγονται*; et apertissime legitur lex. rhet. in Bekk. anecd. p. 247, 27. *Ἑκαταῖα: τὰ τῇ Ἑκάτῃ θνύμενα, ἃ πέρ ἐστι τῶν νεκρῶν ἐναγίσματα. ἡ γὰρ Ἑκάτῃ ἐπὶ τῇ τιμῇ τῶν νεκρῶν ἦν*. Accedit quod Hecates epulae tricesimo quoque mensis die ad trivia apportabantur, ut docet Athenaeus p. 325. a. (II. p. 711. Dind.): *καὶ ταῖς τριακάσι δὲ αὐτῇ (τῇ Ἑκάτῃ) τὰ δειπνα φέρονσι*. qui dies Hecatae, *Diis inferis et manibus sacer erat* (Hemsterh. l. 1.), unde lex. rhet. p. 308, 5. *τριακάδας: τὴν τριακοστὴν τῶν νεκρῶν*. Credibile est autem et a vero minime abhorrens, qui sacra illa sollicitudinis plena in triivis ponere volebant, eos, ut omne *μίασμα* averterent, coronam ex alio factam imposuisse capiti, quic et omnes, qui sacra curabant, se coronabant, et allium, siquidem portabatur, non si comedebatur, mali averruncandi facultatem habere credebatur (v. Schneid. IV. p. 843.). Jam vero si superstitiosum nostrum illa religio terrore afficit, nihil plane id mirum, quoniam supra iam intelleximus, quae ad mortuorum cultum pertineant, omnia ei videri periculosa; illa praeterea res ad Hecatae curam caerimoniamque pertinebat. Itaque quemadmodum in somniis cepis coronari ei qui viderat utile, aliis anceps et lubricum erat, porro quemadmodum ea, quae expiationis causa sacrificabantur, tangere vetitum, ita superstitioso vel ipse aspectus sacrificantium formidinem et piaculi metum incutebat. Quapropter facillima vel paene nulla mutatione ita arbitror legendum: *κἂν ποτε ἐπίθῃ σκορόδῳ ἐστεμμένον τῶν ἐπὶ τὰς τριόδους ἐπελθόντων, κατὰ κεφαλὴς κτλ.* et si quando eorum, qui ad trivia accedere solent, quempiam alio coronatum conspiciat, caput etc. Ἐπίθῃ, quod Corais incidere explicavit, omni caret difficultate. Ita Xenoph. vectig. VI. 1. *ἴνα ἐν ἐφ' ἡμῶν ἐπίδωμεν τὴν πόλιν μετ' ἀσφαλείας εὐδαιμονοῦσαν*. Demosth. Aristocrat. p. 677, 6. *ἐκεῖνον δ' ἐπιδόντα τὸν νόον ἀποσπαιτόμενον κατεπόντισαν*. Si quis vulgatum illud *ἀπελθῶν* post *ἐπελθόντων* addere velit, ego etsi non probem, tamen non impediam.

Quum eo, quem modo illustravi, loco nihil habeat dubitationis, quin vulgata manca sit scripturā, minus etiam controversa res est c. 18. quò diffidens dicitur, *ὅταν ἦν τις αἰτησόμενος ἐκπώ-*

ματα, μάλιστα μὲν μὴ δοῦναι, in quibus μάλιστα μὲν certissimum est indicium lacunae, in P. sic expletae: ἂν δ' ἄρα τις οἰκείος ἢ ἀναγκαῖος, μόνον ἐπυρώσας καὶ σήσας καὶ σχεδὸν ἐγγυητὴν λαβὼν χρῆσαι (P. vitiose χρῆσει). Lacunosam autem orationem esse et olim intellexit Casaubonus, vir acutissimus Graeceque doctissimus, et concessit Astius. Hottingerus contra, qui nihil magis videtur extimescere quam lacunas, et recte quidem ille, quoniam, qui Palatina additamenta a librario profecta esse velit probare, nihil vehementius refugere debeat et reformidare quam in vulgatis libris lacunas, Hottingerus igitur, quum μὲν saepe per se solum positum reperiatur, etiamsi non sequatur δέ particula, μάλιστα μὲν haud adeo difficiles arbitratur habere explicatus. Sed etsi verum est argumentum ab illo allatum, semper tamen id vocabulum, ad quod μὲν particula pertinet, cum gravitate quadam coniunctum est, (v. Porson. ad Eurip. Orest. v. 8. Schaefer. ad Dionys. comp. v. p. 297. apparat. Dem. I. p. 847. Plutarch. vit. V. p. 322.) et adest quaedam oppositionis ratio, cuius explicatio per se pateat necesse est, minime vero ita potest esse comparata, ut suo quisque arbitratu eam fingat. Et Schneiderus quidem (IV. p. 845.) negare videtur, μάλιστα μὲν ita simpliciter poni posse; at posuit Demosthenes Macart. p. 1078. 10. ἐγὼ δ' ὡς ἄνθρωπος δικασταὶ, βοηθῶ μὲν, ὡς οἷός ε' εἰμὶ, μάλιστα μὲν τοῖς τετελενηκόσιν ἐκείνοις. Hoc vero μάλιστα μὲν illud est, cui respondere solet ἔπειτα δέ, ut Andocid. myst. init. πιστεύουσας μάλιστα μὲν τῶν δικαίων, ἔπειτα δὲ καὶ ὑμῖν. Demosth. c. Aristocrat. p. 658. 16. c. Timocrat. p. 702. 9. Huc pertinet etiam exemplum ab ipso Schneidero ad Xenoph. anab. 7, 7, 19. commemoratum. Sed hoc loco quid addendum esset ne Hottingerus quidem potuit explicare; nam quum diffidentem, propterea quod lubentissime quidem abnuere tradatur, raro dare dicit, non illustrat oppositionis rationem, sed Theophrasti verba suo quodam modo exponit, μάλιστα μὲν statuens raro significare. Hoc si voluit Theophrastus, quidni dixit? Patet igitur, μάλιστα μὲν notissimam illam esse formulam, ad quam referri soleat εἰ δὲ μὴ. Astio autem mirum aliquid hoc iterum loco accidit; nam quum Casaubonus hanc proposuerit correctionem: εἰ δὲ μὴ, σήσας (vel σιαδμήσας) δοῦναι, illud ipsum σήσας autem Pal. exhibeat, divinum viri summi ingenium elucere putat. Quae si miraris fortasse verba, scito Astium auream sequutum mediocritatem; videlicet partim Theophrasti verba, partim foedi foetum librarii sibi videtur deprehendisse. Nempe quoniam, ut modo dixi μάλιστα μὲν fere cum εἰ δὲ μὴ copulatur, Astius hic quoque εἰ δὲ μὴ efflagitit sibi persuasit; misellus scilicet librarius antiquitatis doctrina refertus, credo quia illud grammaticorum praeceptum non recordabatur, inepta quaedam sua intulit. Vide grammaticorum haud adeo raram rationem, qui, postquam praeceptum sibi aliquod e viginti veterum dictis effinxerunt, urere, secare, furca expellere malunt, quam de sui commenti veritate et praestantia dubitare. Jam vero si quis lubentissime quidem aliquid se facere dicit, duplici modo pergere potest; primum ut simpliciter dicat, se, hoc si nequeat fieri, aliter agere, caussā, cur non possit fieri, nullā adiunctā; deinde, ut hanc caussam simul significet. Alterum hoc, addere caussam, quum saepissime non sit necessarium, altero illo rarius est; tamen in promptu sunt exempla. Demosth. proem. p. 1442, 13. μάλιστα μὲν, — εἰ δ' ἄρα τοῦτ' ἄλλη πη συμβαίνοι. Aeschin. fals. leg. 114. p. 352. μάλιστα μὲν, — εἰ δ' ἄρα μὴ δυνατόν εἴη, in quibus verbis Astius viderit, ne ἄρα δυνατόν εἴη ab homine antiquitatis perito vel inepto profecta esse censenda sint. Aeschin. Ctesiph. 202. p. 451. μάλιστα μὲν μὴ προσδέσθαι — ἂν δ' ἄρα ὑμῖν δόξῃ ἀκούειν —. Jam vide, quae so, quam perverse iudicare cogantur ii, qui librario imputant Palatina additamenta. Corrector enim aliquis vel librarius ad μάλιστα μὲν retulisset sine dubio vulgare illud εἰ δὲ μὴ, ut fecit Casaubonus, acutissimus

corrector. Quis enim Theophrastei libri emendator in propinquorum incidisset mentionem? Hoc praeter eum, qui scripsit, poterat nemo. At ipsum tamen illud, quod imprimis veram additamenti originem patefacit, eliciendum curant. Sed quamvis sincera verba sint, tamen minime sunt emendata; ἐπυρώσας enim mendosum esse ipsa arguit forma. Toto autem libro nullum paene vocabulum plures, quam ἐπυρώσας illud, elicit coniecturas; plurimas tamen Corais effecit feracissimum coniecturarum ingenium. Juvat, hanc ascribere correctionum a viris doctis propositarum collectionem: πυρώσας, ἐνεπυρώσας, ποσώσας, πληρώσας, σπειρώσας, ἐπερωτήσας, πειρώσας, denique (v. Coraes ap. Schneid. V. p. 178.) τυπώσας. Ἐνεπυρώσας, quod primum Corais suspicatus vertendo expressit, ego quoque olim, Corais coniecturam ignorans, conieci, in eo tamen ab illo discordans, quod μόνον ante ἐνεπυρώσας legendum censebam, neque vero μόνον οὐ, quod Coraes, quacunque ratione ἐπυρώσας mutaretur, semper tenendum putavit, recte propterea ab Hottingero et Astio reprehensus, quum illud paene a Theophrasteae descriptionis indole abhorreat. Sed quum inutile sit, inani coniectione paginam complere, gravissimum est intelligere, quodnam potissimum verbum a sententia requiratur. Diffidens igitur, quum propinquus aliquis vel familiaris pocula sibi ut commodentur postulat, facere quidem non potest quin det, tamen iis utitur cautionibus, quae fraudem possint eludere. Tria autem cautionum, quas adhibet, sunt genera; primum, ut testem aliquem et sponsorem appellet; quippe timet, ne alter se accepisse neget; alterum, ut libret poculum; metuit enim, ne aut boni argenti particula abrasatur, aut aliud leviusque reddatur poculum; tertium genus latet in ἐπυρώσας. Ἐνεπυρώσας non esse illud, mox intellexi, quum nimis hoc simile sit secundi generis. Sed quum cautione opus sit, ne quid abrasatur leviusve reddatur, nonne aliud poculum eiusdem ponderis, sed non eiusdem bonitatis, ex argento minus puro factum, potest remitti? Itaque ne aliud poculum reddatur cavendum illi est, et hanc ob caussam ἐντυπώσας scribendum censeo: μόνον ἐντυπώσας καὶ σήσας καὶ σχεδὸν ἐγγυητὴν λαβὼν χρῆσαι; si quis propinquus vel familiaris mutuari vult, non commodare nisi antea signum insculpsit et ponderavit et vero etiam interdum sponsorem appellavit. Quam autem aptum sit ἐντυπῶν, declarat Hesychii explicatio I. p. 1265. ἐντυπῶμενον ἐγγραφόμενον; ad quem locum Alberti: 2 Corinth. III. 7. ἐντετυπωμένην ubi Schol. ἐγγεγραμμένην ἐγκεχαρᾶμένην. Jam vero μόνον, licet retineri possit et fortasse a timidissimo quoque retineatur, quum ei ad ἐντυπώσας addi possit, h. e. signum aliquod insculpsit (τύπον ἐμποίησας), tamen non placet mihi illud cum participio hac ratione iunctum, sed ad ὄνομα potius ducit animus. Similem mutationem saepissime in verbis νόμος et ὄνομα accidisse docet Bastius comment. palaeogr. p. 784. 785. Ad ὄνομα si quis articulum desideret, ei duabus rationibus occurrere potest. Primum enim ne opus quidem est, ipsius diffidentis nomen sit, sed quodvis aliud potest esse; dummodo ipse postea cognoscat. Deinde ὄνομα saepius sine articulo ponitur, ubi proprie quidem ille desideretur, tum alias, tum maxime in formula τίθεσθαι ὄνομα, etiamsi certum addatur nomen. Demosthen. Macart. p. 1076, 5. τῷ δὲ νεωτάτῳ ἐθέμην ὄνομα Καλλίστρατον. Lucian. dialog. D. 4. 2. Αἰὶς δὲ οὐκ ἤκουσας ὄνομα. Dem. Macart. p. 1052, 10. Εὐπόλεμος ἦν αὐτῷ ὄνομα. Lycurg. Leocrat. 137. p. 237. ὄνομα Αἰὶς σοφῆρος ἐπιγράψαι. Aeschin. fals. leg. 68. p. 336. ἐφ' ᾧ ἐπεγέγραπτο Δημοσθένους ὄνομα. [Contra id. Ctesiph. 159. p. 435. τὸ Δημοσθένους ἐπιγράψαι ὄνομα]. Isaëus de Pyrrhi hered. 30 et 32. p. 34. Φίλην ὄνομα εἶναι ἐγράψαιτο. id. de Philoct. hered. 19. p. 72. ᾧ ὄνομα ἦν Ἀλκή. ibid. 64. p. 82. οὐ γὰρ, ἂν εἴπῃ μητρὸς ὄνομα, γνήσιός ἐστιν. Lysias c. Agorat. 15. p. 265. ὀνόματι μὲν — τῷ δ' ἔργῳ. De simili articuli omissione

in aliis generibus v. Krüger. ad Xenoph. anab. I. 4. 8. IV. 1. 8. I. 1. 5. III. 5. 7. Schaefer ad Plutarch. vit. V. p. 126. Matth. Gr. Gr. §. 264. 5. p. 545.

Pluribus difficultatibus laborat capitis clausula, vulgo ita scripta: καὶ τοῖς ἐλληγόσι τι παρ' αὐτοῦ καὶ λέγουσι Πόσον. Κατάθου. οὐ γὰρ σχολάζω πέμπειν; in Pal. aucta quidem ea est, neque tamen plane correctā; additur ibi enim: μηδὲν πραγματεύου· ἐγὼ γὰρ, ἂν σὺ σχολάσῃς, συνακολουθήσω. Hic quoque admirari licet magnum Casauboni ingenium, qui, quum alii editores, qui quidem vulgatam probant scripturam, nihil inter πόσον et κατάθου nisi εἰπεῖν interponendum censeant, ipse veterum librorum, ait (p. 195. Fisch.), hoc maxime loco optatim fieri mihi copiam. Illius vocabuli interpositione si confectum esset negotium, equis longius Casaubono a veterum librorum desiderio abfuisse? Imo sic se res habet. Aliquid deesse, nemo est quin videat; sine meliorum auxilio librorum nihil melius illa interpositione effingi posse intellexit Casaubonus, ipse interponens; tamen vero, accuratius paulo si advertas animum, plura invenies, in quibus haereas, atque perspicies, cur ille codicum desiderarit opem. Ipsi illi duumviri Hottingerus et Astius, quos, quum maxime Palatino adversentur, imprimis impugnamus, de verbi κατάθου significatione dissentiunt; ille enim deponere (*lass es nur liegen*), hic solve pecuniam (*erlege das Geld*) vertit. Esse utramque vocabuli notionem, certum est, quamquam quae ab Astio ei tribuitur, apud optimos quosque scriptores est activi κατετιθέμαι, ita ut ipsi grammatici, prout aut bonum aliquem scriptorem aut propriam suam rationem sequi videntur, aut activo aut medio utantur; veluti de eadem re Pollux 8. 38. et schol. ad Aristoph. nub. 1134. (ap. Schneid. ad Xenoph. rep. Athen. I. 16.). Sed ne de alterius quidem verbi ποσὸν significatione Hottingerus et Astius consentiunt, quum alter in tabulas referre (*auf Rechnung schreiben*), alter rationes conficere (*mache mir die Rechnung, bringe es in Rechnung*) vertat. At primum nec probavit quisquam, esse alterutram eius verbi vim, et, nullo auctore firmatam, nemo eam potest veram iudicare, quum, originem si spectas (*ποσός*), nihil illud possit significare, nisi *exputare quantum faciat*, i. e. *summam facere*, quae eius notio est char. 23. Quanto rectius illis igitur Casaubonus *numerare* et *rationem inire* explicat! Itaque cadit iam et corrui Hottingeri et explicatio et versio. Sed ne Astii quidem interpretatio firmior; etenim quod de verbi ποσὸν significatione dixi, idem in illam convenit. Sed ut largiar, ποσὸν significare *rationem conficere*, — callide autem consociavit Astius duo illa: *mach' mir die Rechnung* et *bring' es in Rechnung*, quasi idem sit utrumque; sed de altero quaestionem iam absolvi, — ne sic tamen omnia proba. Quid enim? emptor si rationem sibi postulat, num indicat, se pecuniam statim solvere nolle? Imo vero qui non statim solvere vult, quid sibi poscat rationem? si mercator in tabulas refert, profecto id satis est. At is, qui praesentem solvit pecuniam, facile poscat rationem, quo accuratius, domum reversus, summam in expensum referre queat, habeatque quo se solvisse demonstret. Hoc saltem nullo modo dubium, quin, qui rationem poscat, ne verbo quidem addito, minime declaret, se non esse statim soluturum. Itaque mercator ille Theophrasteus, quamvis diffidens et suspiciosus fuerit, non tamen potuit eo insaniae progredi, ut emptorem, qui ratione postulata potius velle se solvere quam nolle declarat, statim agresti ratione increpet: *statim solve*. Talis si unquam fuit mercator, aut etiamnum si est, ei suadeam eequidem, ut oclusā tabernā agrum colat. Sed ipsum illud *statim*, quod tantopere premit Astius, ubi tandem legitur? Et Hottingerus quidem Astiusque, qui admirabilem quandam Theophrasteae brevitatē amorem susceperunt, et brevissimum quodque, quamvis sit contortum

et obscurum, accommodatissimum Theophrasto iudicant, contendant fortasse, id per se intelligi; at qui tandem intelligat emptor, venditorem simpliciter dicentem *solve de statim* solveiō cogitare? Quid tandem, o bone, inquit, quum emo aliquid, nonne sponte intelligis me soluturum? cur igitur solvere iubes? Tum denuo mercatorem respondere oportebit et aptius quidem: *αὐτόθεν* (v. Casaub. p. 195. cf. Reisk. ad Plut. vit. IV. p. 346. ed. Schaefer.) vel *εὐθὺς κατάθου*. Vides igitur, mercatorem illum ab Astio fictum et institutum non modo diffidentem, sed etiam impudentem insolentemque esse hominem, ita deinde parentem verbis, ut prae cupiditate et studio Theophrasteae breviloquentiae balbutiat. Sed ut faciles simus et concedamus, verborum eam esse sententiam, quam voluit Astius, ne sic quidem mihi videtur res esse valde probabilis. Mercatorem a Theophrasto vel argentarium suspiciosum hic describi, ipsa verba declarant; diffidentiam autem eius interpretes ut videtur omnes ita interpretantur, ut eum nunquam nisi statim soluta pecunia vendere arbitrentur; quae quidem consuetudo, ut e multis oratorum locis colligere licet, haud minus apud Athenienses rara erat quam apud nos; et qui fieri potuerit aliter? At ut fuerit interdum, qui non nisi numeratā pecuniā venderet, certe rectius eam nimiam cautionem et timiditatem, quam diffidentiam appelles; nam mercatores quum propter hominum fraudes et fallacias saepe magnas faciant rei iacturas, qui paulo timidior sit et impatiens damnorum, ille, ne unquam subeat detrimenti periculum, sane possit eo adduci, ut nihil in tabulas referat. Jam vero quum diffidentia a Theophrasto describatur *ὑπόληψίς τις ἀδικίας παρὰ πάντων*, sequitur necessario, ut diffidens emptorem, propterea quod rationem postulet, fraudatorem ducat; id vero in re tam usitata ab eo factum esse minime est probabile. At etiamsi fuisset suspiciosi ea ratio, ut nisi numerata pecunia nihil vendere vellet, vide quam inepte respondeat emptori: *non vacat mittere*. Itane vero? Per totum igitur annum nunquam mittendi erat tempus? Nempe si illa eius erat consuetudo, hoc et poterat et debebat emptori declarare; cur tandem veritus est apte respondere? Etenim quatenus infamia, a fraudibus sibi velle cavere? Si vero non erat eius mos, omnis interpretum explicatio concidit, quam etiam aliis de causis non esse ferendam, satis iam, credo, est demonstratum. Ita quum certum sit, vulgatam scripturam mancam esse et plane perversam, videamus de Palatino additamento. Ubi, quoniam verba *μηδὲν πραγματεύου* non dubium est quin ad mercatorem referenda sint, priora universa emptori tribuenda esse patet. At πόσον, κατάθου imperativi ita deinceps collocati quia tolerari nequeunt, aut καὶ inserendum aut e *κατα* exsculpendum est; deinde quum responsionis significatio desit, εἰπεῖν ante μηδὲν cum aliis explanatoribus censeo interponendum; quae vox et saepius in hoc libro omissa est, et hic facillime propter praecedentem πέμπειν infinitivum intercidere poterat. Quid multa? sic puto omnia scribenda: καὶ τοῖς ἐλληγόσι τι παρ' αὐτοῦ καὶ λέγουσι «πόσον καὶ τίθου, οὐ γὰρ σχολάζω πέμπειν,» [εἰπεῖν]· μηδὲν πραγματεύου· ἐγὼ γὰρ, ἂν σὺ [μὴ] σχολάσῃς, συνακολουθήσω. Postulat enim emptor, quum in praesenti tempus sibi non sit pecuniam mittendi, ut eorum, quae acceperit, summam faciat mercator atque in tabulas referat. Jam intelligis, cur suspicio mercatoris moveatur. Quid enim? talem quum afferat emptor causam, licet verissima fortasse sit, tamen illi videtur fraudem parare. Mercatoris responsum per se intelligitur. Ceterum, ne quis male accipiat, ad σχολάσῃς e superioribus repetendum est πέμπειν. Mirabiliter autem accidit, ut in his mercatoris verbis et Astius et Schneiderus, strenuissimus alias Palatini defensor, librarii loquacitatem sibi viderentur deprehendere; ineptissimum enim, ait Astius, *se dedit librarius, verbosam hanc orationem venditori tribuens; Theophrastus — haud dubie, quae mirifica in hoc libello ipsius est simplicitas, hoc tantum venditorem loquentem fecisset: οὐκ οὐδὲν*

συνακολουθήσω. Quae verba uno illo ipsius satis refelluntur. Ipse Theophrastus si loqueretur, fortasse ita diceret; at loquitur mercator; in eo enim, ut supra iam docui, ars Theophrasti, inani illa simplicitate et brevitate multo superior, cernitur, quod omnes, quos describit, non Theophrasteo sed suo more loquentes facit. Jam vero Astii illum venditorem satis agrestem esse intelleximus; is autem, quem ego, vel potius, nisi fallor, Theophrastus descripsit, non tam brevitatis quam urbanitatis studiosus homo; quamvis sit suspiciosus, tamen morum elegantia magis quam rusticitate se rebus suis consulere putat. Itaque nec incultis procacibusque verbis contumeliosam ostendit suspicionem neque quasi vi quadam voluntatem emptorum benevolentiamque a se propellit atque abalienat, sed, quasi emptori negotiorum onus suis officiis levare velit, μηδὲν πραγματεύειν, ait, ἐγὼ γὰρ συνακολουθήσω. — Quod autem τίθου scripsi, in rationes refer, ea proprie activi est significatio, ut Lucian. dialog. mort. 4. 1. τίθει πέντε δραχμὰς καὶ ὀβολοὺς δύο; post: προστίθει (πέντε ὀβολούς); deinde: πότε δ' οὖν ταῦτ' ἀποδώσεις. V. Hemsterh. ad h. l. II. p. 412. Bip. Tamen non reformidavi scribere τίθου, primum quia de creditore dictum est, quemadmodum ἐποτίθηναι de eo, qui dat pignus, ἐποτίθεται de creditore, qui accipit; v. Herodian. post Phrynich. p. 467. ibique Scaliger. et Lobeck; deinde quoniam huius verbi et activā et mediā formā in iisdem saepe formulis remoto discrimine Graeci utuntur; velut ἀγύριον τιθεῖς (collocare, deponere pecuniam apud argentarium) Demosth. Callipp. p. 1236, 28. contra ὃν ἂν τις τιθῇται Timoth. p. 1186, 8. quod non recte explicat Reiskius ind. p. 497. — μάχην τιθέναι Plutarch. Nicia c. 14; usitatum tamen μάχην τίθεσθαι; v. Schaefer. ad Plutarch. vit. IV. p. 363. V. p. 168. — de formulis νόμους θεῖναι et θέσθαι v. Lobeck. ad Herodian. p. 468. Ac paene eadem ratione et vi medio usi sunt Plutarch. Caes. c. 55. γενομένων τιμήσεων, ἀντὶ τῶν ποτιζέων δνεῖν καὶ τριάνοντα μυριάδων ἐξυτάσθησαν αἱ πᾶσαι πεντεκαίδεκα. — ἔξω τοῦ λόγου τιθεμένους τὰ κατασχόντα τὴν ἄλλην Ἰταλίαν ἀνυψήματα. Demosth. coron. p. 325, 19. τὸν δὲ τειχισμὸν — καὶ τὴν ταγορείαν ἄξια μὲν χάριτος καὶ ἐπαίνου κρίνει, — πόρρω μέντοι πον τῶν ζευαντῶ πεπολιτευμένων τίθεται. Ceterum non adeo difficile est scribere τίθει, quum ei et ou aequae facile inter se commutentur (Bast. p. 760.) atque τιθέναι et τίθεσθαι. (cf. Schaefer. poet. gnom. p. 92.)

Aequae vitiosa clausula est c. 20. item a nonnullis defensa: καὶ ἐρωτῆσαι δὲ δεῖνός ἐναντίον τῶν οἰκείων, ὡς ποία ἡμέρα με ἔκλειπες. Postrema haec: ὡς ποία — ἔκλειπες in Pal. sic aucta sunt: εἰπέ μύμη, ὅτ' ὠδίνες καὶ ἔκλειπες με τίς ἡμέρα; καὶ ὑπὲρ αὐτῆς δὲ λέγειν, ὡς ἡδὺ ἐστι καὶ ἀμφοτέρω οὐκ ἔχοντα, οὐ ῥάδιον ἄνθρωπον λαβεῖν [subscriptum: συλλαβεῖν, in margine εἰρεῖν]. Rectissime de vulgata scriptura iudicarunt Casaubonus, in versione mater addens, et Coraes, μήτεγ ante vel post ἡμέρα inserendum esse indicans; scilicet qui corripbat, is μήτεγ facillime addebat; Palatinus, veram sequutus scripturam, addidit εἰπέ μύμη, quae verba correctori vix poterant succurrere. Hottingerus autem, quum de matre agi per se intelligatur nec dubitari possit, nihil plane desiderat; quam eius sententiam egregiam dicit Astius. At talia non cadunt in scriptorem, qui, etsi, ubi ipse loquitur, brevitate amat, tamen non adeo verbis parcat, ut, nullā astrictus necessitate, plane necessaria omittat. An afferre potes causam, cur Theophrastus, quum matrem, cuius ante ne minima quidem iniecta mentio est, ab inepto appellari narrat, illud ipsum matris nomen praetermittat et lectori addendum relinquant? nam mente certe addendum esse nemo negaverit. Deinde quum ὡς delendum esse post Casaubonus omnes fere concedant, non plane integrum esse locum et nunc iam apparet, et magis etiam

patet, sententiam ubi perstrinxero. Ineptus enim, quemadmodum Hottingerus statuit, interrogans, quali die se mater genuerit, de faustis infaustisque cogitat diebus; in quo quid insit inepti non perspicio, nisi forte ineptiae in verbi τίθειν usu positae putantur, quae Astii est opinio. Is enim ineptum hominem interrogaturum, quonam die natus sit, putat coram familiaribus quaerere, quo die ipsum genuerit; prius esse ἄκαιρον, posterius vero ἀηδέες. At si quis, quum quo die natus sit interrogare velit, quaerit, quo die mater pepererit, is duabus de causis stolidus potius quam ineptus videtur esse (ἀναίδητος, v. char. 14.); primum quia non ipse scit, quo die natus sit, sed e matre quaerit, deinde quia aliud dicit atque vult dicere, praesertim quum sine ulla causa ποίς pro τίνι dicat. Verbi τίθειν usum autem neque ἄκαιρον neque ἀηδῆ iudico, quum nihil insit, quod honesta mulier, praesertim Graeca, legitimo matrimonio enixa, tam fastidiose refugiat. Quid autem Theophrastus exprimere voluerit, non est dubium. Etenim ineptus homo, nulla personae temporisve habita ratione, ignorans quid deceat, matrem de parturienti doloribus interrogat. Ita ipse ego audivi, quum optimus quidam adolescentulus coram propinquis accumbentibus e matre quaerebat: »die mihi, matercula, fuitne totum patris« — dudum iam mortui — »corpus aequae candido colore atque collum?« Quae fuerint praesentium mulierum, risum tenere volentium, labores et angustiae, nihil attinet dicere. Quod supra dixi, idem exprimere voluit, qui vulgatam confecit epitomen, et, ut paullo post, ita hic quoque videor mihi ipsius Palatinae scripturae vestigium in vulgata deprehendere; nam ὡς, quod vulgo legitur, nihil est aliud quam ὅτε, ut vera lectio haud dubie olim fuerit ποία ἡμέρα, ὅτε με ἔκλειπες, vel ὅτε με ἔκλειπες, ποία ἡμέρα; ubi ὅτε semel motum erat loco, e ποία ἡμέρα factus est dativus. Sed quum ineptiae eo potissimum cernantur, quod de parturienti laboribus quaerit, primum est illud ποία ἡμέρα, et ob hanc causam Pal. scriptura sine dubio ita emendanda, ut ποία e vulgatis exemplis ante τίς collocetur. De sequentibus verbis sane difficillimis satis erit, unam commemorare Astii sententiam, qui ἡδὺ in ἡδύς mutans, hunc elicit sensum: homo ineptus primum interrogat, qualis matri visus sit dies, quo parturierit ipsumque genuerit, et matris deinde nomine ipse sibi respondet: suavis (h. e. stolidus) sum; quasi homo, utrumque non expertus, percipere ea et cogitatione sibi fingere possit. At primum quidem ea est inepti natura atque consuetudo, ut plane non sentiat, id, quod effutiat, haud decere aliisque offundere ruborem; itaque eorum, quae in Pal. addita sunt, nisi ipsa sint inepta, i. e. non apta huic loco, eadem debet esse ratio. Atqui si se matris nomine vituperat, quum quales sint dolores non possit intelligere, recte sane dicit et paene suarum est ineptiarum intelligens; nihil igitur subest insulsi nisi hoc, quod quum plane tacere debeat, pergat loqui; quod de mea sententia non satis est. Deinde ἔχοντα quia expertum significare deberet, praesentis tempore non recte usus esset Theophrastus. Denique quum verbis καὶ ἀμφοτέρω οὐκ ἔχοντα, οὐ ῥάδιον ἄνθρωπον λαβεῖν causam exponat ineptus, cur sit stolidus, non poterat καὶ particula cum prioribus illa connectere; καὶ enim non, ubique lubet, nempe, scilicet vertere licet; hic quis intelligat, verborum ὡς ἡδύς ἐστι explicari causam? Itaque mutatione, opinor, non possumus supersedere; at facillimā poterimus rem absolvere. Nempe quum saepe in hoc libro male collocata sint vocabula, hoc quoque loco οὐκ, quod ante ἔχοντα est, ante ἡδὺ ponendum esse puto; ἀμφοτέρω, quae censor quidam in Ephem. litt. ap. Ast. p. 175. obscoeni quid significare suspicatus est, ego quoque δεχόμενα esse arbitror, ut ἀμφοτέρω ἔχον sit vir. Sic igitur omnia constituo: εἰπέ μύμη, ὅτ' ὠδίνες καὶ ἔκλειπες με, [ποία] τίς ἡμέρα; καὶ εἰπερ αὐτῆς δὲ λέγειν, ὡς [οὐκ] ἡδὺ ἐστι, καὶ ἀμφοτέρω ἔχοντα οὐ ῥάδιον ἄνθρωπον συλλαβεῖν. Nempe ubi mater, ut

fit, ad ineptam interrogationem nihil respondet, ipse filiolus, homo innocentissimus, e matris silentio nihil suspicatus mali, ipse sibi refert: »sane quidem haud suave est (τὸ ὀδίνειν καὶ τίκειν) neque facile vir quisquam quantum illud sit percipiat.” Hac ratione non corrigi ineptias sed continuari quivis intelligit.

Minoris et moduli et momenti, quamvis non minus necessarium est additamentum, quod cuidam illiberalium hominum notae adiunctum est c. 22: καὶ φίλου ἔρανον συλλέγοντος, προϊδόμενος ἀποκάμνης ἐκ τῆς ὁδοῦ οἴκαδε πορευομένης; primum enim Pal. ad συλλέγοντος addit καὶ διειλεγμένον, αὐτῷ προσ-
 ἰόντα, deinde τῷ κύκλῳ ante οἴκαδε, in quibus nihil videtur esse corrigendum, dummodo αὐτῷ cum διειλεγμένον coniungas, ut recte fecit Schneiderus; deinde, nisi de moenium circuitu cogitare velis, τῷ ante κύκλῳ omittendum. Vituperant autem Hottingerus et Astius verbosam glossatoris amplificationem, primum quod, ut diligentius Hottingerus exponit, facile sanus intelligat lector, audisse iam illiberalem, quid ageret amicus; deinde quod, si domum reverti velit, etiam alia praeter circulum figura possit uti. At paulum esse vitiosam atque inelegantem orationem ex vulgari ratione, perspexisse videtur Darbaris, qui p. 46. προϊδόμενος cum genitivo construi posse negans, προϊσθόμενος scripsit (p. 22). Qui num de genitivis absolutis non cogitarit, ego quidem ignoro; editores autem, Fischerus, Astius, al. quum post συλλέγοντος comma ponant, eius generis genitivos sine dubio statuunt esse. At si non dixit Darbaris, poterat saltem contendere, eam constructionem, quum προϊδόμενος statim sequatur, huic loco non valde esse accommodatam. Quidni enim Theophrastus, quemadmodum c. 1. dixit: πρὸς τοὺς δανε-
 ζομένους καὶ ἐρανίζοντας — γῆσαι, sic hoc etiam loco: καὶ φίλον ἔρανεύοντα προϊδόμενος, quod vulgato et brevius est et elegantius. Darbaris autem quum προϊσθόμενος scribit, nonne canem tibi videtur describere, sagacissime odorantem, quando amicus procul conspectus stipem collecturus sit? Vulgaris autem ille noster Lynceo acutius cernit, quum oculorum acie periculosum amici cognascat consilium. Itaque sic tibi habeto. Etsi quivis, nisi quis plane obtuso sit ingenio, intelliget, colloquium aliquod amicorum antecessisse, tamen, quum ne verbo quidem eius facta sit mentio, unusquisque, quum primum haec legit, subridens quaeret: »unde tandem boni hominis illa scientia? unde subolet ei de stipe, ut tergum vertat tam celeriter?” Ita carpendi materiem dicacibus male suppeditans Theophrastus haudquaquam brevitatis laudem commuerisset. Hanc vero male huiusmodi orationem quis est qui aptius paucioribusve possit explorare Palatino si Dis placet librario? Primum cavillatoribus surripitur carpendi materia, deinde aptissima est construendi ratio; nam quum προϊόντα coniunctum sit cum προϊδόμενος, ne poterant quidem συλλέγοντος et διειλεγμένον eodem atque illud casu poni; denique addito προϊόντα aptissimum iam est προϊδόμενος: in via videt appropinquantem prius quam ille animadvertit, ut Horat. epist. I. 7. 64.

Vulteiue mane Philippus

— salvere iubet prior. Ille Philippo

Excusare laborem et mercenaria vincla,

Quod non mane domum venisset, denique quod non

Providisset eum.

Deinde quod additur κύκλῳ (per ambages), id primum caret reprehensione. Demosthenes enim de legatorum in itinere moris et ambagibus fals. legat. p. 389, 25. ἐπειδὴ δὲ, αἶτ, ἀφικόμεθα εἰς

Ὠρεὸν καὶ συνεμίζαμεν τῷ Προξένῳ, ἀμελήσαντες οὗτοι τοῦ πλείν καὶ τὰ προστεταγμένα πράττειν ἐπορεύοντο κύκλῳ; unde explicandum apud Demosth. Aristogit. I. p. 780, 27. οἶδα τοίνυν, δεῖ τὴν μὲν ὁρμὴν καὶ δικαίαν ὁδὸν τῆς ἀπολογίας οὗτος φέρεται, ἔξωθεν δὲ κύκλῳ περίεσι λοιδορούμενος κτλ. Cf. Krüger. ad Xenoph. anab. IV. 7. 2. Sed illud κύκλῳ est etiam prorsus necessarium, nam, si abest, homo illiberalis, conspecto amico, de via deflectens domum proficiscitur, quod ita et potest et debet fere intelligi, ac si, nisi conspexisset amicum, non ivisset domum; quae plane supervacanea esset additio, quum cur de via deflectat per se pateat, cur domum tendat nullo modo possit intelligi; imo vero domi quidem minus quam in ipsa via ab amici precibus erat tutus. Contra Palatinum si sequimur, in ipsa domum profectione viso amico, de via deflectere cogitur atque per ambages domum redire. Utrum melius sit, equis dubitat?

Homo superbus, cuius mores c. 24. ante oculos nobis collocantur, sicut per vitam civibus fuit molestus, ita nobis quoque mortuus haud exigua facessit negotia. Primum enim, quod de eo tradit Theophrastus, hoc est: οἷος τῷ σπεινόντι ἀπὸ δειπνῶν ἐντεινέσθαι φάσκειν (codd. vitiose φάγειν s. φαγεῖν Pal. cum Casaubono aliisque rectissime φάσκειν) ἐν τῷ περιπατεῖν καὶ εὐ ποιήσας, μεμνησθαι φάσκειν ἐν ταῖς ὁδοῖς καὶ βιάζειν καὶ προσελθεῖν πρότερος οὐδενὶ θελήσας. Et prima quidem in Pal. eodem modo, postrema autem sic scripta sunt: καὶ βιάζειν ἐν ταῖς ὁδοῖς τὰς δαίτας κρίνειν καὶ ἐν τοῖς ἐπιτρέψαι καὶ χειροτονουμένοις ἐξόμνησθαι τὰς ἀρχάς, οὐ φάσκων σχολάζειν. Καὶ προσελθεῖν (cod. vitiose προσελθεῖν) πρότερος οὐδενὶ θελήσαι. Vulgatam lectionem et mancā et valde corruptam esse et olim sensit Casaubonus et ne Hottingerus quidem negat; imo vero quod multo gravius est, verba τὰς δαίτας κρίνειν non modo Schneiderus et Blochius, sed plane omnes editores receperunt praeter Darbarum, qui etsi aliquoties non nimis fastidiose Palatini additamenta recepit, hic, quum luce ut dicunt, clarior sit verborum fides, reiecit; scribit enim: οἷος — περιπατεῖν καὶ εὐ ποιήσας, μεμνησθαι καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς δικάζειν; sequentia καὶ — θελήσας infra collocat. Principio autem lectorum animos ad verborum traiectionem velim advertere, qualem et ipse supra adhibui, ab earum in hoc libro frequentia excusationem repetens, et saepius etiam adhibebo. Etenim quod in Pal. est, καὶ βιάζειν ἐν ταῖς ὁδοῖς, vulgo male scribunt ἐν ταῖς ὁδοῖς καὶ βιάζειν. Sed quum utilissimum hocce supplementum in Pal. minime careat mendis, varia fuerunt doctorum hominum iudicia et multiplices corrigendi viae; plerique tamen audacia potius quam prudentia freti vi non iure grassati sunt. Coraes enim ita voluit verba corrigere: καὶ εὐ ποιήσας, μεμνησθαι βιάζειν ἐν ταῖς ὁδοῖς, quod Astius insulsum iudicat; vides, doctissimum Coraem interdum eodem numero atque Palatinum haberi. Reliqua sic scripsit Coraes: καὶ τὰς δαίτας μὴ κρίνειν τοῖς ἐπιτρέψαι κτλ. Schneiderus deinde Palatinum fere sequitur, excepto quod cum Corae καὶ ἐν ante τοῖς ἐπιτρέψαι omittit; quae tamen si omittuntur, recte iam observavit Astius, verba τοῖς ἐπιτρέψαι inutilia esse ac supervacanea; cui tandem alii litem ille dirimat? Blochii miram temeritatem praestat silentio transire. Astius autem, etsi Blochium nimium sibi summentem recte reprehendit, ipse tamen, incertissima pro exploratis habens, φράζειν post μεμνησθαι pro φάσκειν scribit, quae verba, ut ait ille, inter se permutata esse liquet; unde tamen liqueat, mihi certe non constat. Sed quae statim a me disputabuntur, ea, quid de Astii conatibus statuendum sit, demonstrabunt. Duo igitur verba φάσκειν et βιάζειν, quum in tanta reliquorum corruptela et in vulgatis exemplis et in Pal. codice reperiantur, certissima dixeris, Astius autem alterum

in *γράφειν* mutat, alterum plane omittit; quam rationem, nisi magna est mutandi eiiciendique necessitas, vix quisquam imitetur. Duplici autem ratione priora illa *καὶ εὖ ποιήσας μνησθῆναι γράσκειν* possunt explicari; *γράφειν* enim aut *iubere* significat, quae est Astii opinio *γράφειν* scribentis, aut *dicere*. Altera haec si valet notio, sententia haec est: *si cui benigne fecit, se meminisse dicit beneficii*; hoc autem, si quidem nihil praeterea additur, in quemvis alium aequè convenit atque in superbum. Si vero certo quodam consilio et ipse beneficiorum aliis tributorum recordatur et alios meminisse iubet (*γράφει*), ne id quidem superbiae est documentum. Et Astius quidem eo consilio superbum ita iubere statuit, ut ii, quibus bene fecit, ne obliviscantur, *se beneficii vinculis ipsi obstrictos et quasi subiectos esse*; quae quidem Theophrastea, ut quibusdam videtur, breviloquentia est. Etenim si morem suum et consuetudinem ita declarat superbus, ut alios sibi subiectos esse dicat, num bene describit eius rationem is, qui id ipsum, quo cernitur superbia, praetermittit? Ipsum autem *recordari iubere* (*μνησθῆναι γράσκειν*) per se solum haud quaquam superbi est sed sordidi potius angustique animi signum; nam non superbum, sed *odiosum*, ut Cicero ait, *genus hominum officia exprobrantium: quae meminisse debet is in quem collata sunt, non commemorare qui contulit*. Etenim qui beneficiorum quasi usuram quandam exigere vult, is eorum alios admonuerit, sic ut impudens c. 9. *καὶ ὁφωνῶν δὲ ὑπομιμνήσκειν τὸν κρεσπώλην; εὖ τι χρέσιμος αὐτῷ γέγονε κτλ.* Superbia autem quum, sicut a Theophrasto describitur, aliorum hominum praeter se ipsum omnium contemptio sit (*καταφρόνησις τις πλὴν αὐτοῦ τῶν ἄλλων*), haec etiam, de quibus agitur, verba contemptio illius sine dubio comprehendunt significationem, praesertim quum proxime haec nota ipsam definitionem sequatur. Deinde vero beneficia exprobrare aliisque ut recordentur imperare, si nullum subest consilium, non superbi sed illiberalis et parvi est animi; si subest, hominis sine dubio est, qui et intelligat, aliorum auxilio carere se non posse, et hoc ipsum declarare haud reformidet; minime vero superbi illius, qui prae contemptu aliorum arbitrat eorum operā se posse supersedere. Haec aliorum hominum despicientia optime inde intelligitur, quod, quemadmodum Theophrastus paullo post enarrat, etsi interdum ad coenam invitat amicos superbus, tamen, quasi nesciat epulas esse et dedignetur suam erga amicos benevolentiam praesentia suā testificari, ipse non adest. Ita de Midia Demosthenes dicit p. 574, 19. *τοὺς μὲν καθάρματα, τοὺς δὲ πτωχοὺς, τοὺς δ' οὐδὲν ὑπολαμβάνον εἶναι*; et p. 578, 19. *πάντες εἰσὶ τοῦτο καθάρματα καὶ πτωχοὶ καὶ οὐδὲ ἄνθρωποι. τὸν οὖν ἐπὶ ταύτης τῆς ὑπερφανίας ὄντα, νῦν ἂν ἀπογύῃ, εἰ ποιήσειεν οἷσθε*. Quae quum ita sint, *μή* ante *μνησθῆναι* arbitror esse inserendum. Superbus enim licet interdum alios beneficio afficiat, sicut etiam invitat interdum, tamen, quum bene de altero mereri benevolentiae et caritatis videri possit documentum, oblata occasione, veluti quum gratias agere volunt ii qui acceperunt beneficium, recordari se negat, primum ne aliorum sortem curare et memoria tenere videatur, deinde ne quis putet, magni a se pendi homines. Inde patet etiam, *γράφειν* verissimam esse scripturam. — Restant verba *καὶ βιάζειν ἐν ταῖς ὁδοῖς* — *σκολάζειν*, in quibus primam movet difficultatem verbi *βιάζειν* activa forma, quae apud prosae orationis scriptores vix reperiatur. Et Dorvilius quidem ad Charit. p. 511. Lips. H. Stephanum mirans dubitantem, an *βιάζω prosaice usurpetur*, ipse tamen praeter hunc ipsum Theophrasti locum nihil affert, quo huius formae usum comprobet; apud Charitonem quidem aliis de caussis plane alio verbo utendum esse putat. Itaque etsi apud Antiat. Bekk. p. 86, 1. [Bast. comm. pal. p. 753.] est: *βιάσαι: ἀντὶ τοῦ βιάσθαι Ἀλκαῖος. ἐβιάσε μὲν τὴν γυναῖκα*, et passivā non modo formā sed significatione quoque etiam in praesenti — nam

de aoristo notissima res est — haud adeo raro veteres scriptores utuntur, ut Antiph. tetralog. III. 4. 5. p. 42. *ἐπὶ ἐκείνῳ βιάζομενος ἤμαρ*, v. Goeller. ad Thucyd. I. 2. p. 50. et quos laudat Buttmann. Gr. Gr. ampl. II. p. 89. unde pro *πάσχειν* usurpatur in his: *ἐκ τοῦ πάντα ποιεῖν καὶ βιάζεσθαι* apud Alciph. III. 62, qui e Demosth. coron. p. 270, 26. desumpsit, ubi est *πάσχειν*, v. Wagner. II. p. 191, tamen apud Theophrastum de activo summa esse debet dubitatio. Sic etiam apud Dionysium Schaeferus melet. p. 34. *προσβιάζοντας* pro *προσβιάζοντας* scribit, et apud Lucianum (III. p. 34.) eodem *προσβιάζειν* verbo utendum esse censet. Jam vero quoniam de arbitri superbia agitur et superbus ipse, qui describitur, arbiter est, sequitur, ut nemo nisi ipse ille cogat, ad eumque verbum *βιάζειν* pertineat. Deinde quoniam, quem cogat, nemo commemoratur neque etiam ad litem iudicandam (*τὰς διαίτας κρίνειν*) cogere quemquam potest propterea quod ipse iudicat, sequitur praeterea, ut illud cogere (*βιάζειν*) plane ab huius loci sententia abhorreat. Quapropter plane non dubito, quin *βιάζεσθαι* scribendum sit, ea vi, de qua Buttmann. ind. Midian. p. 168. allatis exemplis egregie disputavit: *peragere, perficere* (durchsetzen, erzwingen). Ita Demosth. Mid. p. 518, 9. *ἐν τούτῳ καὶ κατὰ τῶν τοῦς ὑπερημέρους εἰσπραττόντων ἧ καὶ ἄλλ' οὐσίῳν νινος λαμβάνόντων ἢ βιάζομένων* (i. e. λαμβάνειν) *ἐποιήσατε τὰς προβολάς*; v. Schaefer. apparat. II. p. 323. — Reliqua considerantibus nobis primum occurrit, post *καὶ ἐν τοῖς ἐπιτρέψαι* deesse verbum, quo, quid ille inter homines istos superbe agat, declaratur; quod tamen verbum, si re vera deest, quum non coniectura sed divinatione utendum esset, nemo unquam sine meliorum auxilio codicum assequatur. Veri praeterea similis est, quum de caussarum disceptatione etiamnum agi vocabulum *ἐπιτρέπειν* demonstret, cum prioribus haec accurate esse nectenda, ita quidem, ut ratione ea, qua superbus homo arbitri partes invito sibi datas sustineat, arrogantiam patefaciat et civium suorum contemptum. Itaque *ἐν* verbi alicuius quasi fragmentum esse credo, atque scribo *ἐν* [τῶν], ut haec tota sit enunciatio: *καὶ βιάζεσθαι ἐν ταῖς ὁδοῖς τὰς διαίτας κρίνειν καὶ ἐν* [τῶν] *τοῖς ἐπιτρέψαι. καὶ χειροτονούμενος ἐξόμνησθαι τὰς ἀρχάς, οὐ φάσκων σκολάζειν*; enititur efficitque, *ut in via ambulans caussas iudicet et si quando iis, qui eius arbitrio utuntur, occurrit; et si magistratus ei mandat, eurat eum, otium sibi esse negans*. Arrogans enim superbusque homo, etsi suscipit arbitri partes ac personam, nullam tamen civium suorum curam habet, sed non tanti se eos pendere ostendit, ut molestiam sibi exhibeat, suisque negotiis tempus surripiens illis vacet; eadem ratione ne magistratum quidem init, — de qua consuetudine v. Hudtwalcker. Diaetet. p. 97. — ne aliorum res tantopere curare videatur, ut sui partem otii iis impertiat; alios quidem clitelarios ducit homines, ipse nullum sibi patitur imponi onus. — Hic quoniam clitelariorum hominum mentionem feci, etsi alias hunc de via deflectendi morem non valde probo, utar tamen hac oblata occasione ad Horatianum quoddam dictum explicandum epist. I. 13. 6 — 9. ubi poeta, postquam Vinio suo, quando signata volumina reddenda essent Augusto exposuit, iam quid in itinere faciendum sit explanat:

Si te forte meae gravis uret sarcina chartae,
Abiicio potius, quam, quo perferre iuberis
Clitellas ferus impingas, Asinaeque patrum
Cognomen vertas in risum et fabula fias.

Triplici in his verbis usi sunt editores interpungendi ratione, unā, quantum quidem ego scio, explicandi. Doeringius enim post *clitellas* comma ponit, reprehensus propterea a Theodoro Schmidio,

diligentissimo epistolarum editore, qui post *iuberis* collocare iubet; Bentleius, quem Carolus Passowius sequutus est, plane illud signum omisit. Quum vero Schmidius cum Bentleio *sarcinas* cum *perferre*, *clitellas* cum *impingas* coniungat, Doeringius autem, etsi *clitellas* cum *perferre* copulat, tamen sarcinam ita ab Horatio vocari arbitretur, vides, licet construendi ratio paullum sit diversa, sententiam tamen ab omnibus eandem ex illis elici verbis; *monet enim Horatius*, ut ait Bentleius, *et hortatur Vinium*, *ne libellos intempestive et importune Augusto porrigat, quasi abicere velle videatur, sed commodo tempore et verecunde et rogatus denique ei tradat*; quippe de interpretum mente quo est coram Augusto, ad quem *perferenda est sarcina*, ad quam rationem Carolus Passowius vertit:

Wirf nur ab sie (die Bürde) vielmehr, denn wohin du zu gehen beauftragt
Plump anprallst mit dem Sattel.

Intelligis iam primum, quam incommode a Bentleio additum illud sit: *quasi abicere vellet*, quum Horatius hortetur: abicito potius, quam clitellas impingas; sed talibus viris quae exciderunt, ea superciliose et nimis fastidiose urgere indignum puto. Sententiam autem, quam explanatores effecerunt, non possum quin ab Horatii mente ac ratione plane alienam ducam. Quid enim? Horatiumne praecipere, ut abiciat Vinium sarcinam potius, quam Augusto paullo agrestius tradat? Tantumne igitur hoc iudicabat, ut plane carere Augustum chartis, quam ineleganti hominis habitu paullum offendi mallet? Ego vero Horatium censeo plus sibi suisque scriptis tribuisse. Deinde qua tandem, quaeso, ratione paternum cognomen in risum verteret Vinium et fabula fieret? Nempe si ob nimiam defatigationem paullo agrestius volumina tradit, num propterea asini nomine dignus? quid asini commune cum tali rusticitate? et vides etiam, eam non satis aptam causam esse, cur fabula fiat, quae quidem verba praeterea ad rumorem potius per urbem manantem ac dispersum quam ad Augusti aulicorumque pertinent risus. Et portentosum sane et plane incredibili magnitudine volumen debebat illud esse, tantā si poterat lassitudine infelicem hominem afficere, ut, quemadmodum Schmidius statuit, omnibus parietibus sarcinam impingeret; crederem sane, si tres modios tritici portasse diceretur. Cave igitur, tam frigidum et plane ineptum ex omnique parte claudicantem lusum Horatio impingas; *clitellas* vehere prorsus non eius est onus. Sed ipsa verba vulgatam explicandi rationem aspernantur ac plane respuunt. Nam quum Vinium *clitellas* impingere dicunt idque ita intelligunt, ut sarcinam ab eo agrestius porrigi putent, statuunt, sive dicant illud aperte sive non dicant, *clitellas* significare ipsam sarcinam, quod secus est; nam Festus p. 268, 42. Gothofred. *clitellae*, ait, *dicuntur non tantum eae, quibus sarcinae colligatae mulis portantur, sed etiam locus Romae etc.* Sed hoc tolerarem, si usitata ea esset formula *clitellas* impingere, quae tanquam proverbium de iis, qui rustica aliquid ratione peragerent, fere usurparetur, sed nusquam apud alios scriptores illa reperitur. Quapropter posito post *clitellas* commate, *clitellas* cum *perferre* coniungendum et ad *impingam* non *clitellas* sed *sarcinam* repetendum: *abiecito potius sarcinam, quam ubi (qua corporis parte) clitellas perferre iuberis, eo illam impingas*, h. e. *quam tergo eam portes et hac ratione per urbem vicisque proficiscens fabula fias*. Jam vides, cur tam anxie Horatius abicere potius iubeat; nam si bonus homo sicut asellus tergo portabat libros, ita ut paternum cognomen in risum vertens ab urbanis asinus audiret et fabula fieret digitisque monstraretur, ad ipsum Horatium risus redundabat. Deinde vero, meam si sequeris rationem, salsa quaedam verbis quo *perferre iuberis clitellas* inest ambiguitas, quum non solum faceto in nomine lusu

risum moveat poeta, sed subridens etiam cavilletur Vinii, optimi nihilque sentientis hominis, stupiditatem; *clitellas* enim portare s. vehere dicuntur ii, qui ne mutientes quidem quodvis onus sibi imponi patiuntur [v. Schmid. ad h. l.]. Nunc velim animum advertas, quantopere peccet vulgaris explanatio. Nam quum *clitellas* h. e. sarcinam impingere parieti dicitur Vinius, hoc ita tantum potest fieri, ut eum statuas tergo impositum portare onus; quis autem credat, Horatium id voluisse, ut tanquam molarius asinus ad Augustum ille perferat libros. Verba iam omni carent difficultate; etenim *perferre*, ut apud poetam, positum pro simplici *ferre*; et non adeo hoc rarum, ne apud prosae quidem orationis scriptores, quum de onere agitur, ut apud Columell. de re rust. VI. 24. nam decem mensibus ventrem perferunt (vaccae). *Impingere* pro *imponere*, *infligere*, *indere* valde frequentatum. Plaut. Pers. 4. 4. 24.

Ferreas tute tibi impingi iubeas crassas compedes.

captiv 3. 5. 76.

iubete huic crassas compedes impingier.

Bacchid. 4. 7. 2.

impinge pugnum, si muttiverit.

ubi vid. Taubmann. p. 492. Deinde translate Terent. Phorm. 2. 3. 92.

dicam tibi impingam gravem.

Ac ne quis de *impingas*, quo dubitet, Seneca de ira II. 8. dicit: expulso melioris aequiorisque respectu, quocumque visum est, libido se impingit. *Ferus* denique non est de asino usurpatum, ut apud Virgilium de equo, sed *efferratus oneris molestia*, *iracundus* significat optimeque cum *impingas* congruit, quod item vim quandam et animi aegritudinem denotat. Sed redeamus ad Theophrastum. Apertum est igitur, *ἐν ταῖς ὁδοῖς* non significare *statim*, ut interpretatur Astius, sed idem quod supra *ἐν τῇ περιπατεῖν*; aut enim spatianti sibi litigantes adesse iubet aut si forte inciderit in eos. In omnibus hisce haud temere reperias, quod recte reprehendas. Primum enim ita se superbum praebere poterat, quia unus tantum arbiter saepe postulabatur. Aeschin. Timarch. 63. p. 270. Hudtwalcker. I. 1. p. 175. not. 22. Ceterum *ἐπιτρέπειν* proprium in hac re est vocabulum, de eiusque notione minime licet dubitare. Hudtwalcker. p. 174. not. Deinde si forte a vero absonum existimes, semper in ambo, quorum causam agat, eum incidere, hoc quidem semper fieri minime opus est, sed etiam si alteri eorum obviam fiat. — Theophrastus enim univse agens de iis, quorum controversias dirimat, plurali usus est, — statim declarat, nunc se velle iis vacare; itaque alter, si non adest, arcessendus, quod accuratius exponere non erat opus, quia non in arcessendo illo sed in repentina ac tumultuaria rei disceptatione superbia cernitur. Advocare eos, quibus in arbitrio opus erat, non adeo rarum fuisse e Demosth. Timoth. 1190, 4. patet, ubi testis arcessitus dicitur: *ἐπειδὴ δ' ἡ δίατα ἦν, προσελθθεὶς ἀπὸ τῆς οἰκίας* (οὐ γὰρ ἦν φανερόν), *ἔλπε τὴν μακρὴν πεισθεὶς ἐπὶ τούτου*, quae recte ab Reiskio apparatus. V. p. 271. explicantur: cum arcesseretur (ad arbitrum) domo, (non enim prodibat in publicum neque sui in publico conveniendi dabat copiam). Cur autem *ἐνευχὼν τοῖς ἐπιτρέψασι* post *ταῖς διαταῖς* *κρίνειν* collocatum sit, non obscura est causa; aliqui enim *ἐπιτρέψασι* non haberet, quo referretur. Fuit autem quum *βαδίζων* pro *βαδίζειν* scribendum esse cum Schweighausero censebam, ut *βαδίζων ἐν ταῖς ὁδοῖς* coniungeretur, sicut paullo infra *πορευόμενος ἐν ταῖς ὁδοῖς*; et valde frequentatum est *ὁδῷ βαδίζειν* s. *πορεύεσθαι*. Lucian. Timon. 5. merced. conduct. 25. Hermotim. 1. Aeschin. Timarch. 74. p. 274. Multo tamen

praestat *βιάζεσθαι*. Sed quod pro *ἐντυχῶν* olim conieci, *ἐναντίοις*, id placeat fortasse nonnullis: καὶ βιάζεσθαι ἐν ταῖς ὁδοῖς τὰς διαίτας κρίνειν καὶ ἐν [αντίοις] τοῖς ἐπιτρέψαι. *Ἐναντίοις* sc. ὁδοῖς, pro *ἐναντιοιμένοις* illud positum, ad κρίνειν pertinet: peragit, ut in publico caussas dirimat vel invitis iis qui mandarunt; quae coniectura, litterarum ductum si spectas [ἐν τοῖς — αντίοις], haud parum praestat.

Post pauca eiusdem c. verba vulgo legitur: καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς πορευόμενος μὴ χαλεπὴν τοῖς ἐντυχάνουσι κάτω κεκρυφώς. "Οταν δὲ ἀντὶ δόξῃ ἐστιῶν τοὺς φίλους κλ. Astius aperte manca esse orationem statuens post δόξῃ lacunae signum posuit atque pro ἐστιῶν cum Pal. scripsit καὶ ἐστιῶν. Quia autem superiorum interpret, quantum scio, nemo verborum hic defectionem commonstravit, Astii ille librarius, qui primus et animadvertit et explevit, haud parum acutus existimandus est. Etenim Astius, quamquam cur manca esset oratio caussam nullam exposuit, recte tamen censuit. Quid enim sibi volunt illa ὅταν δὲ ἀντὶ δόξῃ hoc quidem loco, quo de amicorum invitatione agitur? Nam quod quando placet amicos invitat, propter eam sane caussam nemo cum recte reprehendat superbiam ei et insolentiam exprobrat; quis enim, si non placeat, amicos invitet. Alia plane est res, ubi δὲ veram aliquam certamque indicat oppositionem, ita quidem, ut, postquam aliquod iam eius facinus expositum est, iam, prout repentino aliquo, quasi vento, impetu animi incitetur, aliter agere dicatur; tum enim verba illa aptissime denotant viri superbiam, qui, securus de hominum opinione aliorum, perinde ut lubido fert, modo sic modo aliter agit. Quum igitur verba requirantur, quae contrarium eius, quod verbis κάτω κεκρυφώς expressum est, significant, aptissime Pal. ad ὅταν δὲ ἀντὶ δόξῃ addit: ἄνω πάλιν. Sed commentum lepidissimum illud appellat Astius; quasi vero, ait, ad ἄνω πάλιν κεκρυφώς repeli vel verbum eius contrarium per figuram, quam dicunt ζεύγμα, elici possit. Quid tandem? ἄνω cum κάτω coniungi nequeat? At usitatissimum tamen est verbum ἀνακύπτειν, quod integrum hic ponere quia inlegans erat, Theophrastus ἄνω adverbium usurpavit. Verum ἀνακύπτειν non modo usitatum sed huic loco imprimis est conveniens, quia de animi quadam elatione et de vulgi vulgariarumque rerum despicientia elegans eius est usus. Lucian. somn. 13. (I. p. 13. Bip.) κάτω γενεῶς εἰς τὸ ἔργον — καὶ πάντα τρόπον κατείνω; ἀνακύπτειν δὲ οὐδέποτε οὐδὲ ἀνδρώδες οὐδὲ ἑλευθέριον οὐδὲν ἐπινοῶν. Eadem verbi ἀναγεῖν est ratio; v. Hemsterhus. ad h. l. (I. p. 196.) Per est autem mirum, Astium in illis verbis haesisse, quum pervulgato apud nostros proverbio qui superbi videntur nasum attollere dicantur. Ipse autem Astius ea, quae exciderunt, hunc fere sensum habuisse credit; ultro homines, etiam ultimae sortis convenit vel compellat; in qua quidem demissione, ut ita dicamus, summa se prodit superbia. Haec si deessent, non superbum Theophrastus sed Tigellium quendam describeret. Schneideri deinde de verborum ὅταν — δόξῃ abundantia ambigentis scrupuli neminem, opinor, movebunt, qui a me supra de iis disputata recte perpenderit.

Siquis etiamnum de supplementorum Palatinorum origine ac praestantia dubitet, ei nunc omnes me scrupulos esse exempturum certo spero et paene confido. Capite enim 25. quod, quum inter praestantissima omnium referendum sit, tamen nonnulli editores mirifico et vix credibili opinionis errore non a Theophrasto profectum iudicarunt, postquam de timidi navigatione narratio festivissima exposita est, iam de militari eius labore agitur ratione quidem ea, quam ne Shakspeario quidem indignam existimes. Sunt autem ex vulgari ratione verba haec: καὶ στρατεύμενος δὲ προσκαλεῖν πάντας πρὸς αὐτὸν καὶ σπάντας πρῶτον περιῦδεν, καὶ λέγειν ὡς ἔργον διαγνῶναι ἔστι, πότερόν

εἶναι οἱ πολέμοι; Pal. contra ita ea exhibet: καὶ στρατεύμενος δὲ πεζῇ, ἐκβοηθοῦντάς τε προσκαλεῖν κελεύων πρὸς αὐτὸν πάντας πρῶτον περιῦδεν καὶ λέγειν, ὡς ἔργον διαγνῶναι ἔστι, πότερόν εἶναι οἱ πολέμοι. Astius in vulgata praeter σπάντας nihil reprehendit; id autem, quum a Pal. absit, ipse omittit, concedens hac ratione, vulgatam non plane esse integram. Jam vero, quo melius pateat, quid de Pal. additamento statuendum sit, vulgatam vel potius Astii iam correctam et emendatam scripturam percenseamus. Primum igitur ignavus omnes ad se vocare dicitur (προσκαλεῖν πάντας). Omnes quamquam videantur universus esse exercitus, tamen, ne tanquam nimis morosi notemur, concedamus esse omnes quoscunque videat (πάντας τοὺς ὁρώμενους). At quando advocat? Cogita, ait Astius, si excubias agit. Statim videbimus, quot quales res Theophrastus, siquidem Astii auctoritatem sequimur, lectori excogitandas et inveniendas relinquat. Verum cur tandem advocat? Nempe ut solus ne sit; timore est enim correptus. Jam id quidem intelligis, non modo imbellem et timidum esse nostrum hominem, sed etiam nimisquam stolidum minimeque existimationis et honoris, quem proprio nomine militem appellat, curantem; nam si quemlibet ad se vocat neque cur id faciat probabilem invenit et profert caussam, quis est qui eius timiditatem non perspicat? Illud fingere autem, simulare, invenire et praetexere honestam caussam quum maxime sit timidorum proprium, Theophrasti arte non est praetermissum; infra enim ignavus quo melius obtere possit et dissimulare timorem, e tentorio dimittit atque ablegat a se puerum, et omnia omnino facit, quibus fortem se ac strenuum bellatorem demonstret. Sed cave, ne quam eius generis calliditatem sequentibus verbis contineri putes; ea enim de Astii sententia cum his plane non cohaerent. Dicitur autem deinde timidus primum circumspicere (καὶ πρῶτον περιῦδεν). Quo tandem illud primum? Quando circumspicit? Audi iam Astium librario Palatino multo audacius, ne quid gravius dicam, suis copiis Theophrasti orationem augmentem ac locupletantem: si quo proficiscitur vel ire iubetur. Haecine est breviloquentia? Ego vero etsi concedo, — et quis est qui neget? — ea interdum a scriptore brevitatis studioso omitti, quae quin addenda sint nemo potest dubitare, nego tamen maximo opere, sine ulla caussa omitti posse ea, quae si desint nec certo queant divinari et constructionem plane pessum dent incertumque relinquant, singula verba quo sint referenda; ea enim est εἰρωνεία, rerum omnium simulatio atque dissimulatio, non breviloquentia. Veluti hoc loco nihil prorsus est neque ullum timoris signum simplex illud circumspicere; est autem timiditatis documentum circumspicere eo consilio, ut hostem non adesse intelligas. Id tamen quamquam longe gravissimum, omissum est. Et Astius quidem cogitare iubet: si quo proficiscitur; quid autem, si ego cogitare iubeam: si decedit ad exonerandam alvum? Nonne probabilis caussa ante circumspiciendi? nonne magis hoc mimicum? quod genus tantopere Astius diligit. Denique si construere velis sententiam, quo refers πρῶτον? Hoc, ut dixi, non est brevitati studere sed balbutire. — Quae postrema sunt: καὶ λέγειν ὡς ἔργον διαγνῶναι ἔστι πότερόν εἶναι (ita enim legendum esse iam alii viderunt) οἱ πολέμοι, ea ne ipse quidem explicare scit Astius; addit enim: si ad commilitonum adspicuum expavescit vel tale quid. Vides eorum veritatem, quae modo a me dicta sunt; illud tale quid quam amplum coniecturarum aperit campum! Ita si scripsisset Theophrastus, nunquam ab orationis gratia et venustate honorificum invenisset nomen. — Jam ad Palatini paullo auctiore scripturam si advertimus animum, omnia sunt leporis et elegantiarum plena, nihil redundat, nulla inepta obscuritas, nihil omnino quod reprehendas; imo vero etsi omnes editores coniectandi novandique lubidini indulserunt, nihil plane immutandum, si excipis, quod σπάντας pro πάντας scribendum est, quae ne est quidem coniectura, quum in vulgatis libris eo

ipso loco *σιάντας* legatur; quam saepe autem *σιάντες* et *πάντες* inter se permutantur, docet Schaeferus apparat. V. p. 336. not. Itaque sic omnia scribenda: *καὶ στρατευόμενος δὲ περὶ ἐκβοηθούνας τε προσκαλεῖν, κελύων πρὸς αὐτὸν σιάντας πρῶτον περιῖδεν, καὶ λέγειν, ὡς ἔργον διαγνώναι ἔστι, πότεροί εἰσιν οἱ πολέμιοι*. Jam ea omnia, quae misere ab Astio sunt divulsa atque tanquam Absyrti membra distracta, coeunt atque vividam florentemque nobis repraesentant imaginem. Incipit proelium, atque pars militum cum hostibus iam in eo est ut conserat manus. At, «cho sodes, a clamas, » tu quid Astii increpas audaciam, qui totam nobis fingas narrationem, cuius apud Theophrastum nec vola nec vestigium! Audio! at uno verbo *ἐκβοηθούνας* ea omnia apertissime indicavit Theophrastus; *ἐκβοηθεῖν* enim propriam est verbum de iis, qui castra relinquant, ut aut incepto iam proelio laborantibus suis auxilium ferant aut incipiente pugna post aciem collocati suorum animos corroborent. Xenoph. Cyrop. I. 4. 18. *Σημανθέντων δὲ τῷ Ἀστίναί, οἱ πολέμιοι εἰσιν ἐν τῇ χώρῃ, ἐξέβοηθει καὶ αὐτὸς πρὸς τὰ θρία σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν καὶ ὁ υἱὸς ὡσαύτως σὺν τοῖς παραινυχοῦσιν ἡπτόταις καὶ τοῖς ἄλλοις δὲ ἐσθμαίνε πᾶσιν ἐκβοηθεῖν*. — *Ὁ δὲ Κῆρος, ὁρῶν ἐκβοηθούνας καὶ τοὺς ἄλλους πασσυδι, ἐκβοηθεῖ καὶ αὐτός*. Xenoph. hist. Gr. V. 4. 9. *ἐπεὶ δ' ἡμέρα ἦν καὶ θανερόν ἦν τὸ γεγενημένον, ταχὺ δὴ οἱ ὄπλῃται καὶ οἱ ἱππεῖς σὺν τοῖς ὄπλοις ἐξεβοηθοῦν*. Ipse autem ignavus proelii nondum est particeps sed cum suo ordine post aciem constitutus, ut aut suos adiuvet aut facilem iis paret receptum; quae instruendi exercitus ratio et nunc est et fuit olim. V. Caesar. de bello civ. I. c. 45. 46. al. Itaque commilitones auxilii ferendi causa e castris egredientes ad se ille vocat, non omnes, — ineptum enim esset — sed notissimum quemque? itaque non *τοὺς ἐκβοηθούνας* Theophrastus sed *ἐκβοηθοῦντας* dicit. Quaeris autem, qua de causa illos appellet? Hem! re quidem vera, — sicut est timidorum ratiocinatio — quia quo plures constipati sint, eo minus putat esse periculi; verbis autem, nihil minus! egregie cordatus homo commilitonibus consulens iubet eos prope se stantes primum circumspicere, quo melius ab amicis hostes procul pugnantes dignoscere valeant; credo, ne quis forte virtute praeceps actus ipsos commilitones invadat (*ἔργον γὰρ διαγνώναι ἔστι, πότεροί εἰσιν οἱ πολέμιοι*). Sed ne hic quidem narratio est finita, — quae quidem ad clausulam usque continuatur — sed, quum in eo iam sit pugna, ut vulneratorum percipiat clamores videatque coincidentes, temperare sibi non potest, quin pedibus salutem quaerat. Ne vero formidine inhonestave motum timidine hominem putes descendere; imo vero nimia eum fortitudo cogit paullulum abire; scilicet quum primum e castris egrederetur, bellico quodam furore correptus gladii oblitus est. Schneiderus, cui Hottingerus, is enim, excepto *περὶ* vocabulo, Palatini hoc loco sequitur auctoritatem, et Blochius assentiuntur, Pal. scripturam mutandam esse censens ita scribit: *τοὺς ἐκβοηθούνας προσκαλεῖν πρὸς ἐαυτὸν, κελύων σιάντας πρῶτον περιῖδεν, πότερόν εἰσιν οἱ πολέμιοι*; quam rationem nemo praeferet meae, nam *σιάντας* πρὸς αὐτὸν optime habet; ita char. II. *προσὰς πρὸς κοινεῖον*. Silentio tamen non possum praeterire, etiam hoc loco verae scripturae in ipsa vulgata apparere vestigia; unde enim accusativus ille *σιάντας* cum infinitivo *περιῖδεν*, nisi inde, quod in genuino exemplo propter *κελύων* ea necessaria est constructio; in vulg. autem difficilis et molesta est explicatio, quum ad *προσκαλεῖν* in auxilium assumenda sit verbi *λέγειν* significatio. Unum denique restat in Pal. verbum *περὶ*, quod Astius et Hottingerus inepte additum censent, arbitrati illi, librarium, priora quum de navali militia acciperet, iam, ubi de terrestri agi apertissimum esset, *περὶ* adiecisse. Et de navali militia accepit etiam Schneiderus, quamquam nec verum hoc est nec necessarium; quodnam enim adest verbum, quod de hoc militiae genere aut possit aut debeat intelligi? At quum de navigatione modo

actum sit, haudquaquam necesse est, qui militet (*στρατεύεται*), eum in terra versari (*περὶ στρατεύεσθαι*); quidni etiam militans possit navigare? ut apud Isaeum est de Astypili hered. 14. p. 111. *εἰς Μινυλίην ἐξέπλει στρατευόμενος*. Itaque ne quis de navali militia aut de milite militiae causa navigante narrationem male acciperet, Theophrastus *περὶ* adiecit; recte enim hoc vocabulum navigationis commemorationi opponitur, sicut apud Xenoph. rep. Ath. II. 4. *ὁ περὶ παραβοηθῶν*, cui opponitur *ὁ κατὰ θάλατταν*. mag. equit. V. 12. vectig. IV. 42. unde talia frequentantur, qualia haec: Aeschin. Ctesiph. 85. p. 409. *ἐροήσατε αὐτοῖς καὶ ναυσὶ καὶ περὶ δυνάμει*. ibid. 96. p. 413. *ναυτικὴν καὶ περὶ δυνάμει*. Dinarch. Demosth. 96. p. 173. *δύναμει — ἢ περὶ ἢ ναυτικὴν*.

Quum saepe factum sit, ut editores, addamentorum adversarii, eum, quem librarium appellant, laudare quidem eogant, post autem statim, quasi vitium corrigentes, eum summo opere reprehendant, nunquam tamen mirabilius quam c. 26. quo optimitatum mores depinguntur. Ibi enim vulgo scribitur: *ὁ δὲ ὀλιγαρχος τοιοῦτος οἷος τοῦ δήμου βουλομένου τινὰς τῷ ἄρχοντι ἐπιμέλῃ σόμενος πομπῆς παρελθὼν ἀποφύνας ἔχει*; quae verba aperte depravata praeclare in Pal. ita emendantur: *ὁ δὲ ὀλιγαρχικὸς τοιοῦτος οἷος τοῦ δήμου βουλομένου τῷ ἄρχοντι τινὰς προσαιρεῖσθαι* (Pal. vitiose *προαρεῖσθαι*) *τῆς πομπῆς τοὺς συνεπιμελησόμενους ἀποφύνας ἔχει*. Et hactenus quidem lubens eum sequitur Astius, sed, etsi in mediis verbis addamentum (*προαρεῖσθαι*) recipit, in clausula tamen hanc paullo maiorem accessionem: *ὡς δὲ ἀντοκράτορας τοῦτους εἶναι*, non modo supervacaneam sed etiam ineptam esse contendit. Sed ne in prioribus quidem nec vulgares codices nec Pal. plane integram exhibent scriptoris orationem, neque coniectura licet abstinere. Fischerus quidem *ἀποφύνας ἔχει* ita explicat, ut pro *ἀποφύνας dicere*, ostendere (vid. ind. Fisch. v. *ἀποφύνας*) usurpatum putet, quum *ἔχειν*, participio iunctum, interdum infinitivi loco ponatur; atqui, etiamsi *ἀποφύνας* sit dicere, quod ab Astio non prorsus recte negatur, tamen significatio eius, quod dicatur, deest. Inde intelligitur, et recte hoc sensit Hottingerus, plura in vulgaribus libris intercidisse. Astius tamen, ut auctarium evitaret, pro *ἀποφύνας ἔχει* scripsit *ἀποφύνας*, neque veritus est, eam coniecturam in aliorum ordinem verborum recipere. Summum autem Astii est acumen in explicanda corruptelae alicuius origine; velut hoc loco *ἔχει* vel *ἔχειν* proprie tanquam variam lectionem sequentis verbi *κατέχειν* putat ascriptum fuisse et infelici casu ad *ἀποφύνας* additum; quo facto, infinitivum in participium mutatum, et, quum *ἀποφύνας* et *ἀποφύνας* (ab inepto scilicet librario) confunderentur, ortum esse participium *ἀποφύνας*. Tantae sane machinae coniecturis parum afferunt verisimilitudinis! Sed ne sic quidem satis magni apparatus; libarius enim eodem quo Fischerus grammaticus errore praecipue agitat, male transfiguratum illud *ἀποφύνας* male praeterea intellexit, atque sententiam, qualem requiri putabat, addidit: *ὡς δὲ ἀντοκράτορας τοῦτους εἶναι*. Ego autem Schneideri opinionem *ἀποφύνας* conficiens admodum duco probabilem, atque sequer eam, nisi *ἀποφύνας* detruncatum ac per se solum *ἀποφύνας* esse arbitraret, coniungendum illud cum *ἔχειν* (ita enim scribendum), quemadmodum *ἔχειν* saepissime cum infinitivis copulatur. Significat autem *posse* (Schaefer. app. I. p. 255.), *scire*, atque de iis potissimum usurpat, qui aut inepte aut ut aliis noceant, sui commodi causa fervidius dicunt. Demosth. Androt. p. 604, 16. *ὡς δ' οὐδ' ἔστιν — ἔχω λέγειν*. p. 611, 6. Aristocrat. p. 689, 23. *αὐτὸς εἰπεῖν, οἷον —*. Lycurg. Leocrat. 116. p. 230. *εἶχεν ἄν τις εἰπεῖν, ὡς —*. Quae si vera est lectio, plane necessaria est Pal. accessio, in qua nihil reprehensione dignum reperias; *τοῦτους* enim dixit noster optimorum studiosus neque *τοῦτον*, quia omnes archontes intelligit; *ἀντοκράτορας* autem non significat

μόνον ἄρχειν, ut Astius explicat, sed ἀντιπύθονον. Anecd. Bekk. p. 465, 16. αὐτοκράτορα: πάντα τὸν ἀντιπύθονον. Aeschin. Ctesiph. 63. p. 401. πρέσβεις αὐτοκράτορες ὑπὲρ τῆς εἰρήνης. Lys. c. Agorat. 9. et 10. p. 264. πρέσβειν τὴν αὐτοκράτορα. Andocid. de pace 6. p. 136. πρέσβεις περὶ εἰρήνης αὐτοκράτορες. Quam accommodatum id sit optimatis moribus, summos magistratus sibi suisque cupientis et paene deponentis, per se patet.

Paullo post de eodem optimatum studioso sic vulgo scriptum est: καὶ οὗτοι ὑπὸ τινῶν ὑβρίζοντες εἰπεῖν, Δεῖ αὐτοὺς ἢ καμὲν τὴν πόλιν οἰκεῖν; in Pal. contra ita: καὶ ὑπὸ τούτων αὐτὸς ὑβρίζοντες ἢ τιμωμένοις οὗτοι ἢ τοὺτους δεῖ ἢ ἡμᾶς οἰκεῖν τὴν πόλιν. In quibus quae mutata sunt in Pal. sine dubio etiam optime sunt et plane eximie emendata; οὗτοι enim alieno loco positum esse omnes concedunt; ἢ τοὺτους δεῖ ἢ ἡμᾶς vulgatis praestare etiam Astius concedit, quamquam quadam aliorum codicum reverentia motus verba deterius collocavit ita: δεῖ ἢ τοὺτους ἢ ἡμᾶς; Palatini ratio animi commotioni, qua haec effluit is qui describitur, multo est accommodatior. Quod autem additum est ἢ τιμωμένοις (nam ita scribendum esse viderunt plurimi, idque melius duco quam cum Schneidero conicere ἢ ἀτιμωμένοις), etsi non adeo multum ad rem facit neque si abesset a me desideraretur, tamen non est cur reprehendatur aut extrudatur, quum, cur addiderit scriba, nulla possit probabilis causa exputari. Id autem videor mihi effecisse, ut, si cui additamento iusta reprehensionis nota iniuri non possit, pro genuino id et Theophrasto habeatur. Saepius autem apud elegantissimos auctores verba ὑβρεῖς et ἀτιμία coniuncta reperiuntur. Demosth. coron. p. 296, 22. φοβεροτέρως ἡγήσεται τὰς ὑβρεῖς καὶ τὰς ἀτιμίας, ἅς ἐν δουλευούσῃ τῇ πόλει φέρειν ἀνάγκη, τοῦ θανάτου. Lucian. merced. cond. 26. καὶ τὰς ἀτιμίας καὶ ὑβρεῖς ἀντικρὺς καὶ ἀτιμία. Simili modo Demosth. Timocrat. 739, 27. τὴν πόλιν ἀδικουμένην καὶ ὑβριζομένην. — Sed supra quum, quae mutata essent, ea etiam praeclare esse emendata dicebam, unum fortasse videatur fuisse excipiendum τούτων, quod interpretes omnes vulgato τινῶν deterius esse indicarunt, quamquam illud ipsum est, quo lacunam in vulgata esse commonstrare posse mihi videar; sed ne in Pal. quidem expleta illa est. Astius autem, nimis, ut arbitror, securus, τούτων variam lectionem verbo τινῶν olim ascriptam, deinde in textum illatam esse indicat et male receptam a Schneidero Blochioque [qui non recepit]. Ipse Schneiderus τούτων se non intelligere confessus, etsi ascivit, vulgatum tamen melius duxit. Jam si τούτων explicari nullo modo posset, τινῶν autem aptam haberet sententiam, recipere hoc non dubitarem; quae tandem calamitas, quum saepius errarit scriba Pal., etiam hic lapsum eum esse arbitrari, praesertim quum talium vocum commutatio haud adeo infrequens sit. At vero diligentius si illud consideras, quod vulgo fertur, mirum tibi videatur primum, cur tandem plurali τινῶν neque singulari τινός usus sit Theophrastus: lacessitus et contumeliose tractatus a quopiam; nam quum non de certa quadam semel imposita contumelia, quam poterant sane plures intulisse, sed universe de iniuria illi immissa agatur, quam, sive unus sive plures intulerunt, haud minus ille aegre feret, nulla sane pluralitatis numeri causa. Quaerat enim quispiam: quid igitur, unus si afferat iniuriam, non ita loquatur? Et reperitur quidem interdum pluralis numerus, ubi singularem exspectes, at ratio tamen paullum est diversa, quoniam ἐάν s. ei particulā ponitur quod fieri possit, non quod factum sit. Lycurg. Leocrat. 114. p. 230. ἐψηφίσαντο δὲ, καὶ ἐάν ἀπολογωνταί τινες περὶ τοῦ τετελευτηκότος — ἐνόηον εἶναι καὶ τοὺτους τοῖς αὐτοῖς ἐπιτιμίαις. Aeschin. Ctesiph. 60. p. 399. εἴ τινες ὅμων ἐκ τῶν ἐμπροσθεν χρόνων ἦκονσιν i. e.

quicumque, sequitur enim ὅστις οὕτω διάκειται. Sed gravius multo quod restat. Optimorum studiosus enim aegre ferens iniuriam, aut istos, inquit, aut me (ea enim vulgaris lectio) oportet hanc urbem habitare (vel relinquere). Αὐτοὺς ad τινῶν referri, non est obscurum; itaque in ea ille est sententia, ut quicumque se lacessierint, eos urbe extrudendos esse censeat. Quid, quaeso, haec ad optimatis mores? imo quivis describitur, quicumque irae suae atque odio nimis indulgeat. Deinde quum τινές cives omnes possint esse, potest etiam ille ab ipsis aliis optimatibus accipere iniuriam; itaque eos quoque ex urbe migrare iubebit. Quamobrem non poterat Theophrastus simpliciter dicere τινός s. τινῶν, sed significare debebat, cuius homines generis essent, qui iniuriam inferrent. Praeclare hoc, quamquam non sententibus editoribus, commonstratur cod. Pal. ἡμᾶς exhibente; sunt enim optimates. Quod autem et in vulgatis libris et in Pal. lacuna hoc loco statuenda est, saepius id hoc capite necessarium, ut paullo post in Pal. additamento: ὡς ἀχάριστον — νέμοντος καὶ διδόντος. Imo hoc ipso loco εἰπεῖν, etsi non plane necessarium et a Schneidero omissum, tamen cum Astio censeo addendum. Aliam praeterea in Pal. scriptura lacunam in secunda commentationis parte demonstrabo. Est autem, ut paucis complectar, pro ἐπὶ τούτων vel ἐπὶ τινῶν legendum: ἐπὶ τῶν [δημο]τικῶν; intelligere iam poteris, cur in vulg. τινῶν, in Pal. τούτων reperiatur; est enim utraque verae lectionis particula. Jam omnia plana sunt atque apta beneque iuncta: τοὺτους ad δημοτικούς refertur, ἡμᾶς ad ὀλιγαρχικούς, quae hominum genera, ut Casaub. ad h. c. init. annotavit, opposita sibi sunt. Demosth. Timocrat. p. 707, 23. οὐδὲν γὰρ ὁμῶν οὐδὲ βίαιον οὐδ' ὀλιγαρχικὸν προστάτουνσιν ἄλλα τοῦναντίον πάντα φίλων θρόνων καὶ δημοτικῶς φράζονσι πρᾶττειν. cf. p. 742, 17. Aeschin. Ctesiph. 168. p. 439. δημοτικὸς καὶ σώφρων, cui opponitur ὀλιγαρχικός καὶ φαῖλος. — Cur αὐτὸς addiderit Theophrastus, cui tandem id potest esse dubium? cum gravitate est adhibitum, quo significantius exprimitur, quantum sibi tribuat superbus ille homo: ipse si est lacessitus! Ita c. 2. adulator iubet τοὺς ἀπαντῶντας ἐπισιῆναι κελύσαι, ἕως ἂν αὐτὸς παρέλθῃ.

Absoluta iam quaestionis, quae quidem de Palatini codicis est additamentis, parte priori, transendum ad alteram, qua de reliquis disputabitur supplementis omnibus, quae partim augent accuratiusque vel subtilius definiunt Theophrasti orationem, partim novas plane morum notas complectuntur. In diiudicandis autem hisce accessionibus duo mihi videntur esse potissimum tenenda; primum, ubi nova aliqua affertur nota, quaerendum imprimis, num apta illa sit ad id, quod describere voluit Theophrastus; contra si nihil nisi augetur et amplificatur scriptoris oratio, postquam et firmissimis argumentis et plurimis gravissimisque exemplis praestantia et origo additamentorum est comprobata, etiam huius generis auctaria, dummodo ne sint inepta aut propter aliam causam iure culpanda, recte ac merito recipias. Jam deinceps excutiamus singula, atque revolvamur primum ad c. 16. ubi vulgo legitur: καὶ ἐάν ἰδῃ σοφὴν ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἱερὸν ἐνταῦθα ἰδρύσασθαι; Pal. autem sic illa aucta exhibet: καὶ ἐάν ἰδῇ σοφὴν ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἐάν Παρεῖαν, Σαβάζιον (Pal. vitiose Σαβάδιον, contra c. 27 recte Σαβάζιον exhibet) καλεῖν ἐάν δὲ ἱερὸν, ἐνταῦθα ἱερὸν εὐθὺς ἰδρύσασθαι; in ultimis hisce verbis Goezii editionem sequutus sum; Schneiderus et Astius (v. corrigend. p. 271.), specimen aeri incisum sequenti (Ast. p. 146. Bloch. p. 152.) afferunt: ἐάν δὲ ἱερὸν, ἐνταῦθα ἱερὸν εὐθὺς ἰδρύσασθαι. Palatini verba quum et difficilia sint intellectu et sine dubio corrupta, quid mirum quod ab epitomatore, qui vulgatos libros fecit, omissa sunt (Bloch. p. XX)? quis tamen sibi persuaderi patiatur, talia grammatico doctrinam venditanti deberi (Ast. p. 147.)? — Quum de duplici hic serpentium genere agi videatur, alter quidem παρείας satis est notus;

alterum autem *ἱερὸν* esse putarunt interpretes, de quo hunc Aristotelis locum attulerunt: H. A. VIII. 29. ἔστι δὲ τὸ ὁρίδιον μικρὸν, ὃ καλοῦσι τινες ἱερὸν, ὃ οὐ πᾶν μεγάλου ὄφρεος φέρονται· γίνεται δὲ τὸ μέγεθος τοῦτον πηχυαῖον, καὶ δασὺ ἰδεῖν· ὃ τὸ δ' ἂν δάκη, ἐνθὺς σήπεται τὸ κύκλον. Primum autem quod ad verborum constructionem attinet, repetitum illud *ἑάν* sive, quemadmodum Blochius maluit, *ἐάν* μὲν mihi nec Graecum et plane ineptum videtur. Nam quum verba *ἐάν* μὲν *παρεῖαν* nihil nisi explanationem verbo *ὄφριν* appositam contineant, quo tandem nobis illam *ἑάν* particulae repetitionem? quidni simpliciter dixit scriptor: καὶ *ἐάν* ἰδῇ ὄφριν *Παρεῖαν* ἐν τῇ οἰκίᾳ? Hoc iterationis genus qui defendere velint, ii, quae, ne talia mihi afferant, qualis est lex apud Demosth. Macart. p. 1074, 20. *ἐάν* τις ἐλαίαν Ἀθηναίων ἐξορύττῃ, *ἐάν* μὴ εἰς ἱερὸν Ἀθηναίων δημόσιον ἢ δημοτικὸν, ἢ ἐαυτῷ χρῆσθαι μέχρι θανάτου ἐλαίαν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκάστου, ἢ ἐπὶ ἀποθανόντα δὲ χρῆσθαι, ὀφείλειν ἐκατὸν δραχμὰς τῷ δημοσίῳ τῆς ἐλαίας ἐκείνης; quae quum simillima videantur esse nostris verbis, sunt tamen dissimillima. Nam etsi repetas *ἐξορύττῃ*, ut Schaeferus maluit, tamen verba *ἐάν* μὴ κτλ. non continent appositam explicationem unius praegressi verbi, sed integram sententiam, interpositam illam, ut quando lex non valeat declaratur. Ego tamen nolim cum Schaefero *ἐξορύττῃ* repetere, sed cum Reiskio *ἐάν* μὴ cum δὲ χρῆσθαι coniungere; talis est enim usitata in legibus oratio. Lycurg. Leocrat. 114. p. 230. *ἐψηφίσαντο, καὶ ἐάν* ἀπολογῶνται τινες — *ἐάν* ἄλλῳ δὲ τεθνηκὸς κτλ. Aeschin. Timarch. 16. p. 255. *ἐάν* δὲ εἰς ἀργύριον καταψηφισθῇ, ἀποκισάτω ἐν ἑνδεκά ἡμέραις μετὰ τὴν δίκην, *ἐάν* μὴ παραχρῆμα δύνηται ἀποτίρειν; ubi alterum *ἐάν* in fine collocatum est. — Quae quum ita sint, *παρεῖαν* patet alieno loco positum; quo autem proprie fuerit loco, *ἐάν* particula videtur demonstrare; nam *παρεῖας* quom olim forte intercidisset et verborum cohaerentia, in margine ascriptum est a librario, qui ut indicaret, post *ἐάν* esse ponendum, ipsum illud *ἐάν* in margine addidit. Legē igitur: καὶ *ἐάν* *παρεῖαν* ἰδῇ ὄφριν ἐν τῇ οἰκίᾳ, *Σαβάζιον* καλεῖν. Ita Lysias de caede Eratosthenis 32. p. 168. *κελεύει (ὁ νόμος), ἐάν* τις ἄνθρωπον ἐλεύθερον ἢ παῖδα αἰσχρὴν βίᾳ, διπλὴν τὴν βλάβην ὀφείλειν, *ἐάν* δὲ γυναῖκα κτλ. neque vero: *ἐάν* τις ἄνθρωπον αἰσχρὴν βίᾳ, *ἐάν* ἐλεύθερον ἢ παῖδα, διπλὴν τὴν βλάβην ὀφείλειν, *ἐάν* δὲ γυναῖκα κτλ. Nihil autem frequentius illa coniunctione *παρεῖας* ὄφρεος. Demosth. coron. 313, 25. τοὺς ὄφρεις τοὺς *παρεῖας* ὀλίβων. Aristoph. Plut. 690. [Bekk. anecd. III. p. 1185. Ammon. p. 108. fin.]

ὁδῶς ἐλαβόμεν, ὡς *παρεῖας* ὦν ὄφρεος.

Phot. lex. p. 393, 19. 27. *παρεῖας* ὄφρεος. Harpocrat. p. 142, 29. ed. Lips. — Ceterum nihil in his verbis inesse, quod non optimorum scriptorum auctoritate defendatur, iam ex editorum annotationibus poteris discere. — Jam de sacro illo serpente multo maior est controversia. Primum quidem mihi iam duplicatum illud *ἱερὸν*, sive *ἱερῷ* legas altero loco sive *ἱερὸν*, suspicionem movet. Num propter nomen superstitiosus sacellum exstruit? vix id credas, nisi verbo ludere religiosum hominem statuero velis. At si non propter nominis similitudinem, quanam alia religio? cui tandem sacer ille anguis? cuius Dei reverentia motus cellam aedificat? Nam etsi Cicero divinat. II. c. 25. 26. docet, duobus anguibz domi comprehensis haruspices convocatos esse, et pluribus ille exemplis demonstrat, anguium conspectum ad portenta relatum esse, hic tamen, quia certum iam Sabazio sacrum serpentium genus commemoratum est, aliam accedere oportet religionem. Deinde quum in vulgata scriptura *ἐνταῦθα* recte ad ἐν τῇ οἰκίᾳ referatur, in Pal. quum *Σαβάζιον* καλεῖν iam interpositum sit, minus apte ad remotiora eadem illa reliquia; plane enim poterat omitti. Ipsa illa sacri serpentis commemoratio Schneidero iniecit scrupulum, quum, praeterquam quod prorsus ignoret, quem eorum serpentium, qui hodie

noti sunt, Aristoteles significarit, dubitet etiam, num domesticus ille fuerit. Quam dubitationem vanam esse ex Aristotelis quadam narratione patet, quam miror omnes editores fugisse, quum ad expediendum hunc locum sanequam gravissima sit. Legitur enim mirab. anscult. 151. p. 845. Bekk. ἐν Θεσσαλίᾳ φασὶ τὸν ἱερὸν καλοῦμενον ὄφριν πάντας ἀπολλύνει, οὐ μόνον *ἐάν* δάκη, ἀλλὰ καὶ *ἐάν* θίγῃ. διὸ καὶ σταν φωνῇ καὶ τὴν φωνὴν ἀκούσῃσι (φαίνεται δὲ σπανίως), φέρονται καὶ οἱ ὄφρεις καὶ οἱ ἔχρεις καὶ ἄλλα πάντα θηρία. τῷ δὲ μεγέθει οὐκ ἔστι μέγας ἀλλὰ μέτριος. ἐν Τήνῳ δὲ ποτε φασιν αὐτὸν τῇ πόλει κατὰ Θεσσαλίαν ἀναίρεθῆναι ὑπὸ γυναικὸς, γενέσθαι δὲ τὸν θάνατον τοιοῦδε. γυναῖκα κύκλον γράψασαν καὶ τὰ φράγματα θεῖσαν εἰσῆναι εἰς τὸν κύκλον, αὐτὴν καὶ τὸν υἱὸν, εἴτα μιμεῖσθαι τὴν φωνὴν τοῦ θηρίου· τὸ δ' ἀντιδρῶν καὶ προσιέναι. ῥέοντος δὲ καταδαρδεῖν τὴν γυναῖκα, καὶ ἐγγυτέρω προσιόντος μάλλον, ὥστε μὴ δύνασθαι κρατεῖν τοῦ ὕπνου. τὸν δ' υἱὸν παρακαθήμενον χεῖρειν τύπτοντα, κελουούσης ἐκείνης, καὶ λέγειν ὅτι *ἐάν* μὲν καθυπνώσῃ, ἀπολείται καὶ αὐτὴ καὶ ἐκεῖνος, *ἐάν* δὲ βιάσθαι καὶ προσάγῃται τὸ θῆριον, σωθήσονται. ὥς δὲ προσῆλθεν ὁ ὄφρις εἰς τὸν κύκλον, αὐὸν ἐνθὺς γενέσθαι αὐτόν. Primum autem Aristoteles plane et perspicue scribit, in Thessalia illum versari anguem; quis igitur credat, a Theophrasto talem descriptum esse superstitiosum, cuius ineptiae nisi in Thessalia non possent cerni aut intelligi. Theophrastus autem et scripsit Atheniensibus et exempla sua ex illorum urbe desumpsit, quae, ut ait Cicero, doctoribus abundabat et exemplis, non, ut Beierus explicat, adolescentium aemulationem et philosophandi studio concertantium, sed diversissimorum morum ingeniorumque. Deinde etiam ex altero illo Aristotelis loco intelligitur, sacrum serpentem hominibus fuisse metuendum; cur igitur stolidissima illa belua, quam Theophrastus describere putatur, animal, quod pestiferum atque nocentissimum ei potest fieri, non ut illa apud Aristotelem mulier interficiat? Ego vero vix arbitror, tantam eius fuisse religionem; si vero fuit, Theophrastus non debebat id omittere sed hac uti ratione: quando sacrum serpentem conspiciat, non interficit, sed sacellum statim ei in domo exstruit. Satis iam puto esse demonstrationem, sacri illius serpentis commemorationem huc minime convenire aliamque quaerendam esse lectionem et ab litterarum ductu et a sententia commendabilem. Quid multa? *ἱερὸν* et *ἱερῷ* sedes mutasse et pro priori (δ' ἱερῷ) legendum censeo δ' ἐν (vel ἐπ') ἡρίῳ, facili quidem mutatione, quum *ἱερὸν* et *ἱερὸν* centies inter se a librariis confundantur; v. Valdes. ad Harpocrat. p. 88. (p. 324. Lips.) p. 141. (p. 363.). Sententiam autem ab omni parte paene perfectam iam et absolutam esse, videor mihi posse luculentissime demonstrare. Superstitiosus enim, quemadmodum a Theophrasto describitur, maxime veretur omnia ea, quae cum morte quandam habeant coniunctionem; horrore quodam perfunditur, ubi adest inferis, si quidem vera sunt a me supra exposita; veretur ad puerperae lectum, ad mortuum accedere, imo veretur pedibus calcare monumentum; quid mirum, si summa cum observantia patria colit sepulcra, aliis quoque hominibus sancte et religiose colenda; ibi igitur si conspiciat serpentem paream, Baccho sacrum, quem ne in domo quidem cernere potest nisi simul invocato Deo, quis miretur, quum infaustum illud possit esse omen, eum sacellum exaedificare. Fieri autem potuisse, ut sepulcro superstrueret sacellum, ex his patet Photii lex. p. 74, 18. ἡρία: οἱ τῶρον φασὶ δὲ τινες κοινόντερον μὲν πάντας τοὺς τῶρους οὕτως ὀνομάζεσθαι: καὶ ἑξαιρέτον δὲ τοὺς μὴ ἐν ὕψει ἀποδομημένους· ὀνομάζεσθαι δὲ παρὰ τὴν ἑρῶν. V. Harpocrat. p. 85, 9. Lips.

Paullo post vulgo superstitiosus dicitur: καὶ πικρὰ δὲ τὴν οἰκίαν καταρτεῖν; in Pal. primum correctum est *κατάραι*, deinde additum: *δεινὸς* (vitiose scriptum in cod. *δειν*, ὡς) Ἐκείνης φάσκον καταγωγὴν γεγονέναι. Fischerus quidem futurum *καταρτεῖν*, a Pavo et Reiskio in *καταρτεῖν* mutatum,

retinendum censuit, *quum indicetur continuatio*; at recentiores omnes Pal. scripturam summo iure et probarunt et receperunt. Astii hoc loco mira est ratiocinatio; *δεινός*, ait, *salvo et sensu et sermonis ratione abesse potest; accedit, quod haec quoque verba ab aliena manu inculcata esse patet*. Itaque quod gravissimum est et probatione indiget, id accedere dicit, quasi nulli dubitationi obnoxium. *Δεινός* autem si propterea quod potest abesse, inducendum esse putetur, saepissime sane eadem de caussa eliciatur; ut c. 4. *καὶ προαιρῶν δὲ τι ἐκ τοῦ ταμείου δεινός φησιν*. c. 7. *δεινός καὶ ἐπὶ τοῖς ἀγρότοις καὶ συνεστηκότας πορευθῆναι*. cf. c. 9. c. 10. c. 15. c. 18. *καὶ τὸ ἡμέτιον δὲ ἐκδοῦναι δεινός*. c. 21. (ap. Ast.) *ἄμειβε δὲ καὶ πῶλον θρέψαι δεινός*. Ipsa autem illa, quae inculcata esse Astio videntur, rectius necessaria dixeris; etenim melius accuratiusque describitur superstitiosus, quum propter ineptam caussam eamque, quae ipsa superstitionis sit documentum, purgare domum dicitur, quam talis caussa si nulla additur. Quid? quod ipse litterarum ductus in vulgata scriptura apertissime genuinam lectionem in Pal. codice servatam esse indicat. Unde enim *ειν* in *καθαριεῖν* ortum esse censeas nisi e *δειν*, quod ipsum in Pal. a finali syllaba *ος* prave avulsam videmus. Ceterum *ἐπαγεσθαι* et *ἐξάγεσθαι* propria in hoc superstitionis genere sunt nomina. Lucian. merced. cond. 40. *ἐπαγωγὰς τοῖς ἐξήροις*, ubi vid. Solan. et Jens. Antipho. tetralog. III. 1. 3. p. 36. *οὐ προσήκον μίσμα εἰς τοὺς ἰδίους οἴκους εἰσάγονται*.

Eadem de caussa qua modo illustratum supplementum probandum erat, probatur etiam aliud, quod etsi non proxime sequitur, tamen statim adiungam. Legitur enim paullo post e vulgari ratione ita: *καὶ οὔτε ἐπιβῆναι μνήμαι οὐδ' ἐπὶ νεκρὸν ἐλθεῖν οὐδ' ἐπὶ λέχει*; quae verba in Pal. et mutata paullulum et sic amplificata sunt: *οὐδ' ἐπὶ νεκρὸν οὐδ' ἐπὶ λέχῳ ἐλθεῖν ἐθέλῃσαι, ἀλλὰ τὸ μὴ μαινεσθαι* (cod. vitiose *μαίνεσθαι*) *συμμέρον αὐτῷ φήσας εἶναι*. Indicat enim verbum *ἐθέλῃσαι*, superstitiosum ab aliis invitatum allata caussa recusare ac deprecari. Simili modo in Monac. interdum ab epitomatore caussam omissam esse supra vidimus. Tantum abest, ut librarius talia fingat!

Sed inter hunc locum atque eum, qui modo nobis disserendi praebuit materiem, haec interponit Pal. *κἂν γλαῦκα βαδίζοντος αὐτοῦ ταράντεται καὶ εἰπὼν, Ἀθηνᾶ κρείττων παρελθεῖν οὕτω*. Quum plerumque praetervolans noctua bonum habeatur signum, quemadmodum Aristophanis versus ab editoribus citatus (vesp. 1086) *γλαῦξ γὰρ ἡμῶν, πρὶν μάχεσθαι, τὸν στρατὸν διέπειτο* et proverbium *γλαῦξ ἔπειτα* significant, de quo lex. rhet. p. 232, 30. *παροιμία ἐπὶ τῶν νενικηκότων, ὅτι πρὸ τῆς μάχης ἐν Σαλαμῖνι γλαῦκά φασι διαπεῖναι, τὴν νύκτι τοῖς Ἀθηναίοις προσσημαίνουσαν*. Θεμιστοκλέους γὰρ πέμψαντος αὐτοῖς, περὶ τῆς ναυμαχίας ποιουμένου τὸν λόγον, *γλαῦκα περὶ τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ κέρως ὀφθῆναι*, ii qui hoc additamentum defenderunt, superstitiosum statuerunt etiam noctuae occurrui perturbari; quod quum haud probabile existimaret Astius, *ταράντεται* alius verbi locum occupasse statuens scripsit: *κἂν γλαῦξ βαδίζοντος αὐτοῦ παρίπτεται, εἰπὼν Ἀθηνᾶ κρείττων οὕτω παρελθεῖν*. Sed praeterquam quod haec mutatio nimis est difficilis ac vehemens, quam haud temere ita fecisset Astius, si non librarium sed scriptorem veterem hoc loco a se tractari putasset, argumentum etiam, quo fretus illud *ταράντεται* immutandum duxit, verum non est. Etenim Schneiderus iam ominis, ait, *vel auspicii mali exemplum in noctua habet alterum Aelianus h. a. 10, 37.*, sed quum Aeliani verbo non afferat, ego quidem, cui et de huius libri multorumque aliorum inopia saepe in hac scriptione summo fuit opere dolendum, quodnam illud sit exemplum ignoro. At Menander comicus, quum in multis aliis rebus cum Theophrasto congruat et praeclare eum explicet, tum etiam huic loco videtur

et lucem et quasi firmamentum aliquid afferre; eius enim haec sunt apud Stob. florileg. 98, 8. [p. 192. Meinek.]

χωρὶς τῶν ἀναγκαίων κακῶν
αὐτοὶ παρ' αὐτῶν ἕτερα προσπορίζομεν.
ὑπομένει, ἂν πάσῃ τις ἂν εἴπῃ κακῶς,
θρηγόμεθ' ἂν ἰδῇ τις ἐνόντιον, σφόδρα
γοβούμεθ' ἂν γλαῦξ ἀνακράγῃ, δεδοίκαμεν.

Vides, ut hoc praeteriens moneam, non modo noctuae commemorationem esse aptam, verum etiam somni, quum Theophrastus statim dicat: *καὶ ὅταν ἐνύπνιον ἴδῃ, πορεύεσθαι πρὸς τοὺς ὀνειροκρίτας, πρὸς τοὺς μάνεις, πρὸς τοὺς ὀνειροσκοπεύοντας κτλ.* Jam quum in Mon. quoque illius accessionis assit falcimentum, cui tanta sit audacia, ut de eius fide dubitet. Videamus de eius emendatione. Editores, qui corrigendi viam sunt ingressi, omnes *κἂν* putarunt esse *καὶ* ἂν i. e. *καὶ ἐάν*, indeque emendationes paullo audaciores ortae sunt praeter Astianam haec Corais: *κἂν γλαῦκα βαδίζων ὡς αὐτοῦ ἴδῃ, ταράντεται*, et haec Schneideri: *κἂν γλαῦκα βαδίζοντος αὐτοῦ [διήπτασθαι τίχῃ] ταράντεται*. Quod mihi secus videtur. Nam quum abiecta omni cunctatione *ταράντεσθαι* sit scribendum, ἂν apte cum infinitivo coniungitur: *καὶ ἂν ταράντεσθαι*; quid enim necesse est, si aliter loqui solet Theophrastus, semper eum ita loqui; et est etiam ille ἂν particulā cum infinitivo copulatā in his notationibus saepius usus, ut c. 10. *καὶ οὐκ ἂν ἔσσαι*. c. 24. *ἔσσαι ἂν εἰσελθεῖν*. Ita si construuntur verba, ad *γλαῦκα* deesse patet participium, alioqui enim genitivi *βαδίζοντος αὐτοῦ* ferri nequeunt. Et hi quidem genitivi vel maxime probant, *κἂν* non idem esse quod *καὶ ἐάν*, alioqui enim aut *βαδίζων* cum Corae scribendum, aut praeter coniunctivum etiam participium addendum est. Jam etsi *ταράντεσθαι*, firmatum illud Mon. codicis *δειδύντεσθαι* exhibentis auctoritate, eum *ἐπὶ* vel cum dativo construi solet, tamen ne accusativum cum eo copulare vereor. Apud Demosthenem enim fals. leg. p. 347, 27. est: *πεγοβημένον καὶ τετραραγμένον τὴν πρὸς τὴν πόλιν οἰκείότητα Φιλίππῳ γεγενημένην*, ubi quia *τετραραγμένον* idem valet atque *πεγοβημένον*, eadem etiam ratione est constructum; recte autem ille ordo, a Reiskio mutatus, a Bekkero et Schaefero est restitutus. Alia exempla illius ad significationis similitudinem factae constructionis vid. apud Bernhardt. synt. Gr. p. 113. Quod autem participium addi debet, id duplex esse potest; nempe aut clamorem illud aut volatum denotans; tamen Menandri dicti cum hoc nostro similitudo movet me, ut *ἀνακραγοῦσαν* praetulerim. Itaque sic omnia legenda: *κἂν γλαῦκα βαδίζοντος αὐτοῦ [ἀνακραγοῦσαν] ταράντεσθαι καὶ εἰπὼν Ἀθηνᾶ κρείττων οὕτω παρελθεῖν*. Tamen si quis *παρὰπτάσαν* ob verbi *ταράντεσθαι* similitudinem praeferat, aut dativum: *κἂν γλαῦκα βαδίζοντος αὐτοῦ — ταράντεσθαι*, haud impediam. *Παρελθεῖν* est *pergere, progredi*, ut *παράγειν* Xenoph. Anab. III. 4. 21. Ast. p. 172.

Quae deinde a Pal. addita leguntur: *καὶ ταῖς τετάρταις δὲ καὶ ταῖς ἑβδομέταις προστάξας οἶνον εἶπειν τοῖς ἔνδοις, ἐξελθὼν ἀγοράσαι μυσθίνας, λιβανωτῶν πίνακα καὶ εἰσελθὼν εἰς στεργῶν τοὺς ἑξυαροδοίτους ὅλην τὴν ἡμέραν*, eorum sententia quum etiam in Mon. expressa sit verbis *καὶ τετράδας καὶ ἑ* (cod. *ἑξ*) *ἡμέρας ἀσφαλίζονται*, de veritate additionis dubitare non licet. Quod autem Astius dicit, non mimica iis contineri *superstitiosi descriptionem sed antiquariam morum superstitiosorum enarrationem*, id miror editori Theophrasti excidisse. Quodsi, ut sane videtur, eam tantum mimicam existimat descriptionem, qua loquentes faciat homines, hanc non esse mimicam descriptionem concedam; at propter hanc caussam cave ne ullam Theophrasto abiudicare velis notam, alioqui bona eum characterum parte fraudare debeas. Etenim magis mimica virtute gaudent verba supra lecta: *καὶ*

πυνά δὲ τὴν οἰάν καθάραι, an: καὶ ὅταν ἐνύπνιον ἰδῇ κτλ? Quod deinde Hottingerus contendit, non superstitionem sed nimis anxium religionum caerimoniarumque describi cultum, id non item mihi videtur. Verbum ἐσφαλίζονται enim in Mon. probat, superstitiosum quartum et septimum cuiusque mensis diem aut infaustos aut imprimis sacratos habuisse (cf. Hesiodus a Corae citatus ap. Schneid. V. p. 178.) ideoque religionem caerimoniamque nullam negligit, ne neglectio detrimentum sibi calamitatemve afferat, eadem penitus ratione, qua supra usus esse dicitur, quando inferis affuit aut quando serpentem in sepulcro vidit; et cur ad Orpheotelestas proficisceretur, quae alia fuerit causa? Itaque propter illud Hottingeri argumentum qui haec eiiciat, is totum paene caput spurium iudicabit; quidni supplicationes ille et olei effusiones in triviis factas nimis anxiam religionum observationem iudicet? Sed supplementi verba nondum plane emendata sunt ab editoribus. Et id quidem recte intellexerunt omnes, pro στεφανῶν legendum esse στεφανοῦν, cetera autem quae proposuerunt, haud recte arbitror proposita. Etenim Siebenkeesius pro ἐξελθῶν maluit ἐξελθεῖν, Schneiderus contra, cui assentitur Astius, καὶ ante ἐξελθῶν. At προσκίχτας καὶ προσελθῶν haud apte dictum, sed constructio haec est: προσκίχτας οἶνον ἔψιν τοῖς ἔνδον (postquam imperavit), ἀγοράσαι ἐξελθῶν. Eandem καὶ particulam ante λιβανωτῶν aut, ut Coraes maluit, λιβανοτοῦ desiderabant, nemo tamen quid esset λιβανωτῶν s. λιβανοτοῦ πίνας explicavit. Coraes quidem ita vertit, ac si πίνας plane non legerit (de l'encens), Schweighaeuserus p. 73. accuratius tabulas thuris (des tablettes d'encens). Constat tamen, thuris non tabulas, sed grumos s. grana (qui χόνδροι Graece appellabantur) et vendi et sacrificari solita esse, ut est apud Plaut. Poenul. II. init.

Di illum infelicit qui post hunc diem

Leno ullam Veneri unquam immolarit hostiam

Quive ullum thuris granum sacrificaverit.

Ovid. fast. IV. 409.

Farra deae micaeque licet salientis honorem

Detis, et in veteres thurea grana focos.

Ea grana Theophrastus quidem hist. plant. IX. 4. 10. (I. p. 292.) eā magnitudine fuisse narrat, ut manum implerent, εἰσὶ δὲ τινες καὶ μεγάλοι σφόδρα τῶν χόνδρων, ὅστε εἶναι τῷ μὲν ὄγκῳ χειροπλήθειους, σταθμῷ δὲ πλείον ἢ τρίτον μέρος μνᾶς, unde Plin. nat. hist. XII. 14. 32. (IV. p. 583. Franz.) etiamnum tamen inveniuntur gultae, quae tertiam partem minae hoc est XXVIII. denariorum pondus aequent, tamen χόνδρους appellari πίνας apud veteres scriptores nec ipse memini, nec veri id simile puto. Quapropter pro πίνας potius πόπανα scribendum arbitror, quod si fit nec καὶ inserendum nec λιβανωτῶν in λιβανοτοῦ sed in λιβανωτῶν mutandum: ἀγοράσαι μυσσίνας, λιβανωτῶν, πόπανα; saepius enim tum alii scriptores tum Theophrastus tres ita iungunt voces vel formulas: ut πρὸς τοὺς ὀνειροκρίτας, πρὸς τοὺς μάντις, πρὸς τοὺς ἀνιδροσκόπους. Est autem πόπανον (lex. rhet. p. 294, 27.) πλάτυμμά τι στρογγύλον, ἀπὸ στέανος, εἰς θυσίαν ἐπιτήδειον. Hesych. II. p. 1006. [Etymolog. magn. p. 682, 49.] πλακούντια ἀπὸ ἄγρον. v. Phot. lex. p. 443, 17. Lucian. catapl. (III. p. 174.) παρ' ἡμῖν μὲν γὰρ ἀσφόδελος μόνον καὶ ροαὶ καὶ πόπανα καὶ ἐνεγίσματα. Lucian. sacrif. 12. προσάγουσι τὰς θυσίας: — ὁ δὲ τις λιβανωτῶν ἢ πόπανον. Alciphro. lib. III. ep. 35. συνεισενέγκαντο ὁ μὲν κριὸν ὁ δὲ κρένον ὁ δὲ κατῶν, ὁ πένης πόπανον, ὁ δὲ ἐτι πένεστερος λιβανοτοῦ χόνδρους ἐν μάλα εὐκυντιῶντας. Et Moeris quidem p. 386. [p. 351.] Atticos φθόεις non πόπανον dixisse contendit, at non semper verum eum narrare constat. Apud Aristophanem enim Plut. 660. est:

ἐπεὶ δὲ βρωμὴ πόπανα καὶ προθύματα καθυστώδη.

Alia vid. apud Sallierum et Piersonum.

Sed quamquam propositum erat, totam de Palatino codice quaestionem prima scriptionis nostrae parte absolvere, tamen et spatii, quod huius generis libellis fere constitutum est, et temporis, quo haec typis exscribenda sunt, angustiae iam nunc cogunt scribendi facere finem.